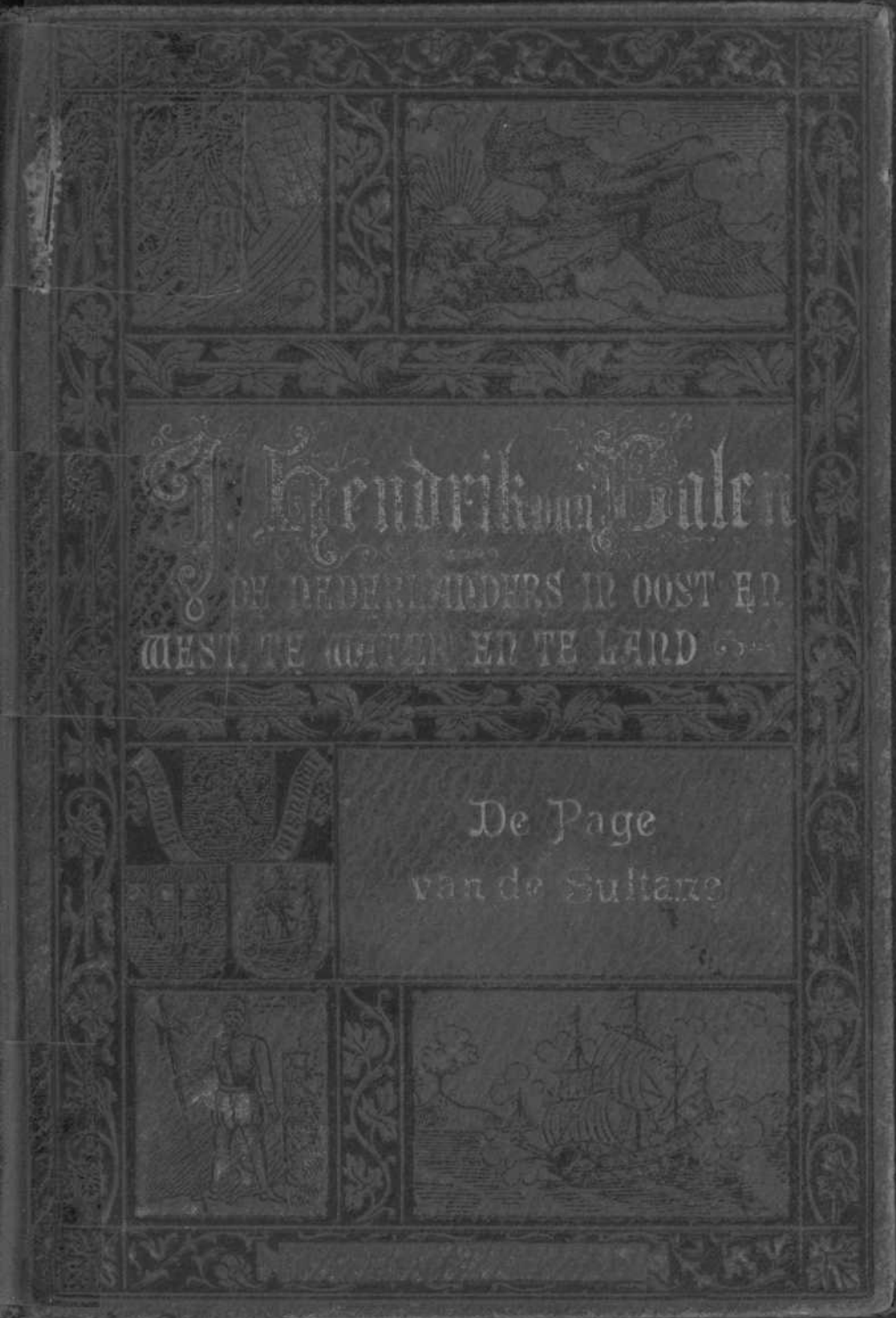

J. Hendrik van Buren

DE DEDERLANDERS IN OOST EN
WEST, TE WATER EN TE LAND

De Page
van de Sultane

91. FEB. 1930

PACH
LEUVENS TRACAT 13, TEL. 811

KONINKLIJK INSTITUUT VOOR TROPEN-BIBLIOTHEEK

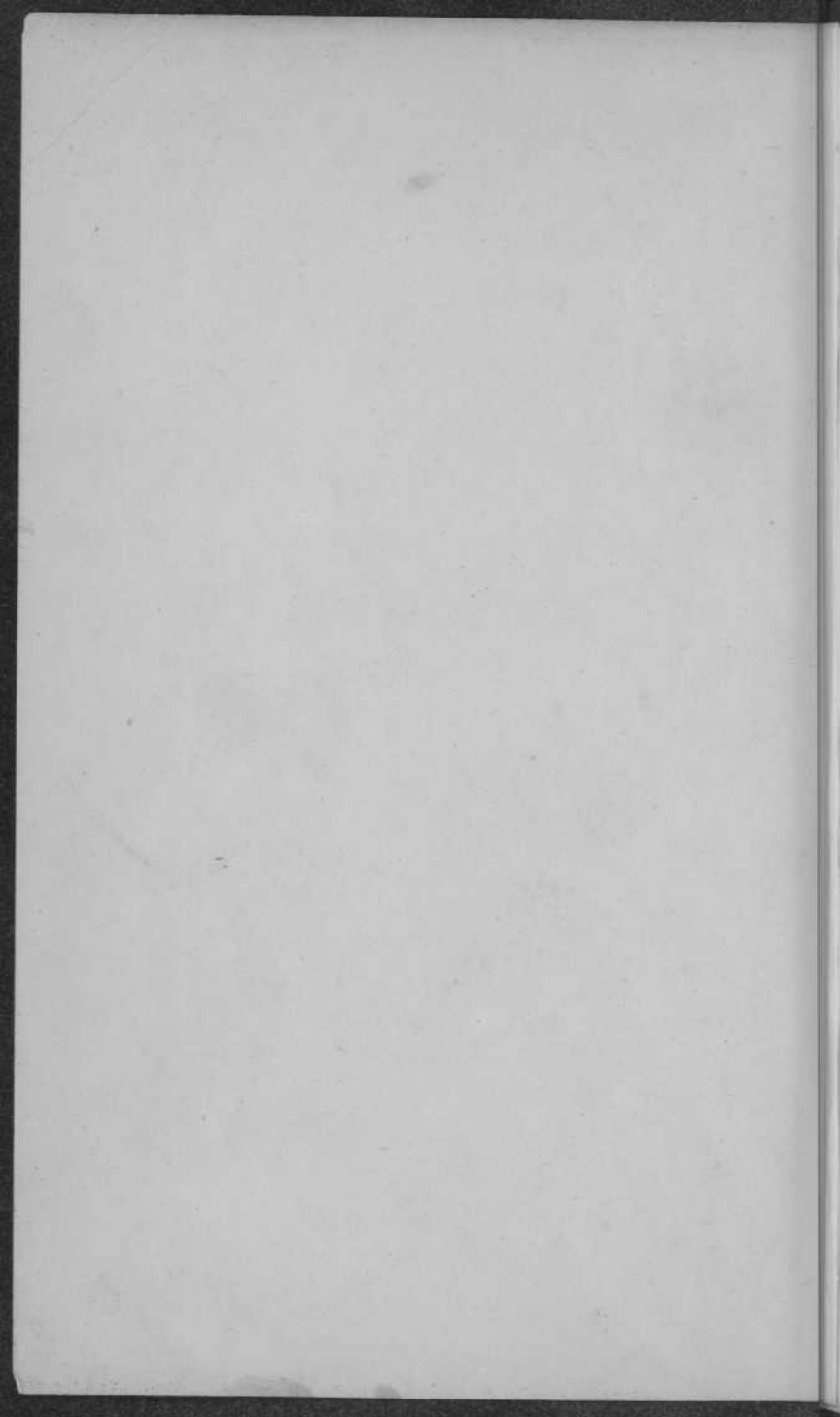

14 0000 0010 2057

ISN=9033

DE PAGE VAN DE SULTANE.

De Nederlanders in Oost en West, te Water en te Land.
2^e Serie.

V

DE PAGE VAN DE SULTANE.

HISTORISCH VERHAAL
VAN DEN OORLOG MET BANTAM IN 1682.

DOOR

J. HENDRIK VAN BALEN.

MET 12 PLATEN VAN WILM STEELINK.

AMSTERDAM,
JAN LEENDERTZ & ZOON.

416=54

92=54

Balen

IngS

DE PAGE VAN DE SULTANE.

I.

In den avond van den 27sten Februari 1682, heerschte onder de bezetting van de loge of het koopmanshuis van de Nederlandsche Oost-Indische Compagnie te Bantam, eene opgewondenheid, die terstond deed begrijpen, dat er iets buitengewoons aan de hand was. De gezichten der oudgedienden, matrozen en soldaten, stonden ernstig en als er een pauze in het gesprek, dat luide en vrij druk gevoerd werd, kwam, dan duurde die soms wel wat ongewoon lang en zag men velen ernstig naar de langs de wanden staande en hangende wapens kijken, alsof zij verwachtten dat zij die zoo aanstonds wel zouden noodig hebben.

— Maar is het nu wel zeker, Dirks, dat die jongen

zoo goed is ingelicht? vroeg, na eene lange pauze, een der oudste matrozen zich tot een musketier wendend, die door eene mededeeling van een aanstaanden aanslag op de stad al die onrust had verwekt.

— Ja, dat moet vrij zeker zijn, Arie, antwoordde de musketier. Jelui weet wel, dat die jongen een bediende is van de eerste vrouw van sultan Hadji en dat hij op Tirtyassa is geboren en grootgebracht. Zijn ouders, geloof ik, zijn nog in dienst van sultan Ageng en daar hij die van tijd tot tijd bezoekt, moet hij er zóó zijn achtergekomen, dat de oude sultan van plan is de stad te overrompelen en zijn zoon, de tegenwoordige sultan, gevangen te nemen.

— Om zelf weer baas te worden? vroeg Arie.

— Neen, dat niet, nu hij er eenmaal afstand van heeft gedaan, wil hij geen sultan meer zijn, maar hij wil zijn tweeden zoon, die jongen waarmede hij zooveel opheeft, op den troon plaatsen.

— Pangéran Poerbaija dus? zeide de matroos.

— Juist, dezelfde, zeide de musketier.

— Hm! het kan zijn dat het waar is, merkte Arie op, maar dan is het nog de vraag of de oude sultan volk genoeg heeft om den slag te wagen.

— Ja, hoor eens, dat kan je toch, na al het gebeurde, wel op je vingers uittellen, aldus mengde zich een onderkoopman in het gesprek. Hij, de oude sultan bedoel ik, heeft daar op zijn buiten al volk genoeg verzameld. Behalve al dat boevenpak, dat met toestemming van sultan Hadji uit de Lampongsche districten is teruggekomen, allemaal lui, die verbannen waren, zijn er een massa van die verbannen onruststokers in het

geheim teruggekeerd. Iedereen weet dat en het is bekend, dat de oude sultan al dat gespuis op Tiryassa heeft verzameld.

— Ja, dat is waar, merkte er een op.

— Nu, en bovendien zijn daar nog al de Makassaren en Maleiers, die, omdat de jonge sultan het streng verboden heeft, niet meer op ons grondgebied, dat tot Batavia behoort, kunnen stroopen en rooven. Die lui zijn natuurlijk erg ontevreden op sultan Hadji, die zoo iets verbood, en vinden den ouden sultan een veel beter soort, want die liet ze rooven en moorden zooveel als ze wilden, als het ons maar gold; want die heeft zoo'n ingekankerden haat aan de kafirs of ongeloovigen, dat het doel van zijn streven alleen is ons van Java te verjagen. En daar heb je den opperpriester der Makassaren, Sjeikh Yoessoef en de pangérans Kidoel, Hardi en nog meer van die invloedrijke opperhoofden, die heulen allemaal met sultan Ageng.

— Zou dat toch waar zijn? vroeg er een.

— Wel wie zouden anders den opstand in de Lampongs verwekt hebben? Niemand anders dan zij. Dat is het begin geweest en toen de Lampongsche districten de gehoorzaamheid aan den jongen sultan hebben opgezegd en den ouden weer als hun heer en meester erkend hebben, toen had al spoedig hetzelfde plaats in Pontangh en Tanara en zelfs in het land van Tangerang, dat aan de Compagnie behoort.

— En hoe is het nu gesteld sedert Nieuwjaar? vervolgde de spreker. Eigenlijk heeft de sultan niets meer dan de stad en zijn kasteel. Alles wat daarbuiten ligt is oproerig of reeds afgevallen en erkent den ouden

sultan. Dat zag sultan Hadji dan ook zelf in, toen hij laatst besloot, het kostte wat het wilde, er een eind aan te maken en twee legers uitzond, het eene naar Tanara het andere naar Pontangh.

— Ja, en die schooiers van bevelhebbers liepen toen met hunne legers over naar den ouden sultan, zeide de musketier, die daar straks met den naam van Dirks was aangesproken, een gemeen zoodje, dat...!

— Juist, vervolgde de onderkoopman, en na al het gebeurde zou men er soms nog aan twifelen, of de oude sultan spoedig zijn slag zal slaan? 't Zou te dwaas zijn om te gelooven, dat de vader, nu hij zijn zoon van al zijne verdedigers heeft beroofd, dezen stilletjes in zijn kasteel zal laten wonen of hem de stad overlaten. Neen vrienden, gelooft maar vrij, dat de poppen spoedig aan het dansen zullen gaan.

— Ja, ja, wij zullen misschien spoedig het musket weer eens kunnen gebruiken, zeide de musketier, op zijn wapen toeloopend en het bekijkend; ik ken dat. Twee jaar geleden, was er hier ook zoo'n standje, maar toen was het net omgekeerd, want toen was sultan Ageng nog sultan en de tegenwoordige niet.

— O, je bedoelt met dat afloopen van die prauw van den sultan? zeide de matroos, die Arie genoemd was.

— Ja, dat was een mooie grap, vervolgde de musketier. Wij waren toen samen ook hier, niet waar Arie. Je moet weten, dat het zoo'n rommelige boel was en daar komen (het was den 27sten April 1680), en daar komen, zeg ik, opeens des morgens twee officieren met wel 400 soldaten en bezetten onze loge. Dadelijk bezetten die kerels ons huis en magazijnen en ons erf

daarbuiten en zoo waren wij gevangen. Een mooie boel dat!

— Wat was er nu aan de hand, denk je. Wel de regeering te Batavia, die meer dan genoeg had van het rooven door Bantamsche zeeroovers, die elk scheepje, dat zij aandurfdën, plunderden, had den bevelhebbers van onze schepen uitdrukkelijk bevolen alle Bantamsche zeerooversprauwen aan te vallen en alle zeeroovers, die zij in handen kregen, de voeten te spoelen¹⁾. Nu gebeurde het, dat schipper Harman Ruijter ongeveer bij de Menscheneters-eilanden een prauw aanpakte, die later bleek van den sultan zelf te zijn. Hij jaagde die prauw tot hij de lui te pakken had en liet ze allen overboord werpen.

— Toen die tijding te Bantam kwam, werd de sultan woedend. Hij liet terstond, zooals ik gezegd heb, onze loge bezetten en stuurde onmiddellijk 20 flink bemande oorlogsschepen in zee, met last dat die al wat zij grijpen en vangen konden van de Compagnie zouden pakken. Te gelijk ook werd een gezantschap naar Batavia gezonden om aan de Compagnie den oorlog te verklaren.

— Maar daar kwam niet veel van, mompelde de onderkoopman.

— Neen, dat is zoo, zeide de musketier. Wat er toen is gebeurd weet niemand. Gedurende eenige dagen heerschte er eene groote verwarring en toen opeens, toen de toestand op het hoogst gespannen was, toen deed opeens de oude sultan afstand van zijn troon, ten behoeve van zijn zoon Abdoel Kahar Hadji.

¹⁾ Te verdrinken.

— De tegenwoordige sultan dus? vroeg er een.

— Ja.

— En die wil hij nu weer een beentje lichten, is die oude man niet wijs?

— Ach, weet je dan niet waar dat in zit. De jonge sultan wil te graag goede vrienden met de Compagnie blijven en dat kan sultan Ageng niet uitstaan, viel de onderkoopman hier den vorigen spreker in de reden. Als hij twist, oorlog zocht met de Compagnie, dan zou het goed zijn; dan zou zijn vader hem een flinken jongen noemen en hem op de handen dragen. Maar de jonge sultan is wijzer, die heeft gezien hoe het met Troeno Djojo en de andere vijanden van de Compagnie in Oost-Java is gegaan en die spiegelt zich daaraan, maar die oude wil met den kop door den muur.

— 't Is te hopen dat hij hem dan maar te pletter stoot, merkte de musketier, niet zeer menschlievend, op. Maar nu ga ik slapen maats, straks moet ik weer op wacht.

— Werda! klonk het opeens daarbuiten van den schildwacht.

Allen zwegen.

— Werda! klonk het andermaal.

Geen antwoord werd vernomen.

— Pang! daar klonk een schot.

Allen snelden naar buiten.

— Wat is er, Willems?

Een spion, die hier rondsloop zeker met geen goede bedoelingen.

— Heb je hem geraakt?

— Neen, ten minste hij is door de gracht ontkomen in de richting van het kasteel.

De mannen gingen weer naar binnen, maar nog geen tien minuten hadden zij zitten praten of de musketier sloeg met de kolf van zijn musket tegen de deur en riep:

— Hola, maats, er uit! Er is brand, overal brand!

II.

Ons gezelschap, plotseling uit zijn rust opgeschrikt, stormde naar buiten.

— Kijk eens even, zeide de schildwacht. Terwijl ik hier zoo sta te kijken zie ik opeens, dáár recht voor mij, in de stad brand uitbreken en toen ik mij omkeer, om jelui te waarschuwen, zie ik daar ook vlammen en ginds ook, dat is in een oogenblik op drie punten....

— Op vier, riep de musketier Dirks uit, zie maar daar brandt het ook!

— Daar is de boel al aan den gang! riep de onderkoopman uit. Kijk eens, dáár barst het ook uit. Kom aan mannen, in de wapens en den resident gewaarschuwd!

— Vijf.... telde er een; zes.... zeven.... waarachtig, de geheele stad staat in brand!

— Wel dan heeft die kerel daarnet hier ook brand willen stichten! riep de schildwacht uit.

— Natuurlijk, die schoft. Dat is het werk van sultan Ageng, zeide de onderkoopman.

Intusschen waren allen in de loge ontwaakt en gewaarschuwd. Iedereen wapende zich en terstond zette men posten uit, die het geheele terrein omringden en

met het geladen musket alle toegangen bewaakten.

De resident, Caeff genaamd, liet verder alles ter verdediging gereed maken en wachtte toen af wat er verder gebeuren zou.

In de stad scheen eene schromelijke verwarring te heerschen. De ingezetenen, zoo onaangenaam uit hun slaap wakker geschrikt, ervoeren spoedig wat er aan de hand was. Zendingen van den ouden sultan waren overal in de straten aanwezig en deelden hun mede, dat zoo zij zich slechts vóór sultan Ageng verklaarden, die met zijn volk reeds in aantocht was en elk oogenblik de stad kon binnenrukken, hun geen leed zou worden gedaan. En aan dien raad gaven de meesten gehoor. De hooge ambtenaren en officieren, waarschijnlijk reeds van te voren onderricht, liepen eenvoudig tot den ouden sultan over en zoo was in eenige oogenblikken Bantam ingenomen.

In het kasteel had men dat alles met den grootsten angst vernomen. Het krijgsumoer daarbuiten en de brandende stadswijken waren bewijzen genoeg voor de waarheid van de berichten en sultan Hadji was dan ook radeloos.

Het eene uur na het andere verstreek en nog naderde de vijand het kasteel en de loge niet. In gespannen verwachting bleef de bezetting van de loge onder de wapens en men verlangde hartelijk naar het aanbreken van den dag, want hoewel op vele plaatsen alles verlicht was door het vernielend element, dat in de stoffen, waaruit de woningen der inboorlingen waren samengesteld, een al te gemakkelijk te verteren voedsel vond, was het in de omgeving der loge en het kasteel

van den sultan zóó donker, dat men niets kon zien.

Opeens echter vernam men weder eenig geritsel bij de palissaden daarbuiten.

— Werda! klonk de roep van den waakzamen wachter.

— Goed vriend! klonk het en in het volgende oogenblik vertoonde zich het gelaat van een kleine inlandsche jongen boven de punten der palen.

— O, ben jij het Atjong, vroeg Dirks, die nu op wacht stond.

— Ja, heer musketier, mag ik binnen? Ik heb een brief voor den heer resident.

— Ja, kom hier. En de schildwacht maakte den toegang vrij en liet den knaap binnen. Toen riep hij en een van de lieden der wacht kwam terstond aanloopen en nam den knaap mede.

Bij den resident gekomen maakte hij eene eerbiedige begroeting en overhandigde hem toen een klein briefje, dat Caeff terstond driftig opende en las.

— Van De Roy, mompelde hij, uit naam van den sultan, hm! dat is geen kleinigheid!

Hij dacht eenige oogenblikken na, gedurende welken tijd Atjong op zijn gelaat trachtte te lezen, toen zeide hij:

— Kan men nog het kasteel binnenkomen.

— Ja heer, door een geheime deur, antwoordde de knaap.

— En kan ik weer veilig terug?

— Ja, heer, Atjong verpand zijn hoofd om u veilig terug te brengen.

— Hm, mompelde de resident, ik zou aan jou bruine

kop niet veel hebben, al zie je er schrander uit, maar ik zal het er op wagen.

Hij nam snel de noodige beschikkingen, droeg het bevel over de loge tijdelijk over aan den onderkoopman en deelde hem mede langs welken weg hij naar het kasteel zou gaan. Tot meerdere veiligheid zou hij één musketier medenemen.

Eenige oogenblikken later had zijn kleine gids hem reeds veilig het kasteel binnengebracht en bevond hij zich in des sultans slaapvertrek.

Behalve de sultan bevonden zich daar een paar oude getrouwe edellieden en één Hollander, Jacob de Roy genaamd, een man, die reeds een zeer avontuurlijk leven achter den rug had en wien nog avontuurlijker levensloop wachtte. Als vrijwilliger had hij de Compagnie, gediend op de kust van Coromandel, onder de bevelen van Van Goens. Daarna had hij onder Speelman den oorlog op Celebes medegemaakt. Vervolgens was hij te Batavia aangeland, waar hij het zwaard aflegde en als eerzaam vrijburger zich als bakker vestigde. De zaken gingen echter niet goed en ten einde raad ging De Roy bankroet en vluchtte, om zijne straf daarvoor te ontgaan, naar Bantam. Thans was hij de eenige Hollander in dienst van den jongen sultan en ook de eenige Hollander in het kasteel, dat weldra zou belegerd worden.

Jacob de Roy was een moedig en schrander man en voor soldaat, zooals men zegt, in de wieg gelegd. Zoodra deed zich het gevaar niet op, of hij gevoelde zich tot alles in staat. Nauwelijks was hem gebleken hoe benard de toestand was of zijn onverschrokken

— Vijf telde er een ; zes zeven Waarachtig, de geheele stad staat in brand. (Blz. 12.)

geest gevoelde de behoefte om zich te verzetten en de rampen, die den jongen sultan bedreigden, het hoofd te bieden. Wanhoopte sultan Hadji aan den goeden uitslag, De Roy niet. Sinds het oogenblik dat de vlammen in Bantam ten hemel stegen en de stad door de zegevierende opstandelingen werd bezet, sinds dat oogenblik had hij niet opgehouden den sultan moed in te spreken. Men zou zich best kunnen verdedigen, beweerde hij: het kasteel was sterk en als de sultan dan in allerijl hulp vroeg aan de Compagnie, dan zou die hem niet in den steek laten. Om kort te gaan, hij werkte zoo op den wanhopigen sultan, dat deze den resident Caëff ontbood.

De Roy legde nu den toestand bloot en deelde Caëff mede wat hij had geraden, en deze kon ook niet anders doen dan den raad goedkeuren.

Dientengevolge liet de sultan terstond een briefje schrijven, waarin hij der hooge regeering te Batavia verzocht, hem ten spoedigste te hulp te komen met schepen en soldaten en zijn kasteel te Bantam te bezetten.

De resident nam op zich het briefje te doen bezorgen en met een bemoedigend woord verliet hij den sultan, die terstond het bevel over het kasteel opdroeg aan De Roy.

III.

Toen de resident Caeff naar de factory terugwandelde, was de weg nog niet met vijanden bezet, en hij betrad met een verlicht hart de door palissaden omgeven loge, aan den boom of ingang van de haven. Daar aangekomen deed hij den onderkoopman terstond verslag van zijn gesprek.

— Maar, aldus eindigde Caeff zijne rede, wie moet nu die boodschap overbrengen?

— Hm, zeide de onderkoopman, Vrijberg, dat is geen gemakkelijk baantje. Om van hier naar Batavia te gaan, door een land dat geheel in opstand is, waar elke weg bezet zal zijn door die varkens van Makassaren en Maleiers, te duivel, resident, dat is geen kleinigheid!

— En toch moet het gebeuren, zeide Caeff, al stem ik volkomen met je in, Vrijberg, dat het geen gemakkelijk tochtje is. Maar hoe denk je over Dirks? Zou die....?

— Ik wilde hem juist noemen. Mij dunkt, dat als er een toe in staat is, dan zou hij het zijn.

Caeff knikte en zeide, als in zich zelf pratend:

— 't Is een flinke jonge borst, moedig en vastberaden en bovendien goed bekend met de omstreken en

met den vijand. Mij dunkt we moesten hem er eens over spreken.

— Dan zal ik hem roepen, zei Vrijberg, opspringend.

Een oogenblik later stond Dirks voor den resident.

— Musketier, begon deze, je weet, dat ik daareven op het kasteel ben geweest. Je hebt mij vergezeld en je weet er dus alles van. Ik heb uithoofde van den kritieken toestand met den sultan beraadslaagd en er is besloten terstond iemand naar Batavia te zenden, met een brief van de regeering, ten einde onverwijlde hulp te verzoeken. Wil jij de man zijn, die dien brief overbrengt?

De musketier trok een allergrappigst leelijk gezicht en vroeg toen:

— Hoe moet dat geschieden, uwe edelheid, over zee?

— Neen, dan zouden we jou niet noodig hebben; het moet over land gebeuren en met den meesten spoed.

— Ai! zeide de musketier, zich het hoofd krabbend, een gevaarlijk baantje, dat!

— Ja, dat is zoo en juist daarom heb ik het oog op jou laten vallen, musketier Dirks. Je bent hier al jaren geweest; je hebt de vroegere onlusten hier ook bijgewoond; kortom je bent met het land en het volk bekend.

— Tot uwen dienst, edelheid, maar zou een inlander niet meer kans van slagen hebben dan ik, als ik vragen mag?

— Misschien wel, maar welken inlander zouden we daarvoor kunnen krijgen?

— Dat is waar, een leelijk geval, dat!

Er heerschte eenige oogenblikken stilte.

— Maar, uwe edelheid, mag ik nog een vraag doen?

— Ja wel, wel tien.

— Hebt u er niemand anders voor dan mij?

— Neen, niemand die er geschikter voor is.

— Zeer vereerend voor mij, dat, zeide de soldaat; welnu, uwe edelheid, dan ga ik.

— Mooi, zeide de resident opgetogen. Maak je dan maar zoo spoedig mogelijk gereed en kom dan den brief halen.

Dirks salueerde en vertrok.

— Een rare kerel, dat, zeide Vrijberg toen de musketier verdwenen was.

Caeff schoot in een lach en zeide: — Ja, dat is zoo, maar er is geen flinker vent onder de geheele bezetting.

* * *

Terwijl dit hier gebeurde, had er in het paleis van den sultan een soortgelijk tooneel plaats.

In het weelderig met alle oostersche pracht gestofeerde vertrek van de sultane, lag Atjong, de page, op de knieën voor zijne meesteres, die hem een oogenblik geleden had laten roepen. Op haar weelderigst uitgedost, zat de eerste vrouw van sultan Hadji op eenige zijden kussens en scheen in gedachten verzonken, die niet van de aangenaamste soort waren.

Atjong lag onbeweeglijk op de knieën met het hoofd op den grond, en de saamgevouwen handen voor zich uitgestrekt.

Opeens scheen zij tot de werkelijkheid terug te keeren.

— Atjong, zeide zij, sta op!

De knaap richtte zich op.

— Atjong, vervolgde de schoone vrouw, ik heb u noodig.

— Mijn leven is het uwe, meesteres.

— Atjong, je haat immers sultan Ageng?

De knaap richtte thans voor het eerst het hoofd op en zijne oogen schoten vuur.

De sultane keek hem aan met woesten blik, als deelde zij in den haat, die den knaap bezielde; met voorovergebogen lichaam, tintelende oogen, gloeiend van wraakzucht, bleef zij hem een minuut onderzoekend aanzien en zeide:

— Niet waar, gij haat hem immers, sinds gij de laatste zijt van het geslacht, dat door hem den dood ontving?

Atjong antwoordde niet, maar omklemde de greep van zijn kris, die in den heupdoek stak.

— En gij, wilt mij en sultan Hadji dienen, mij helpen en u te gelijk wreken op hem, die uw geslacht bijna geheel heeft uitgeroeid, met de wreedheid van den tijger? Zoo, luister dan! Maar ik zeg u, Atjong, wat ik je zal opdragen is gevaarlijk.

De knaap glimlachte minachtend en zeide:

— Mijne meesteres bevele slechts.

— Welnu, ge moet naar Batavia gaan, naar de Hollanders, om hulp te halen tegen sultan Ageng.

— Ha! klonk het van de lippen van den knaap.

— Nog heden moet ge vertrekken, terstond, ver-

staat ge? Hoe ge er komen zult is uw zaak, maar komen *moet* ge er, want *alles* hangt er van af. Laat u niet vatten of dooden, want als de Hollanders ons niet te hulp komen, zal sultan Ageng overwinnen en weer meester worden in Bantam en wee dan ons, wee dan u en allen, die tot ons behooren!

— Atjong is niet bang, zeide de knaap; hij kent alle paden en voor den tijger vreest hij evenmin als voor de krijgers van sultan Ageng.

— Welnu, Atjong, dappere, ga dan heen en maak je gereed! zeide de Sultane.

— Ik ben gereed, Zon van Bantam!

— Goed, wacht een oogenblik.

En zij haalde een briefje te voorschijn, dat zij hem gelastte goed te verbergen.

Atjong verborg het in de plooien van zijn gordel en vertrok terstond in de richting van Serang.

Ongeveer een uur vroeger was ook de musketier den weg naar Serang opgegaan.

IV.

Cornelis Dirks, de musketier, stond bij zijne superieuren en kameraden even goed aangeschreven, en daar was reden voor, want had hij menigmaal in gevaarlijke omstandigheden getoond onversaagd en met de grootste koelbloedigheid te handelen, tevens was hij een trouw kameraad, die voor zijne gezellen alles overhad. Aan een doodgoed karakter paarde hij een onovertroffen mildheid, en een opgewektheid, die velen hem benijdden. Hij was de zoon van een Delftsch goudsmid en aanvankelijk in 's vaders beroep opgeleid; maar de zoon had meer lust wapens te smeden dan versierselen en hield er meer van naar het optrekken van de wacht te kijken, dan in 's vaders werkplaats zich blind te staren op onmogelijke kleine edelgesteenten.

Zijn vader zag dan ook al ras in, dat Cornelis toch nimmer een man van het vak zou worden en liet hem gaan met den ouderlijken zegen en een duitje geld op zak, om zijn geluk te beproeven in dienst van de Compagnie.

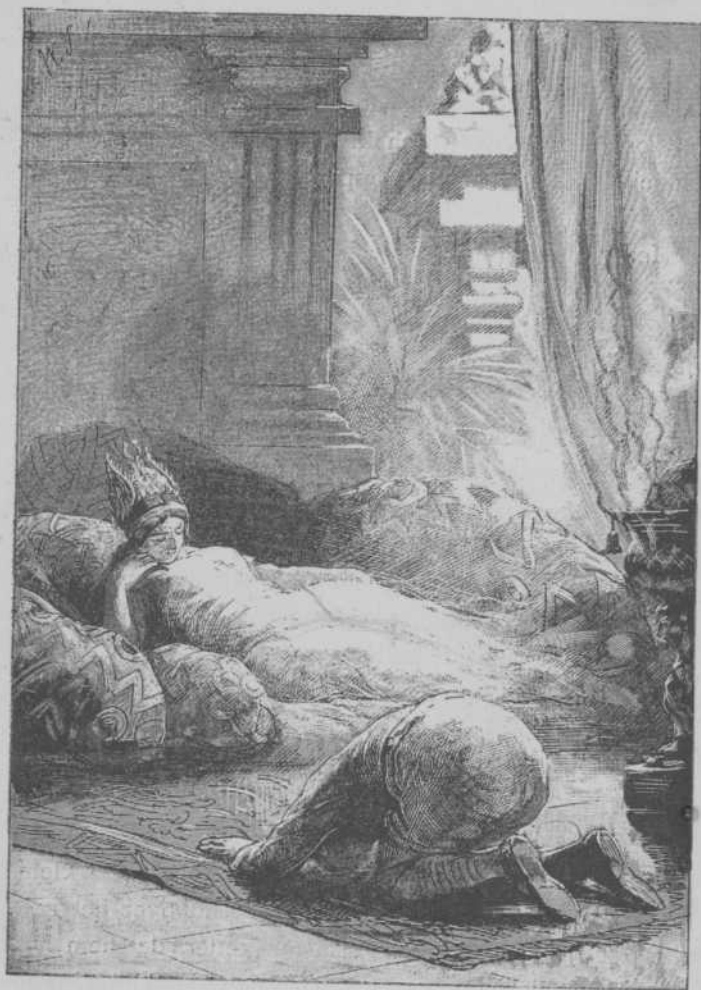
Sinds vier jaar in Indië, had Cornelis Dirks echter nog niet veel gelegenheid gehad zich te onderscheiden. Wel had hij in tijden van gevaar, en die kwamen in

Bantam nog al eens voor, getoond een knaap te zijn, op wien men kon bouwen, maar het bleef dáár bij kleine kibbelarijen, die wel taai geduld, groote standvastigheid, veel overleg en kalmen moed vorderden, maar die een mindere ook niet zoo de gelegenheid gaven te toonen wat er in hem stak.

Zoodra Cornelis Dirks dien avond de palissaden omheining van de loge achter zich had, liep hij brutaalweg de stad in, een van de drie wegen volgend, die toen ter tijd de stad doorsneden en die alle uitliepen op de aloen-aloen of het plein van den kraton, dien hij nog kort geleden met den resident Caeff bezocht had. Hij wist daardoor dat deze weg nog veilig was en dacht, dat waarschijnlijk de sultan wel iemand op den uitkijk had gezet om te zien of de resident werkelijk zijn woord zou houden en een bode naar Batavia zenden.

— Hij heeft het benauwd genoeg, daarbinnen, mompelde Dirks, en als hij mij nu ziet vertrekken of als men het hem kan berichten, dat er een vertrokken is, zal dat hem een hart onder den riem steken.

Op het midden van het plein verhieven zich twee groote waringins, kolossale boomen, die met hun uitgestrekt bladerdak een groot deel van het plein in de schaduw hulden. Vóór Dirks zich daaronder begaf, bleef hij een oogenblik staan en luisterde. Uit de verte klonk hem een groot rumoer tegen en in diezelfde richting was ook de brand op dat oogenblik het hevigst. Blijkbaar was de vijand dáár thans met het verdelgingswerk bezig en kon hij zich hier vrij bewegen. Hij bespeurde lieden op de wallen van het kasteel en

Atjong lag onbeweeglijk op de knieën met het hoofd op den grond, en de gevouwen handen voor zich uitgestrekt. (Blz. 20.)

begreep, dat hij reeds was opgemerkt. Zonder aarzelen zette hij dan ook zijn tocht voort en sloop, toen hij onder de waringins was doorgestaan, een smal wegje in, zooals er zoovele zich kronkelden tusschen de vele omheinde kampongs vol klapperboomen, waaruit Bantam toen bestond.

Het was daar onder die hooge klapperboomen stikdonker en zoo stil als op een kerkhof. Zelfs de kalongschenen, verschrikt door den rood gekleurden hemel, niet te voorschijn te durven komen. Enkele hanen begroetten bij vergissing dien rooden gloed als den aanbrekenden dag en kraaiden lustig, maar dat was ook het eenige geluid dat nu en dan de stilte verbrak.

Met onhoorbare schreden liep Cornelis Dirks voort. Als hij de armen uitstrekke, kon hij de omheiningen der kampongs bijna aanraken, zoo smal was het pad, en een oogenblik kwam de gedachte bij hem op, dat hij eene dwaasheid had begaan met niet liever den breeden weg te houden, want als hem hier slechts één man ontmoette, kon hij zich niet eens verbergen.

Scherp rondkijkend, vervolgde hij echter onafgebroken zijn weg. Hij wist, dat dit pad hem op den weg naar Serang zou brengen en hij hunkerde er naar het einde er van te bereiken. Als het een of ander klein roofdier uit een der kampongs sluipend over het rasterwerk vloog, schrikte onze musketier, dat hem het hart in het lichaam bonsde, maar dan werd hij boos op zichzelf, dat hij zoo laf was, en toch was het hem onmogelijk dit te bedwingen. Dat onbedwingbare huiverige gevoel, dat alleen veroorzaakt wordt door de omstandigheid, dat men niet kan zien wat er rondom ons

gebeurt, had zich ook van hem meester gemaakt, zooals van ieder ander.

Opeens sloeg hij de hand aan zijn rapier. Daar vóór hem hoorde hij menschen en toen hij in die richting keek ontdekte hij eenige inlanders, welgewapend en in druk gesprek, die hem te gemoet kwamen. Hij kon niet terstond ontdekken hoeveel er waren, maar meende een stuk of vijf, zes.

Van verschuilen was geen sprake. Hij moest doorgaan en dan was ook een treffen onvermijdelijk. Deze lieden begaven zich of naar het tooneel van den brand, om zich bij de opstandelingen te voegen, of kwamen met een of ander doel hierheen.

Cornelis Dirks besloot kalm door te loopen. Nog waren er geen vijandelijkheden bedreven tegen de Hollanders in Bantam, ofschoon het wel te verwachten was, dat die niet zouden uitblijven.

Opeens staakten de mannen hun gesprek. Zij hadden den Hollander in het oog gekregen en weken nu aan weerszijden van elkander, om hem doortocht te verleen.

Dirks bedacht zich niet lang, maar met de hand aan zijn rapier stapte hij hen flink voorbij, elk oogenblik gereed toe te slaan. Hij durfde niet omzien, maar hij gevoelde, dat zij bleven staan en hem nakeken. Geen geringe moeite kostte het hem dan ook om even kalm door te loopen en zijne schreden niet te versnellen.

— Duivels, daar kom ik goed af! mompelde hij.

Maar hij had het nog nauwelijks gezegd of een lans snorde hem rakelings voorbij den schouder.

— Laf tuig! mompelde onze musketier en tegelijk

vloog het rapier uit de scheede en keerde hij zich om en vloog op de kerels aan.

De helden wachtten echter den aanval niet af, een paar ijlden, zoo snel hunne voeten hen konden dragen, voort, de anderen sprongen over de schutting der kampong en Dirks zag zich schuimbekkend van woede alleen.

Daar vloog hem weder een lans langs het hoofd.

Nu trad hij langzaam terug, maar toen een derde lans hem het been wondde en hij bespeurde nu ver genoeg van de plaats te zijn, waar de kerels verdwenen waren, ging hij met snelle schreden voort, ten einde uit deze gevaarlijke nabuurschap weg te komen en het einde van het pad legde hij met eenige sprongen af.

Goddank! daar lag de weg naar Serang voor hem.

Dirks haalde weer ruimer adem, stak voorzichtig zijn rapier in de scheede en luisterde, ter zijde van den weg onder het groen ineengedoken, of hij ook iets vernam van de lui, die daar in het laantje hem bestookt hadden.

Het kwam hem voor alsof hij iets hoorde en voorzichtig op de teenen loopend, stak hij over naar het zware geboomte aan de overzijde van den weg, waar hij in de diepste duisternis gehuld was. Hier kon hij, als hij geen gedruisch maakte, zijn weg vervolgen, zonder te worden gezien en zou hij tevens kunnen bespeuren of die lieden hem nog vervolgden, daar hij het gezicht had op de plek, waar het pad op den grooten weg naar Serang uitliep.

Dirks koos een dikken klapperboom uit, waarachter hij zich kon verschuilen, en bleef toen wachten, vastbesloten, als zij niet spoedig te voorschijn kwamen, zijn weg te vervolgen.

V.

Onze musketier bemerkte al spoedig, dat hij zich niet bedrogen had. Na ongeveer een minuut of tien te hebben zitten loeren, verscheen aan den ingang van het laantje een inlander, die zeer behoedzaam rondkeek, zóó voorzichtig, dat Dirks onwillekeurig in een lach schoot.

— Die vent doet net, alsof hij denkt dat ik om den hoek sta, mompelde hij, en hem, zoodra zijn hoofd te voorschijn komt, den kop zal afslaan. Een mooie jongen dat !

Na eenige oogenblikken kwam de Maleier verder te voorschijn. Hij keek nog loerend links en rechts en vervolgens verschenen ook de anderen. Zij bleven staan, blijkbaar om te beraadslagen. Een paar schenen den weg naar Serang op te willen, de anderen niet.

Opeens echter stoven zij weer uit elkander naar weerszijden van het pad en bleven daar onder de boomen staan.

— Wat nu weer ? mompelde de musketier, het lijkt wel of er weer iemand tusschen de kampongs nadert en of de schelmen hem willen overvallen, o, wat een tuig is dat !

Hij had zich niet bedrogen.

Eenige oogenblikken gingen in de diepste stilte voorbij, toen vernam hij een zacht geluid alsof er iemand naderde en in het volgende oogenblik bespeurde hij een inlandschen jongen, die nog nauwelijks door hem was opgemerkt of de inlanders sprongen te voorschijn en grepen hem aan.

Wat de knaap zeide kon Dirks in het eerst niet hooren, doch na eenige minuten hoorde hij hem duidelijk op dreigenden toon zeggen:

— Laat mij los, of het zal u berouwen.

— Ta, ta, riep een der mannen, waarom?

— Omdat ik aan mijn Heer zal doen weten, dat ge mij hebt opgehouden!

— Drommels, mompelde Dirks opeens, dat is Atjong. Welzeker, dat is Atjong's stem!

— Wie is dan uw Heer?

De jongen noemde den naam van een der bevelhebbers van sultan Ageng en voegde er aan toe, dat hij met een boodschap voor dien officier belast was en dat het hun leelijk zou opbreken, als zij hem ophielden, want die bevelhebber, die te Serang lag met zijn volk, moest ten spoedigste bij den sultan komen.

— Alle eerbied voor sultan Ageng, onzen Heer, zeide er een uit den hoop, we zullen u laten gaan, maar zeg ons: hebt ge geen Hollander gezien op uw weg?

Atjong, —want niemand anders was het — schudde het hoofd.

— Neen, zeide hij, waarom vraagt ge dat?

— Wel, wij ontmoetten er een en gelooven, dat hij den weg naar Serang is opgegaan of zich hier ergens verstoken heeft.

— Hebt ge wel goed gezien? vroeg de knaap, een Hollander, en hier op dit oogenblik....

— Ja, ja, klonk het, we hebben eenige lansen naar hem geworpen en toen is hij gevlucht!

— Laffe honden! mompelde de musketier, gevlucht, ik gevlucht voor zulk schuim! Gemeene lui, dat!

— En waar ontmoettet ge dien Hollander?

— Daar, tusschen de kampongs.

— Nu, den weg naar Serang zal hij wel niet zijn opgegaan, zeide Atjong; hij heeft zeker eens willen zien hoe het in de stad staat en of sultan Ageng (dat Allah hem behoede!) reeds is aangekomen.

Het kostte Atjong moeite dien zegenwensch aan het adres van den man, dien hij zoo hevig haatte, over de lippen te krijgen, maar hij moest zich goed houden.

— Wij denken integendeel dat die Hollander misschien den weg naar Serang op wilde, om naar Batavia te gaan en dien vervloekten Hollanders bericht te geven van den toestand hier en ze in ons land te halen.

— Nu, zeide Atjong, daar zal hij dan ook geen mooi weer op treffen, want Serang is door de onzen bezet en den geheelen weg zult ge aanhoudend door onze mannen begaan vinden, die zich naar hier begeben, om het groote werk te voltooien.

— Maar ik groet u, mannen, zeide hij, ik moet heen en heb al schandelijk lang mijn tijd verpraat.

— Allah behoede u! zeide men en Atjong vertrok.

De Makassaren, want dat waren het, schenen nu ook van de vervolging af te zien, want zij verdwenen in hetzelfde laantje en Dirks hoorde nog lang hunne stemmen.

Snel besloten volgde hij Atjong, die zich in de richting van Serang had verwijderd en zoodra hij hem in het oog kreeg, riep hij hem zacht bij den naam.

Atjong bleef staan en wachtte, niet zonder wrevel echter over dit nieuwe oponthoud. Doch zoodra hij den musketier herkende, die hem dienzelfden avond nog in de loge had toegelaten en die toen door hem met den resident Caeff naar het paleis van sultan Hadji was gebracht, veranderde zijn gelaat geheel.

— Zijt gij dat, heer Dirks? vroeg hij.

— Ja, ik zelf, antwoordde de musketier.

— En dus zijt gij het, die belast zijt met de zending van den resident?

— Ja; en gij, waar gaat gij heen?

— Ook naar Batavia.

— Waarom?

— Om hetzelfde doel.

— Wat?

— Ja, met hetzelfde doel: gij zijt gezonden door den resident, op verzoek van den sultan, ik ben vertrokken op verzoek van de sultane.

— Ha, is het zoo? Nu, dat doet mij genoegen, zeide Dirks.

— Maar wilt ge zóó naar Batavia? vroeg Atjong.

— Ja, hoe anders?

— Langs Serang?

— Ja, door Serang.

— Onmogelijk!

— Waarom?

— Omdat die plaats bezet is door de soldaten van sultan Ageng.

— En gij dan?

— O, ik ben een Javaan, dat vergeet ge. Wie kijkt er naar een jongen?

— Maar ge zijt toch de page van de sultane!

— Ja, maar kan men dat aan mijn neus zien?

— Neen, maar velen kennen je toch.

— Ja, maar velen ook niet en onder de soldaten van sultan Ageng kennen er maar weinigen mij als den page van de sultane. Bovendien, zooals ik zeide, niemand let op een jongen. Ik sluip overal door, maar gij zoudt elke poging, die mislukken mocht, met uw hoofd boeten.

— Wat dan gedaan? Een leelijk geval dat, mompelde Dirks.

— Stil, zeide Atjong opeens, ik hoor gerucht.

— Zouden die vervloekte Makassaren van daar straks weer terugkomen? zei Dirks. Kom hier, Atjong.

Zij verborgen zich in de schaduw van het dichte groen langs den weg, waar zij geheel verborgen waren voor de blikken der voorbijgangers.

Een oogenblik zaten zij daar toen het gedruisch, dat van oogenblik tot oogenblik sterker was geworden, bleek veroorzaakt te zijn door een troep voorbijtrekkend krijgsvolk. Het meerendeel bestond uit half naakte met lans en klewang gewapende Makassaren van een woest voorkomen.

Toen zij voorbij waren zeide Atjong:

— Ge ziet het.

— Ja, 't is niet te doen. Vervloekt vervelend. Maar wat dan?

— Ga terug, hier komt ge er niet door, neem een anderen weg.

— Welken dan?

— Dien naar Pontang aan de kust, probeer het daar.

— En dan?

— Van daar naar Tanara aan den Tji-kandi, dan zijt gij spoedig op het grondgebied van de Compagnie en veilig. De reis zal iets langer duren, maar ik ga toch den kortsten weg en gij zult er ook beter komen. Volgt ge dezen weg, dan komt ge er niet. Bij nacht kunt ge u hier langs den weg verbergen voor elken naderenden troep, maar op den dag niet. Of zoudt ge den geheelen dag in de wildernis verborgen willen blijven? Daarmede zoudt ge ook niet ver komen.

— Ge hebt gelijk, zei Dirks.

— Welnu, ga dan daarheen, zeide Atjong.

— Ja, dien weg ken ik, die brengt mij, buiten de stad om, direct op den weg naar Pontang. In godsnaam dan maar, ik moet toch mijne zending volbrengen.

En na een hartelijken handdruk scheidden de twee boden, de een in de richting van Serang, waar thans opnieuw soldaten naderden, de ander om zich, buiten het bebouwde gedeelte van Bantam om, op weg naar Pontang te begeven.

VI.

Atjong had niet te veel gezegd: de weg naar Serang wemelde van soldaten te voet en te paard, die allen naar Bantam trokken. De eene troep was nauwelijks voorbij of de andere naderde weer. In de meeste gevallen verborg Atjong zich ter zijde van den weg, maar ten laatste werden de voorbijtrekkende afdeelingen zóó menigvuldig, dat hij wel geheel in zijn schuilplaats had kunnen blijven. Derhalve besloot hij met kloeken moed onversaagd voort te gaan.

Dat ging een tijd lang vrij goed. De meesten trokken hem voorbij zonder notitie van hem te nemen; maar somtijds hield men hem staande en vroeg wie hij was en waar hij heenging en aan allen gaf hij hetzelfde antwoord, dat hij naar den bevelhebber van sultan Ageng moest, die te Serang was. Men nam daarmede genoegen en hield hem niet op.

Maar toen hij van lieverlede Serang naderde, begon hij te overleggen hoe hij nu verder zou handelen en nadat de knaap een poosje in diepe gedachten had voortgelopen, kwam hem een goed plannetje te binnen. Het zou niet lang duren, dat hij het op de proef kon stellen.

Nog had hij Serang niet bereikt, toen hij op een gardoe stiet, die hem dadelijk aanriep.

Atjong gaf met den meesten spoed aan die uitnoodiging gehoor.

— Wie ben je en wat moet je hier? was de barsche vraag, hem door den kommandant der wacht, een Makassaar van jeugdigen leeftijd met een woest uiterlijk, gedaan.

— Ik heet Atjong, heer, en kom van Bantam, waar ik een dienst heb willen zoeken.

— Nu, in dezen tijd een dienst zoeken? Jongen, je liegt!

— Ik zou niet durven liegen, heer, tegen zoo'n groot bevelhebber als u.

De Makassaar glimlachte flauwtjes; de man voelde zich zeer geveleid.

— Vertel dan op, wat deedt ge daar?

— Ik wilde een dienst zoeken, heer, maar al acht dagen liep ik rond, zonder een heer te kunnen vinden, die mij in dienst wilde nemen.

— En waarom dan niet bij het leger van den sultan gegaan? bij dat van onzen sultan Ageng, dien gij toch zeker ook wel als uw heer erkennen wilt?

— O, zeker, heer, Allah schenke hem een lang leven en voorspoed, ik zou dit ook wel gedaan hebben, als ik niet een anderen heiligen plicht te vervullen had.

— Ha, zoo. Laat hooren wat dat is, ge zoudt anders zeer geschikt zijn om de wapens te dragen. Zoudt ge dat willen?

— O, zeer graag, heer, maar laat ik u vertellen wat ik wilde zeggen.

— Vertel op, maar maak het kort!

— Mijn vader woont bij Onderandier, hij is een

dapper man, die reeds menigen tijger heeft geveeld. Toen ik naar Bantam ging om een dienst te zoeken, zeide hij mij: Allah behoeft u, Atjong, zie te Bantam een heer te vinden, die den sultan getrouw is en ga niet in dienst bij een der grooten van sultan Hadji, want geloof me, als ik dat vernam zou ik je met eigen hand neerslaan, zooals ik het den tijger doe. Ga naar Bantam, want daar zullen weldra groote dingen gebeuren, want sultan Ageng, dat Allah hem zegene, kan de Hollanders niet dulden en sultan Hadji, zijn zoon, die met de Hollanders en ander vreemd tuig heult, evenmin. Maar als die dag aanbreekt, Atjong, mijn jongen, kom dan dadelijk je vader waarschuwen, opdat ik naar Bantam kan komen om mijn aandeel te hebben aan den strijd. Laat je door niets tegenhouden, maar kom terstond en dan zal ik de tijgers zoo lang met rust laten om mijn arm en mijn golok te leenen aan sultan Ageng.

— Ha, is het zoo gesteld? zeide de hoofdman.

— Ja, heer, en nu ziet u waarom ik liever eerst mijn vader wilde waarschuwen eer ik mede uittrek met u naar Bantam.

— Hm, bromde de Makassaar, de knaap heeft gelijk, zijn vader moet gewaarschuwd worden. Het zou jammer zijn als hij niet kon meegaan. Laat hem gaan, Ario!

— Maar heer, bracht Atjong in het midden, als zij mij nu ginds te Serang weer aanhouden, dan wordt het zoo laat eer ik bij mijn vader kom.

— 't Is waar, Ario, breng den jongen even door de forten en spoedig maar, zooveel te eer is hij terug met zijn vader. Onderandier is nog een heel eind loopen.

Met een eerbiedigen groet verwijderde Atjong zich met zijn begeleider, die hem door Serang bracht, dat was opgevuld met gewapenden van allerlei slag, waaronder een aantal boeventronies van Makassaren. Geheele troepen lagen in de open lucht te slapen, andere stonden dommelend op hunne lansen geleund. Af en toe reden ordonnansen, op kleine, maar sterke en vlugge paardjes gezeten, de stad binnen om berichten over te brengen, kortom het was rechtaf een tooneel van verwarring en krijg, zooals men zelden te zien kreeg.

Buiten de stad verliet de Makassar hem en keerde naar zijn post terug.

De weg naar Onderandier lag thans voor Atjong. Er waren met al het ondervonden oponthoud juist drie uren verlopen sinds zijn vertrek uit Bantam en de dag begon reeds aan te breken.

— Allah helpe mij, mompelde Atjong, het ergste is, geloof ik, achter den rug.

Hij stapte met frisschen moed voort in het heuglijk bewustzijn ondanks de groote moeielijkheden zijn plicht te hebben gedaan.

VII.

Intusschen was onze musketier veilig en wel op den weg naar Pontang aangekomen en stapte behoedzaam maar met meer gerustheid voort dan op dien naar Serang.

Het speet hem zeer, dat hij niet met Atjong samen de reis naar Batavia had kunnen doen, maar hij begreep volkomen, dat deze gelijk had en hij dáár nooit door gekomen zou zijn, waar de knaap gemakkelijk, door zijn slimheid en zijne hoedanigheid van inlander, zou slagen.

Hij was echter nog niet lang voortgegaan of een rosse lichtgloed, vergezeld van een dreunend geluid, trof zijn oor. Wat kon dat zijn? Was het nu op dezen weg ook al niet veilig meer? Het geluid naderde snel en toen Dirks zich haastig ter zijde van den weg onder het groen verborg, zag hij in het volgende oogenblik een troep ruiters voorbijsnellen, wier wapens kletterden en wier rustingen blonken in het rosse licht der obors (fakkels), die sommigen van het escorte droegen.

Die troep was zóó snel voorbij, dat Dirks nog eenige oogenblikken als wezenloos hen nakeek. Toen zette hij zich neer en sloeg zich opeens met de vlakke hand voor het hoofd.

— Dat is een mooie geschiedenis, mompelde hij, dat! Daar heb ik mij waarachtig, zonder er aan te denken, in den leeuwenkuil begeven! Aan dezen weg, aan het sultanskanaal, ligt immers Tirtyassa, het buitenverblijf van sultan Ageng! O, aartsstommerik, die ik ben. En die Atjong heeft er ook niet aan gedacht! Een mooi geval dat!

En onze musketier bleef moedeloos zitten.

Inderdaad was het een kritiek geval. Ten einde een veiliger weg te hebben, had Dirks zich juist op een begeven, die minstens even gevaarlijk was als die naar Serang, zoo niet gevaarlijker. Wij hebben in het begin van dit verhaal gezien, dat de oude in opstand gekomen Sultan Ageng op een buitenverblijf woonde en dat verblijf, Tirtyassa genoemd, eigenlijk een geheele stad, lag aan het sultanskanaal, dat Pontang met Tanara verbond. Het was juist den weg naar Pontang, die Dirks ingeslagen was en nòch hij nòch Atjong, die geheel ter goeder trouw was geweest, hadden er aan gedacht. Zij hadden Tirtyassa geheel vergeten en zoo bevond onze musketier zich opeens nabij het hoofdkwartier van den vijand, het lustslot van den sultan, waarheen aanhoudend boden af en aan gingen.

Cornelis Dirks was geheel terneergeslagen. Wat moest hij beginnen?

Maar na eenige oogenblikken aldaar te hebben doorgebracht, maakte een zekere onverschilligheid zich van hem meester en hij stond zonder dralen op en wandelde voort, den weg naar Pontang op.

— De duivel hale hem, die mij in den weg komt! mompelde Dirks, het zou hem slecht bekomen, dat!

Met het fatalisme van een oosterling liep hij voort, tot hij de atappen daken van de nederige woningen der inlanders in het oog kreeg. Hij was te Pontang en het kwam er nu maar op aan er door te komen.

Dat alles daar niet in diepe rust was, dat bewezen hem de walmende obors, die op verschillende punten brandden. Dat waren zeker gardoe's (wachten) en Dirks begreep, dat het zaak was eerst het terrein eens te verkennen.

Hij naderde het dorp zoo dicht mogelijk, sloop eerst links rondom de kampong, toen rechts maar zag nergens een uitweg; telkens kreeg hij die lichtflikkering van de obors weer in het oog. Eindelijk, juist toen hij begon te begrijpen, dat hij hier niet zou kunnen doorbreken, kwam hij aan den oever van het sultanskanaal.

De musketier bleef eerst staan, liep toen een eindje het kanaal langs en hield toen weer halt. Zijn oor had een plassend geluid vernomen, misschien een prauw of zoo iets, het kon ook een wild dier zijn, maar in ieder geval wilde hij onderzoeken wat het was.

Hij bukte en liet zijn oog weiden langs de oppervlakte van het kanaal.

Bij het flauwe licht, dat de maan, die telkens achter wolken schuil ging, gaf, bespeurde hij eene kleine visschersprauw, waarin een visscher zijn beroep uitoefende. De man wierp telkens zijn net op een ander plekje uit en het plassen in het water, dat Dirks oor had getroffen, werd veroorzaakt door het uitwerpen en ophalen van het net.

Dirks bleef eenige oogenblikken die bezigheid aanzien en mompelde toen opeens: — Ja, als ik zoo'n ding had, zoo'n prauw, dat zou een goed ding zijn, dat. Dan voer ik het kanaal op tot Tanara en was opeens op het grondgebied van de Compagnie. Drommels, dat was niet kwaad, dat!

Hij sloeg de bewegingen van den Javaan oplettend gade. Nu kwam de visscher een beetje naar het midden, dan naar een der zijden. Thans naderde hij de plaats waar Dirks lag en maakte zijn schuitje vast aan den oever.

Onze musketier moest geen Hollander zijn geweest, indien hij niet een weinig bekend was met het varen, maar om in den nacht op een onbekend kanaal in een zoo rank vaartuigje als deze visschersprauw den tocht alleen te ondernemen, daarin had hij hij nog geen zin. Hij maakte zich zoo klein mogelijk en toen de visscher aan land stappend de plaats genaderd was, waar Dirks in hinderlaag lag, sprong hij snel als de bliksem op en greep den Javaan bij de keel.

Half door den schrik en half door de stevige vuist van Cornelis Dirks kon de man geen geluid uitbrengen, en de musketier duwde hem zonder vorm van proces weer in zijn prauw, haalde toen zijn pistool voor den dag en begon een praatje te maken, het pistool steeds op den visscher gericht, die aan alle leden beefde.

— Luister eens, oude jongen, begon hij, ik moet naar Tanara. Weet je waar dat ligt? Ja? Goed, aan den Tji-Kandi. Best! Nu, als je mij daar nu, zoo vlug als je mogelijk is, wilt heenbrengen, zal je geen haar op

je hoofd gekrenkt worden. Doe je het niet, dan schiet ik je neer als een hond, of ik geef je een por met dit ding!

En Dirks duwde den sidderenden visscher de punt van zijn rapier op de borst.

— Verder gooi ik je in het kanaal en dan is het met je gedaan! Begrepen, dat?

De visscher knikte; spreken kon hij nog niet.

— Welnu, dan is de zaak gezond. Pagaai me nu eens flink naar Tanara en maak vooral, dat we er niet te laat aankomen. We moeten oppassen voor de lui van Tirtyassa, weet-je! Want als die ons snappen, hier in het kanaal, dan is het met mij gedaan, maar met jou ook, begrepen dat?

De Javaan knikte en bracht zijn vaartuig in het midden van het kanaal. Toen begon hij lustig voort te pagaaien, steeds de oogen gericht op de oevers en met eene angstige uitdrukking op zijn gelaat naar elk geluid luisterend, dat van de eene of andere zijde tot hen kwam.

Een poosje ging alles goed, totdat men in de nabijheid van het paleis van sultan Ageng kwam. Daar was het aan den wal nogal rumoerig en nogal licht ook. Er brandden overal obors, en de gewapenden voor het paleis verzameld waren zoo talrijk als vliegen bij de stroop.

Onze musketier, die wel aan zag komen, dat het hier wel eens mis kon loopen, had intusschen zijn metgezel opgenomen en gezien, dat hij geheel ongewapend was. Zelfs geen kris stak er in zijn buikband. Te dien opzichte dus gerustgesteld, maakte hij hem zijn plan duidelijk.

— Kijk, zeide hij, het is daar nogal druk en daar blijf ik graag buiten. Die lui konden het wel eens in hun hoofd krijgen je prauw te onderzoeken, al ware het maar alleen om wat visch voor jelui sultan of voor den een of anderen prins. Daarom zal ik op den bodem gaan zitten, dan zullen ze minder argwaan koesteren. Nu moet je zachtjesaan daar voorbij pagaaien, net alsof je vischt. Wees maar niet bezorgd, dat ik niet zien zal hoe je stuurt, want van tijd tot tijd zal ik wel eens even boven den rand uitkijken. Voor mijne veiligheid zal ik je vasthouden, anders kan je wel eens zin krijgen naar den wal te sturen en op den loop te gaan. Begrepen dat?

— Ja, Heer, zeide de inlander, die wat blijde was, dat zijn gevaarlijke gast in de laagte kroop en op die wijze onzichtbaar werd voor de lieden op den wal.

Dirks dook dus achter den Javaan neer en greep zijn gedwongen gastheer bij den enkel vast, met de andere hand zijn pistool gereed houdend om te vuren.

De Javaan deed nu zooals hem gelast was. Langzaam pagaaide hij voorbij als iemand die aan het visschen was. Eénmaal werd hij door soldaten aangeroeven maar onze visscher, die slimmer was dan men wel dacht, gaf den soldaten een brutaal antwoord, half schertsend, dat met gelach ontvangen werd. Verder liet men hem ongehinderd en na eenige minuten kon Dirks weer opstaan en was men de gevaarlijke plaats voorbij.

VIII.

— Goddank! zeide Cornelis Dirks, uit den grond van zijn hart, toen de prauw flink door het water schoot, je hebt je goed gehouden Ali, of Saidja of Kromo, of hoe je voor den duivel heeten mag. Nu maar flink gepagaaid, dat we spoedig te Tanara zijn.

Werkelijk vorderde de prauw goed, wat geen wonder was, als men den gevaarlijken toestand in aanmerking neemt, waarin de Javaan verkeerde. Vond men hem in zijne prauw met een der gehate Hollanders, wat in een in opstand zijnd land gemakkelijk kon gebeuren, dan was het met hem gedaan. Zoolang het nacht en dus duister was, kon hij gemakkelijk verborgen blijven, maar als de dag hem verraste, dan zou hij op het kanaal spoedig worden opgemerkt. Vandaar dat hij zich haastte vóór den dag Tanara te bereiken, ten einde van zijn gevaarlijken gast verlost te zijn. Te meer repte hij zich, daar het reeds begon te grauwen in de lucht, een zekere voorbode dat het spoedig geheel dag zou zijn.

Zij waren thans genaderd tot dicht bij Tanara. Dirks had zijn pistolen weer in den gordel gestoken en hield alleen zijn ontbloot rapier nog in de hand. Met onderzoekende oogen bespiedde hij de moerassige oevers

en liet zijne blikken dan weer rusten op zijn metgezel.

Plotseling kreeg de prauw een hevigen schok. Dirks sprong overeind om te zien wat dat was, maar werd op hetzelfde oogenblik uit de prauw geworpen, evenals de Javaan, die aan de andere zijde in het kanaal plompte.

Het was er gelukkig niet diep; de achteruitgang van het sultanskanaal, dat sinds reeds van dien omvang is geworden, dat het kanaal sedert lang voor de scheepvaart gesloten is, was toen reeds aanmerkelijk, en toen het Dirks was gelukt overeind te komen, stond hij tot even onder de armen in het water en aanschouwde een tafereel dat hem op 't oogenblik deed klappertanden.

Vlak voor hem, met den rug tegen de omgekantelde prauw, aan welke hij zich krampachtig vastklemde, stond, eveneens bijna tot aan de borst in het water, de visscher en hield de uitpuilende oogen, waarin de doodsangst duidelijk te lezen was, gevestigd op een grooten krokodil, wiens monsterachtige kop zich recht tegenover hem uit het troebele water verhief. Het afschuwelijke ondiër had, onder de prauw doorzwemmend, die omgeworpen en bereidde zich nu voor twee vliegen in één slag te slaan.

De ontsteltenis, de doodsangst op het verwrongen gelaat van den Javaan waren zoo ontzettend om aan te zien, dat Dirks oogen er, als op een akelig visioen, op gevestigd bleven.

Eenklaps echter scheen hij als het ware te ontwaken uit die soort van betoovering. Hij strekte onwillekeurig

de hand uit en voelde dat hij zijn rapier, dat hij met een lederen lus aan het gevest om zijn pols bevestigd had, nog bezat.

Een vreugdekreet die den krokodil den kop een weinig naar hem toe deed wenden, ontsnapte hem,. En eensklaps was hij de oude, kloeke soldaat weer. Hij klemde het rapier in de vuist en terwijl hij zich in postuur zette, deed hij een paar schreden voorwaarts door het water en posteerde zich vóór den Javaan.

— Ziezoo, ouwe jongen, zeide hij, nu heb je met mij te doen, een ongewapenden kerel aanvallen, dat zou je lijken, hè! Maar wacht eens, wij zijn er ook nog; en een soldaat van de Compagnie laat zich zoo maar niet met huid en haar opvreten door den eersten den besten krokodil!

De krokodil keek hem naar het scheen verbaasd aan, zijne kleine oogjes draaiden op een manier, die akelig was om te zien in hunne kassen, een paar malen bewoog hij den langen staart, dat het water opspatte; maar toen opende hij den grooten muil en schoof zachtjes vooruit in het water.

— En jij, vriend, ging Dirks voort, zet jij nu je prauw overeind en klim er in. Je kunt hem met je pagaaiastokken wel een klap op zijn muil geven of een por in zijn bek. Maar maak, dat je voortkomt!

De visscher, thans een weinig van zijn schrik hersteld, liet zich dit geen tweemaal zeggen; hij kantelde de prauw weer totdat deze recht lag en sprong er toen vlug in.

Dit was den krokodil blijkbaar te veel.

Opeens deed het monster een krachtigen stoot en zou

Vlak voor hem, met den rug tegen de omgekantelde prauw, aan welke hij zich krampachtig vastklemde, stond, eveneens bijna tot aan de borst in het water, de visscher en hield de uitpuilende oogen, waarin de doodsangst duidelijk te lezen was, gevestigd op een grooten krokodil, wiens monsterachtige kop zich recht tegenover hem uit het troebele water verhief. (Blz. 46).

onzen musketier ongetwijfeld bij het been hebben gepakt, indien deze niet op zijne hoede ware geweest.

— Hier, hondsvot, pak aan dat! riep hij en de punt van zijn rapier verdween in een der oogen van den krokodil.

Het monster deed een verschrikkelijken sprong, sloeg het water met zijn breedten, zwaren staart, zoodat het links en rechts opsprong en deed andermaal bliksemsnel een aanval op onzen vriend.

Ditmaal stak deze zijn rapier recht in den bek van het monster en zijn arm verdween zóó ver in den geopen-den muil van het dier, dat, als hij zijn degen niet had losgelaten, de arm stellig afgebeten ware geworden.

De musketier deed snel een paar schreden achterwaarts en greep den pagaaiastok, dien de visscher hem terstond toestak. Toen sprong hij fluks in de prauw, zijn wapen achterlatend.

De krokodil ging vreeselijk te keer. Het scheen wel alsof hij het wapen niet los kon krijgen en onder de vruchteloze pogingen daartoe werkte het zware en scherpe rapier zich hoe langer hoe dieper er in. Onder die bedrijven verwijderde het ondier zich al verder en verder, waardoor onze vrienden gelegenheid kregen om zich snel uit de voeten te maken.

— Ik had hem graag zijn bekomst gegeven, zeide Dirks, terwijl de visscher zich in het zweet werkte om den afstand tusschen de prauw en het razende dier grooter en grooter te maken, het was anders maar goed, dat ik mijn arm terughaalde; hij was er afgegaan ook!

— Ja, zeide de Javaan, voor het eerst spraakzaam wordend, de Hollanders zijn erg dapper!

— Loop heen met je knoopendraaij! riep Dirks uit.

— Ja, de heer heeft mij het leven gered, voegde de man er bij wijze van verklaring bij.

— Een mooi ding dat, net alsof ik dat niet *moest* doen. Had ik je niet meegenomen met geweld en je in dezen onaangename toestand gebracht? Welnu, dan was het niet meer dan een staaltje van mijn plicht. Maar kijk eens!

De gewonde krokodil was al spartelend met het rapier in den bek aan den moerassigen oever aangekomen en wierp zich daar op het land in het groen. Het riet en de struiken schudden en de aarde en het gras werden met kluiten omhoog geslingerd. Zelfs een dun boompje, door een slag van den vreeselijken staart getroffen, brak doormidden.

— Of hij ook pijn in zijn buik heeft, zeide Cornelis Dirks. Drommels vriend, dat rapier bekomt hem slecht, ik wil wedden dat het den eerste en den laatsten keer is, dat hij zich aan een degen verslikt!

De Javaan lachte.

— Dat is zijn dood, zeide hij.

— 't Is te hopen, zeide Dirks, maar daar zie ik de uitmonding van het kanaal al, we hebben dus de Tji-Kandi reeds bereikt. Ziezoo, vaar nu maar rechtuit de rivier in en zet me aan den overkant af, dan ben ik tevreden over je.

Eenige oogenblikken later schoot de prauw uit het Sultanskanaal de Tji-Kandi in, en zette Dirks voet aan wal aan gene zijde van de rivier.

— Pas nu op voor den krokodil, zeide hij en wel bedankt voor je moeite. Het spijt me, dat ik je dwin-

gen moest vriend, maar het doet me genoegen, dat wij als goede vrienden scheiden.

— Ge hebt me het leven gered, mompelde de Javaan.

— Goed, goed, misschien doe ik het je nog wel eens, zei Dirks lachend, maar maak nu dat je weg komt. Daar ginds ligt Tanara en als ik mij niet bedrieg zie ik menschen.

De Javaan stiet zijn prauw van den oever en was weldra weer op het Sultanskanaal, waardoor Dirks hem spoedig uit het oog verloor.

— Ziezoo, mompelde Dirks, dat Tanara kan mij niets schelen, nu op weg naar Tangerang. Bantam ligt achter mij, dat is al heel wat gewonnen en nu zou het mij toch al erg moeten tegenloopen, als ik niet nog vandaag te Batavia ben. Of Atjong al zoo ver is? Ik zou wel eens willen weten of de jongen mij vóór of achter is.

IX.

We hebben Atjong verlaten, toen hij op den weg naar Onderandier, even buiten Serang, in de richting van Batavia voortging.

De dag begon aan te breken en de zekerheid, dat de nacht achter hem lag, deed hem met meer opgewektheid voortgaan, ondanks de groote vermoeienis, die zich gaandeweg van den jongen meester maakte.

Hij volgde nu een door dicht hout begrensden weg en had het genoeg tot afwisseling telkens iets bijzonders te ontdekken. Nu eens was het een vliegende eekhoorn, die zich van den eenen boom op den anderen slingerde, dan een klein stekelvarken of een schubdier, dat snel zijn hol opzocht. Als Atjong niet voor zoo'n gewichtige zaak uit was geweest, zou hij waarschijnlijk geprobeerd hebben om een landak (stekelvarken) machtig te worden, want van het hart en de lever weten de inlanders een geneesmiddel te bereiden, ayèm genaamd, dat uitstekend dienst doet ter bestrijding van slepende ziekten of toringachtige kwalen, (altijd volgens de inlanders). Het was dan ook met groot leedwezen, dat hij het dier zich zag verbergen onder het lage hout in de dorre bladen; een gelegenheid zoo schoon als deze komt niet licht weer en zulke

dingen gebeuren altijd als men geen tijd heeft, meende Atjong.

Toch bukte hij nog even om te zien, waar het dier gebleven was en terwijl hij zich zoo al dichter en dichter naar den grond bukte, hoorde hij opeens een zonderling fluitend en suizend geluid boven zich en sprong verwonderd overeind.

Wat hij toen zag deed hem het bloed in de aderen stollen.

Een eind verder zat een matjang-koembang of zwarte tijger ineengehurkt, met de valsche listige oogen op hem gericht. Dit dier, dat hem waarschijnlijk al een poosje in het oog had gehad, had een sprong naar den argeloos rondkijkenden knaap gedaan en daar hij toevallig net gebukt had had hij zijn doel gemist. Het dier had zeker des nachts niets op kunnen doen en wilde nu, alvorens zijn leger op te zoeken, nog iets veroveren.

Schrikte Atjong aanvankelijk erg, toen hij zag dat hij niet met een koningstijger te doen had, kreeg hij terstond zijne tegenwoordigheid van geest terug. Bliksemsnel trok hij zijn kris en liet zich op een knie neer, om ten minste zijn leven aan den hongerigen tijger duur te verkoopen.

Of deze beweging het dier tot handelen dwong, dan wel of iets anders hem tot spoed aanspoorde, was niet gemakkelijk uit te maken; zooveel is zeker, dat de tijger, na eenige oogenblikken met het achterlijf te hebben heen en weer geschoven, sprong.

Atjong stak de met de kris gewapende hand vooruit omhoog en kreeg een schok, dat hij eenige meters

verder rolde, onder de overhangende takken van een dichtgebladerden struik. Daar bleef hij eenige oogenblikken half bewusteloos liggen en zag nog even, hoe ook de tijger een eind verder rolde en door zijn kris gewond was. Het dier rolde wild over den grond, stond toen weer op en keek naar zijn prooi om.

Op dat oogenblik weerklonk een sterk stampend geluid door het hout, gevolgd door het breken van takken. De tijger luisterde er evenzeer naar als Atjong en begon zeer onrustig te worden. Men zou gezegd hebben, dat het dier in tweestrijd was wat te doen; want terwijl het schuinsche blikken op Atjong wierp, spitste het de ooren op een manier, die bewees, dat het allesbehalve gerust was.

Deze tweestrijd zou misschien nog lang geduurd hebben, wanneer daaraan niet plotseling een eind ware gemaakt door de verschijning van een nieuwen vijand op het tooneel. Want opeens renden eenige bantengs, wilde buffels, dwars door takken en struiken op den tijger af, die wel met een paar ontzaglijke sprongen poogde te ontkomen, maar vergeefsche pogingen deed. In een oogenblik was hij door een viertal hoornen doorboord en lag zieltogend op den grond.

De bantengs, die dit heldenstuk bedreven hadden, schenen den tijger eerst geroken en toen door het groen heen gezien te hebben, althans anders ware die plotselinge aanval niet te verklaren.

De overige, want het bleek een geheele kudde te zijn, verschenen nu ook weldra op het tooneel en namen in zooverre deel aan de feestvreugde, dat zij alle om strijd hunne hoornen door het ziellooze lichaam van

den tijger boorden, dat weldra een vormlooze massa bloed en slijk was geworden.

Atjong, sidderend aan alle leden, bleef doodstil in zijn hoek gedoken en waagde het niet zich te verroeren.

Gedurende meer dan een kwartier lang moest hij dit schouwspel aanzien en elk oogenblik met huivering zich afvragen of de woeste buffels hem niet in zijn schuilhoek zouden ontdekken. Als er een naar de plaats, waar hij verborgen was, afdwaalde, dan trok hij huiverend de ledematen te zamen. Maar tot zijn geluk hadden de dieren te veel pret met den dooden tijger, waarmede zij hun wreed en bloedig spel speelden.

Eindelijk door het een of ander ongewoon gerucht verschrikt, stoof de bende in woeste vaart uiteen, het geboomte onder vreeselijk gedruisch doende schudden en beven en hier en daar een jong boompje brekend.

Nog eenige oogenblikken bleef Atjong in zijn schuilplaats, toen sloop hij er uit. Het was nu geheel stil geworden. Hij naderde den tijger en stak hem zijn kris in de zijde, om die te verven met het bloed van zijn verslagen vijand, maar het bloed was reeds lang door den grond opgeslorpt en met een verlicht hart begaf hij zich weder op weg.

Toch had het vreeselijk tooneel hem meer aangedaan dan hij aanvankelijk wel gedacht had of zichzelf wilde bekenen. Hij had een duizelig, flauw gevoel en liep tusschenbeide in verkeerde richting.

Het pad slingerde zich, nadat hij het bosch verlaten had, weldra tusschen begroeid terrein door en het kwam hem ten slotte voor, alsof hij den grooten weg had verlaten. Was hij misschien aan het dwalen?

Gelukkig bespeurde hij een hut en menschen, die daar binnengingen. De hut was dus bewoond. Het kon naar zijne meening ook wel zoo zijn, want hij moest omstreeks Onderandier genaderd zijn. Met versnelde schreden liep hij in die richting voort, want zijne duizeligheid kon ook wel komen van den honger en als hij daar iets te eten kon krijgen, zou hij zeker dadelijk weer zijn opgeknapt.

Het gelukte hem werkelijk het zoo ver te brengen, maar toen waren zijne krachten ook uitgeput. Hij zag juist nog hoe weder iemand deze hut binnenging, die hem nieuwsgierig aankeek en toen, nagenoeg vlak voor den ingang van het onaanzienlijke krot, werd hij door eene duizeling bevangen en viel buiten kennis op den grond.

Opeens renden eenige bantengs, wilde buffels, dwars door takken en struiken op den tijger af. (Blz. 54).

X.

Toen Atjong de oogen opende wist hij zich in het eerst niet te herinneren waar hij zich bevond. Het kwam hem voor alsof hij droomde en het tooneel, dat hij aanschouwde, was dan ook wel geschikt om dat te denken.

Langs den tegenover hem gelegen wand op de lange balé-balé of rustbank, waren een tweetal mannen gezeten in half liggende houding. Zij hadden een woest uiterlijk en naast beiden lag de onafscheidelijke golok (hakmes). Zij rookten uit lange pijpen, bestaande uit een lang riet of bamboe van ongeveer $1\frac{1}{2}$ voet lang, waarin even boven het eene uiteinde een kleine houten pijp in den vorm van een omgekeerden tol stak.

Een van die twee galgentronies maakte juist zijn pijp gereed, d. w. z.: hij doopte een langwerpige ijzeren staafje in het op een droog blad voor hem liggende opium en bracht dat toen in de vlam van een klein lampje, dat onder hun bereik stond. Eenige malen draaide hij het spadeltje in de vlam rond, waardoor het opium zoodanig verdikte, dat het weinigje, dat aan het spadeltje kleefde, den vorm van een pil aannam. Hij bracht het opium vervolgens in of op de opening der

pijp en bracht het toen aan de vlam. Een enkele lange, gulzige haal deed het pilletje opium in rook vervliegen, die niet terstond uitgeblazen maar ingeslikt werd, om hem daarna door mond en neusgaten langzaam uit te blazen.

Had Atjong reeds dadelijk slechte gedachten van die lieden gehad, toen hij zag wat zij deden, had hij de zekerheid, dat hij niet veel goeds voor zich zag.

— Amfioenschuiver, mompelde hij, met afgrijzen, want hij had maar al te vaak gezien, welken noodlottigen invloed het opiumrooken of amfioenschuiven op den inlander, die daaraan verslaafd is, uitoefent. Hij wist dat lichaam en ziel te gronde gingen door dit vervloekte goed en herinnerde zich nog goed hoe zijn brave vader hem daar altijd voor gewaarschuwd had.

Intusschen, niet wetende hoe die lieden gezind waren te zijnen opzichte, bleef hij stil liggen. Hij begreep dat hij door den een of ander was opgenomen, toen hij bezwijmde en waarschijnlijk eenvoudig hier op den balé-balé was neergelegd. Hij herkende, toen hij met half gesloten oogen rond zich keek, ook den man, dien hij in de kit had zien gaan even voor hij flauw neerviel en zag dat deze met zijn pijp naast zich was ingeslapen.

— Die zal mij geholpen hebben, dacht Atjong, maar ik wenschte wel, dat ik er nu al weder uit was.

Intusschen had het gefluister van de twee opiumrookers tegenover hem reeds zijne aandacht getrokken en thans leende hij, vooral ook om zich als nog bewusteloos voor te doen, het oor aan dat gesprek.

— Je zegt, dat de jongen hier voorbij moet komen? vroeg de een.

— Ja, ik weet dat zeker. De oude is even slim als gierig en nu sultan Ageng den oorlog tegen de Hollanders is begonnen, is hij bang, dat ze hem zijn karbouwen zullen afnemen.

— Wie, de Hollanders?

— Neen, de lui van sultan Ageng en als die het niet spoedig genoeg doen, dan de Hollanders misschien wel.

— Daar kon hij wel gelijk in hebben.

— Dat heeft hij ook, want dat doet iedereen, die de baas is. En daar het vrijwel op hetzelfde neerkomt wie ze wegneemt, als je ze toch moet verliezen, heeft hij besloten de wijste partij te kiezen en ze ten spoedigste naar Batavia gestuurd om ze daar te verkoopen.

— De geheele kudde tegelijk.

— Dat is te zeggen, hij is zoo gek niet om dat te doen op eene manier die opzien wekt en de goede Bantammers dadelijk kwaad vermoeden zou doen krijgen, hij stuurt zijn jongens in verschillende richtingen met eenige karbouwen uit en dus komt er ook een dezen weg langs.

— Ah, zoo!

— Ja, en daar wij met hart en ziel Bantammers zijn, al kan ons sultan Ageng net zoo veel schelen als sultan Hadji, zou het slecht van ons zijn, als wij dien jongen niet hielpen om zijne buffels in goede richting te drijven.

— Ha, ha, lachte de ander, een kostelijk plan!

— Dus tot over een uur, zeide de ander, zich behaag-

lijk uitstreckende, ik ga slapen, een uur den tijd hebben wij nog wel.

Ook zijn nevenman legde zich rustig neer en het duurde niet lang of de beide amfloenschuivende schurken sliepen en droomden, dank zij de werking van het opium, dat zij schatrijk waren.

Met licht verklaarbare ontsteltenis had Atjong dat alles aangehoord. Het bleek hem opeens, dat hij, hoewel ongevraagd, de ingewijde was geworden van een schurkachtig plan en terstond rees de gedachte bij hem op, dit te verhinderen.

In de eerste plaats echter moest hij uit dit hol zijn. Dit nu had niet de minste zwaarigheid in. Allen sliepen en zoo stond hij behoedzaam op en verliet de opiumkit, zonder door iemand gemoeid te worden.

Buiten gekomen bleef hij echter besluiteloos staan.

Hij draalde met het vervolgen van zijn weg, want hij wist maar niet hoe hij dien onbekenden jongen zou waarschuwen voor het gevaar, dat hem dreigde. Hij had reeds met allerlei avonturen zooveel tijd verknoeid, dat hij nog niet eens terug durfde gaan en hij dacht er juist over in de eerste de beste plaats het dessahoofd te waarschuwen en dezen dan verder te laten zorgen, toen hij achter zich eenig getrappel hoorde en een jongen bemerkte van zijn leeftijd, die drie karbouwen voortdreef.

Hij slaakte bijna een vreugdekreet en liep terstond op den jongen toe, met wien hij een onverschillig gesprek aanknoopte.

De amfloenschuivers hadden, zooals Atjong zich herinnerde, gesproken van nog wel een uur tijd te heb-

ben, een van tweeën was dus het geval: of de schurken hadden zich verrekend, of zij wilden de karbouwen stelen op een plaats verderop, waar de jongen eerst later kon zijn.

Geheel vervuld met hetgeen hem te doen stond, begon Atjong, zoodra zij uit het gezicht van de hut waren, den jongen met een enkel woord haastig op de hoogte te brengen van het voornemen der schurken. De knaap ontstelde daarover niet weinig en begon aan alle leden te beven.

Het bleek Atjong terstond, dat de jongen den moed niet had om eene poging te doen zich uit deze netelige positie te redden en daarom besloot hij zelf maar te handelen.

— Luister eens, zeide hij, ik zal je helpen en dan hoop ik jou en je beesten behouden te Batavia te brengen, maar dan moet je juist doen wat ik zeg. Wilt ge?

De knaap verzekerde hem sidderend, dat hij alles wilde doen wat Atjong goedvond.

— Goed, zei Atjong, kan je je beesten gemakkelijk snel laten loopen?

— Ja, zeide de knaap.

— Goed, dan ieder op een van hen plaats genomen. Zullen zij mij willen dragen?

— Ja, zeker wel, zij zijn erg mak, maar deze is de makste.

— Goed, zei Atjong en sprong op het aangewezen dier.

De kleine karbouwdrijver nam op een andere plaats.

— Nu, zeide Atjong, maak nu dat zij snel loopen, hoe sneller hoe liever; voor mij behoeft ge niet bevreesd te zijn, ik rijd goed op een karbouw.

De kleine knaap noemde zijne dieren bij de namen en toen hij zag dat zij opmerkzaam waren geworden riep hij: Pas op, de tijger komt, vooruit!

De karbouwen veranderden opeens van voorkomen. Zij bogen den zwaar gehoornden kop naar den grond en voort ging het, alsof de tijger in de nabijheid was en daar in het groen op de loer lag.

— Mooi zoo, riep Atjong uit, dat gaat best!

Op dat oogenblik klonk een woest geschreeuw achter hen, hetwelk hem terstond deed omzien.

En daar stonden de beide schurken uit de amfioenkit midden op den weg, de een stampvoetend van spijt, de ander de jongens toeroepend hen in te wachten.

— Jawel, zei Atjong, dat kunt ge begrijpen! Vooruit beestjes, vooruit!

De karbouwen vlogen intusschen, als door een panischen schrik aangegrepen, langs den weg. Zij vertraagden hun loop niet eer vóór zij aan de Tji-Kandi kwamen, waar zij echter terstond te water gingen en flink de rivier overzwommen.

— Ziezoo, zeide Atjong, toen zij aan de overzijde waren, nu zijn wij gered. Hier zullen de schurken zich niet durven te vertoonen en zij zijn natuurlijk toch teruggegaan toen zij ons zoo hard zagen rijden.

Hij vertelde nu den knaap uitvoerig wat hij in de hut had afgeluisterd en vernam van hem, dat alles wat de roovers omtrent zijn vader en de karbouwen hadden gezegd volkomen waar was.

De karbouwen, in wie nog de vrees voor den tijger zat, bleven verder flink doorloopen zoodat zij de tegenwoordige grens van Bantam weldra een heel eind achter den rug hadden.

XI.

Toen onze musketier den weg naar Tangerang insloeg, duurde het niet lang of hij kreeg in de verte eene stofwolk te zien, die niets anders kon beteekenen dan een troep ruiters. Ofschoon niet volkomen bekend met de afmetingen, welke de opstand reeds had aangenomen, meende Dirks hier den weg vrij te zullen vinden, doch dit was het geval volstrekt niet, want toen hij zich ter zijde van den weg verborgen had, zag hij in die stofwolk, die snel naderde, weldra paarden en ruiters en onderscheidde spoedig eene groote ruiterbende, die in gestrekten draf hem het volgende oogeblik voorbijreed.

Drommels, mompelde Dirks, het schijnt dat ik nog niet ver ben gekomen. Zouden de opstandelingen soms Tangerang bezet hebben? Dan ben ik verloren, want hoe kom ik daar voorbij. Terug kan ik ook niet. Een leelijke zaak, dat! Je zit er leelijk in, ouwe jongen!

Dit laatste zeide hij tegen zichzelf en toen zette hij zijn hoed af en krabde zich eens duchtig het hoofd.

Het was niet tegen te spreken, dat hij duchtig in het nauw zat.

— Vermommen, mompelde hij een oogenblik later, zou nog gaan, als je niet in een land waart waar het volk zoo'n naar beetje goed aan het lijf heeft, dat ze haast naakt loopen. Zij zouden mij dadelijk herkennen, al liep ik heelemaal naakt, al had ik mijn huid geverfd; Neen, dat gaat niet! Buiten Tangerang omgaan, daar zie ik ook geen kans toe. Ik ken er heg noch steg. Ik zie ook geen kans om mij onzichtbaar te maken. Beroerd geval, dat!

En andermaal verzonk onze vriend in diep gepeins. Maar merkende, dat hij zodoende veel tijd verloor, stapte hij weer op en liep in diepe gedachten door.

Daardoor kwam het dat hij, na een half uur op den eenzamen weg te zijn voortgegaan, niet gezien had dat er eenige Inlandsche kooplieden hem te gemoet kwamen. Hij zag hen eerst, toen hij hen dicht genaderd was en met de beslistheid, die hem eigen was in netelige gevallen, liep hij brutaal weg door, met den neus in de lucht en de hand op de greep van zijn degen.

Tot zijne niet geringe verwondering weken de Inlanders op zijde en groetten hem zeer eerbiedig en een van hen zeide, toen hij hen gepasseerd was, zacht tot den ander: „Een Engelschman, die naar Tangerang gaat!”

Dit hoorde Dirks, hoe zacht het ook gezegd werd en het was verwonderlijk welk eene uitwerking die woorden hadden. Zijn gelaat veranderde opeens van uitdrukking. Snel als de gedachte schudde hij alle vrees, alle aarzeling af. Hij zou den aangewezen weg volgen.

Tot recht begrip van hetgeen Dirks opeens zoo deed veranderen van stemming, dient, dat te dier tijde te

Bantam vele Engelschen vertoefden. Te Bantam, zooals overal elders in Indië, gekomen om ons den voet dwars te zetten, waren zij benevens vele Franschen, Denen en Portugeezen allen in dienst van sultan Ageng of heulden met hem, om ons den voet te lichten. Toen de partij van sultan Ageng openlijk in opstand kwam, hielpen zij die in alle opzichten met hunne meerdere kennis van wapenen en oorlogvoeren, zooals wij in den oorlog met Bantam tot ons groot nadeel zouden onder vinden. Nu bracht de door de inlanders gebezigde uitdrukking Dirks op het denkbeeld zich uit te geven voor een Engelschman, wat hij als Europeaan gemakkelijk doen kon; hij kende bovendien te Bantam alle vreemdelingen bij naam en betrekking en kon dus niet licht verdacht worden, als men hem soms naar den een of ander mocht vragen.

Dit plan kwam Dirks uitstekend voor en hoe meer hij er al voortwandélende over nadacht, hoe beter het hem toeleek. Hij zou zich uitgeven voor een bode door sultan Ageng uitgezonden om andere Engelschen te Batavia over te halen naar Bantam te komen en de partij van den sultan te helpen in den aanstaanden oorlog of....

— Neen, sapperloot, mompelde Dirks, dat zou gevaarlijk kunnen worden, want het is de vraag of er op 't oogenblik wel Engelschen te Batavia zijn, ik zal mij uitgeven voor een bode, afgezonden om aan de Compagnie den oorlog te verklaren. Ik heb een brief bij mij, geadresseerd aan de Hooge Regeering te Batavia en dat zal dan de oorlogsverklaring zijn, die ik overbreng!

Dirks was over dat idee zoo verheugd, dat hij haast een lichtsprong had gemaakt.

Hoe meer hij Tangerang naderde hoe meer hij zich geluk moest wenschen met zijn plan, want het was hier bijna even rumoerig als in de omstreken van Bantam. Overal was men bezig aan het maken van versterkingen en het versperren der wegen, die naar Batavia of naar de stad Tangerang voerden.

Cornelis Dirks bekeek alles met het oog van iemand, die tevreden is over de gemaakte vorderingen en het eerste het beste Javaansche hoofd aanklappend, verzocht hij hem naar den bevelhebber te brengen, daar hij gewichtige tijding uit Bantam bracht.

Met opzet sprak Dirks Engelsch en hield zich daar ook aan. Met enkele woorden had hij wel nu en dan eenige moeielijkheid, maar dat hinderde minder en als hij nu en dan een woord Hollandsch bij vergissing liet vallen, was dat ook nog niet erg. Een Engelschman sprak in die landen toen ook wel eens een woord Hollandsch. Een Engelschman echter zou het terstond zijn opgevallen, dat deze musketier leelijk zijn taal radbraakte.

Zooals gezegd sloeg Dirks met kennelijk welbehagende werkzaamheden gade. De drukte, die overal heerschte en de massa werkvolk, dat op de been was, bewezen genoeg dat men een oorlog met de Compagnie verwachtte.

— Ge vordert hier goed, merkte Dirks aan, zoodra hij bij den bevelhebber was gebracht en dien begroet had. Het doet ons goed zoo iets te zien!

— Ja, wij zitten niet stil, was het antwoord, maar wat verlangt ge van mij, Sir ?

— Dirk, zeide Dirks, zijn naam een Engelsche uitspraak gevend en dus uitsprekend; »Deurk.»

— Sir Deurk, herhaalde de Javaan.

— Wel, zeide de musketier, het zal u zeker genoeg doen te vernemen, dat ik op weg ben naar Batavia, met de bedoeling daar een brief te bezorgen..... zie eens, zeide hij, een brief te voorschijn halend.

En hij hield den bevelhebber het adres van den brief voor.

Deze las de in het Javaansch geschreven woorden en keek Dirks vragend aan.

— Raadt ge niet, wat dit stuk bevat? vroeg Dirks.

— Neen, zeide de bevelhebber.

— De oorlogsverklaring, zeide de musketier.

— Ha, zeide het legerhoofd en en Dus we krijgen wat te doen. We gaan afrekenen met de vervloekte kafirs?

— Juist, zeide Dirks.

— En hoe is het te Bantam?

— Wel, alles goed. Ik heb Bantam ongelukkig juist vannacht verlaten, maar het was al aardig aan den gang. Op zeven plaatsen brandde de stad en het kasteel van sultan Hadji is geheel omsingeld.

— En de Hollanders?

— Die zitten in hun loge en worden wel bewaard. Alles wacht op sultan Ageng.

De oogen van het legerhoofd straalden van plezier.

— Allah zegene hem, zeide hij, nu zullen we toch ook eindelijk eens ontslagen worden van de overheersching dier kafirs.

— En nu moet ik voort, zoo spoedig mogelijk, zeide

Dirks, maar als ge mij een degen of zoo iets wilt leenen, want ik ben aan den slag geweest met een krokodil bij het overvaren van de Tji-Kandi en dien heb ik mijn rapier tot aan de greep toe in den muil gestopt, dan zoudt ge mij veel genoeg doen. Ook wenschte ik wel, dat u mij buiten de posten van Tangerang liet brengen, opdat ik niet noodeloos word aangehouden. Mijn pas van sultan Ageng heb ik bij dat gevecht met den krokodil ook verloren en nu houdt men mij natuurlijk telkens aan.

De bevelhebber was zóó verheugd over de tijding, die Dirks hem bracht, dat hij alles geloofde. Hij gaf bevel Dirks te laten kiezen, welke wapens hij wilde en gaf hem een officier mede om hem door de posten heen te brengen.

Een kwartiertje later wandelde Cornelis Dirks stevig voort op den weg naar Batavia. Nu was werkelijk het ergste achter den rug.

XII.

Den eersten Maart 1682, in den vroegen morgen was het binnen Batavia buitengewoon druk. Er heerschte eene bedrijvigheid, die niet op rekening van den Zondag, want dat was het dien dag, kon geschreven worden: er moest iets anders zijn, dat de menigte zoo op straat deed samscholen en druk spreken. Het was bijna alsof er een oproer op 't punt stond uit te barsten, zoo heftig waren de gebaren, zoo heftig de taal, die er gehoord werd van burgers en soldaten, en van de laatsten niet het minst. En geen wonder trouwens, want het was om niets minder te doen, dan om de vraag van oorlog of vrede. In Bantam schenen onlusten te zijn uitgebroken, want kort achter elkaar waren twee boden verschenen, de eerste een inlander, naar men zeide, een page van de jonge sultane, de tweede, een poosje later aangekomen, was een musketier van de loge aldaar. En nu was de Raad van Indië vergaderd in buitengewone vergadering, ten einde te beraadslagen wat er moest gedaan worden, want hoewel het Zondag was, had men besloten onverwijld te vergaderen.

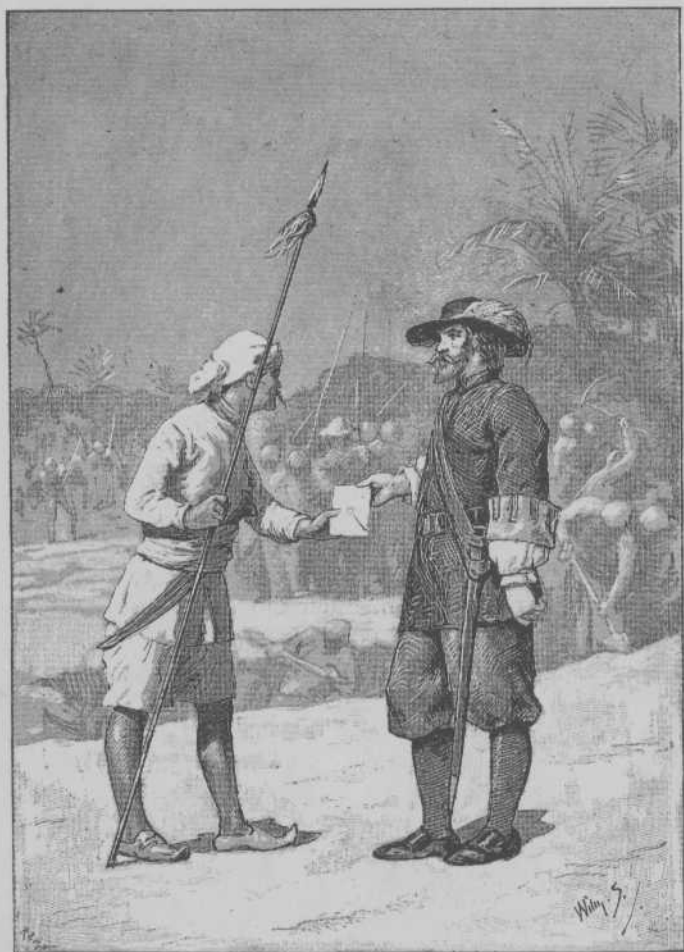
Ja, het was een kritiek geval, het bleek, dat de oude sultan zich op het onverwachts weer had opgeworpen

als beheerscher van Bantam; de grootste vijand der Hollanders na Troeno-Djojo begon andermaal vijandig tegen ons gezag op te treden. Daar stond het zwart op wit in het briefje van de eerste vrouw van sultan Hadji, de sultane.

„Desen brief is van Taducca Siry Sulthan Aboen Nosar Abdul cahar aan den capiteyn Moor en alle de raden van India: ik versoeke in aller haast hulpe, ik heb geene personen die ik vertrouwen kan, kom aan den boom en in myn Casteel, laat die niet naar, komt haastigh! —

En daar was ook de brief van den resident Willem Caëff luidende:

„Dese dan synde expres om UEd. toe te brengen, dit neffens gevoegd briefje van den jongen Sultan, dat hy my verleden nacht omtrent ten elf uren in syn slaapkamer overhandigde, by de welcke hy UEd. versoekt om adsistentie van volck, soodra als 't mogelyk is, om de boom en zyn Casteel alhier in possessie te nemen, alsoo hem al syn volk en grooten afvallen, en gantsch niemant meer heeft, daar hy iets langer op vertrouwen magh, verhalende hoe gisteren nacht, als wanneer Bantam op 7 plaatsen tegelyk in den brand aangestoocken wierd, weggelooopen zyn de Pangérangs Kidol, Ardy en der Makassaaren priester Chee met alle haar volckeren naar den ouden Coninck en in de verleden nacht wierde hier een weynigh ter zyde boven 's Comps logie meede op vyf bijzondere plaatsen brant gestigt, in welken troubel Pangeran Sougia (?) met omtrent 1000 man, die de wacht aan den westcant van Bantam te houden bevo-

— Ha, zeide het legerhoofd en en Dus we krijgen wat te doen.
We gaan afrekenen met de vervloekte kafirs? (Blz. 69.)

„len was, alsmede landwaerts in nae 't gebergte of nae „syn vader gevlugt is, soodat hy (de jonge Sultan) „weynich volck meer noch heeft. Alle inwoonderen „zijn in haar prauwen gevlugt en geven al hun woon- „ningen ten beste, soodat de geheele stad nu ledig „leyt en open staet en de oude Coninck, die alle uuren „hier verwaght wort, op zyn aldergevolg lycxst kan „invallen, soo dat soo gebeurt, gelyk het sigh naer „alle apparentie doet aensien, soo zyn wy genoegsaem „versekert en oock wel gewaerschout, dat hy niet een „der onsen en sal verschoonen, dierhalven versoecken „wy UEd.H. om 2 suffisante jagten en 4 à 5 hondert „weerbare militaire mannen, met een ervaren krygs- „hooft over deselve ende dat voor Syn Majesteyt tot „soodanigen insight als voorgeschr. staat, verclarende „de jonge Sultan van gevoelen te wesen, dat soodra „deselve hier verschynen, allen die hem nu afgeloopen „syn, hem weder toe sullen vallen ende by aldien hy „de overhant houd, dat hy alles en 't geheele landt, „negotie, enz. d'Ed. Comp. sal opdragen, als sy met „hem maar willen handelen, gelycken als met die van „Sirrebon en laten hem maar Coninck van Bantam „blyven, dan soo is 't hem genoegh.”

Men ziet dat er reden te over was voor den Raad van Indië om op zoo'n buitengewonen dag te vergaderen. De brief van Willem Caëff beloofde veel voor de Compagnie. Tot nog toe was Bantam de eenige staat, die zich nog tegen ons verzette en nu de oorlog in Oost-Java tot een goed einde was gebracht, ¹⁾ nu

¹⁾ Zie: De Kroon van Mataram, van denzelfden schrijver, bij de uitgevers dezes.

wilde men ook wel eens zien of men ook met Bantam niet tot een gewenscht einde zou kunnen komen.

In 't kort de Raad besloot: „dat zij zich met die „zaak noodzakelijk en om vele en krachtige motiven „moest bemoeijen en deswege een aanvang maken met „zich te presenteren tot mediateur, om de quaestie tusschen vader en zoon zoo mogelijk te vergelijken, „onverminderd voldoening aan het verzoek van den „zoon om hulp, ten einde de aan te bieden mediatie, „met meer gezag te bekleeden,” met andere woorden: men zou den jongen sultan te hulp komen en vrede trachten te stichten tusschen de beide sultans, vader en zoon. Ging dat niet goedschiks, dan maar met kracht van wapenen, des te erger voor den onwillige. Zoo men dan voor die betoonde hulp den alleenhandel op Bantam kreeg, was dat niet meer dan billijk: de kat komt een graatje toe, zegt het spreekwoord, en onze voorvaderen verleenden hunne hulp niet om niet.

Toen het bovengenoemde besluit in Batavia bekend werd, verminderde de drukte er niet op. Overal werd gepraat en gediscussieerd. De een meende dat de regearing groot gelijk had en dat men nu maar eens voor-goed moest afrekenen met dien ouden sultan, dien vijand van de Compagnie; de ander noemde het nogal roekeloos om zoo maar weer opeens een oorlog te beginnen, terwijl de andere pas achter den rug was. Maar den volgenden dag zag men eene drukte van anderen aard. Schepen werden uitgerust, soldaten maakten zich gereed, Balineezen werden gedrild enz. De schepen „*Europa*,” „*Gekroonde Vrede*” en „*Roemerswaal*”, wer-

den in alle haast bemand en gereed gemaakt en terwijl praatte men over den gevluchten bankroetier, den bakker Jacob de Roy, die iedereen zich nog herinnerde en die thans het bevel voerde op het kasteel Soeroe-soeang te Bantam.

XIII.

Uit het voorgaande hoofdstuk zal de lezer hebben begrepen, dat Cornelis Dirks, de musketier, en Atjong, de page, beiden behouden te Batavia waren aangekomen. De eerste had na het oversteken van de Tangerang en zijn avontuur met den bevelhebber der stad niets bijzonders meer op zijn weg ontmoet en was laat in den nacht aangekomen. Atjong, ofschoon later vertrokken en ook nog al tamelijk wat oponthoud gehad hebbende, was eer dan Dirks aangekomen, hetgeen hij te danken had aan de karbouwen, die flink voortliepen en waardoor het hem ook gelukte door Tangerang te komen.

Te Batavia aangekomen had hij afscheid genomen van den jongen karbouwenvoerder en was zijn briefje gaan bezorgen. Eenige uren daarna kwam ook Cornelis Dirks aan en toen onze vrienden zich van hunne zending hadden gekweten, vertelden zij elkander hunne avonturen.

En nu vijf dagen later, op den 6^{den} Maart, treffen we hen beiden aan boord van de „Gekroonde Vrede”, een van de schepen der vloot, die de expeditie tegen Bantam zouden overbrengen en ondersteunen. Zij gingen natuurlijk als passagiers mede en voor Atjong,

die nog nooit op een Europeesch gebouwd schip was geweest, was dit reisje eene heele aardigheid. Van zeeziekte had hij geen last, want hij had genoeg op zee gevaren met prauwen van den sultan en zoo had hij nu maar werk zijnen oogen den kost te geven.

Natuurlijk was Cornelis Dirks zijn gids. Deze legde hem alles uit en noemde hem de namen van alles, en daar Dirks niet tot diegenen behoorde, die bevreesd zijn om de handen vuil te maken, stak hij nu en dan als het zoo te pas kwam de handen nog wel eens uit om een beetje te helpen. Atjong achtte het ook niet beneden zijne waardigheid als page en pakte insgelijks aan, wat door het scheepsvolk zoo al niet gewaardeerd dan toch lachend en schertsend werd aangezien.

Toch was hij in de oogen der bemanning van de „Gekroonde Vrede” een niet minder gewichtig persoon dan Cornelis Dirks. Het was allen natuurlijk bekend, hoe zij beiden een even stouten als gevaarlijken en moeielijken tocht hadden ondernomen en persoonlijke moed en ondernemingsgeest werd door allen hoog gewaardeerd.

Uren lang konden zij zitten praten en dan moesten Cornelis Dirks en Atjong telkens opnieuw weer vertellen hoe alles zich toegedragen had.

Intusschen vergaarde Atjong kennis van het scheepsleven en het scheepswerk. Passeerde men eilanden, dan vroeg hij naar de namen. Dikwijls ook wist Dirks iets niet, dat hij dan aan Atjong vroeg. Zoo kreeg men op zekeren dag, toen men Bantam reeds dicht genaderd was, een hoogen berg te zien, dien Cornelis

Dirks niet kende. Nadat Atjong hem nu had medege-deeld, dat dit de goenoeng Karang was, vroeg hij of Dirks wist hoe die hooge berg was ontstaan.

— Neen, zeide Dirks, dat weet ik niet, ik denk zoo-als de rest, dat onze lieve Heer hem gemaakt heeft.

— Misschien is het waar, dat Allah hem gemaakt heeft, maar het wordt bij ons toch anders verteld, zei Atjong.

— Zeker weer een heidensch verhaal, zei Dirks.

— Wel, zeide Atjong, luister dan. Heel, heel lang geleden leefde er een koning der apen....

— Een koning der apen? riep Dirks uit.

— Ja, Hanoman, koning der apen....

— Dat zal dan wel een mooie jongen geweest zijn, dat, zeide Dirks geërgerd.

— Nu, die Hanoman dan wilde de Straat Sunda dempen.

— Een kleinigheid, merkte Dirks op.

— En om dat te doen kwam hij op een goeden dag aandrigen met een geweldige vracht steenen en zand, die hij zoo in zee wilde plompen, want Hanoman was verbazend groot en sterk. Maar toen hij nu aan Straat Sunda kwam en daar al die kleine eilanden zag liggen, dacht hij dat een ander hem al vóór was geweest en toen werd hij zoo boos, dat hij zijn twee vrachten zand en steenen op het land neersmeet. Die hoop nu is de berg Karang.

— Mooi zoo, zei Dirks, dus die hooge berg, dien we hier heelemaal zien, ofschoon hij een heel eind in het binnenland, zoowat bij Pandeglang ligt, zooals je gezegd hebt, zou de vracht zijn, die die apenkoning droeg.

Hoe groot moet die Hanoman dan wel niet geweest zijn?

— Ja, dat weet ik niet. Verschrikkelijk groot, zeker! zeide Atjong, ik heb dit ook gezegd.

— Onzin, zei Dirks, ik zeide het wel, 't is weer een heidensch ding.

— Maar men vertelt nog wel wat anders, zei Atjong.

— Allo! vertel maar op, 't is toch alles hetzelfde, zei Dirks.

— Men zegt namelijk, dat Hanoman de goden wilde beoorlogen en met zijn apenleger tot in den hemel wilde doordringen. Daarom bouwde hij den berg Karang om langs dien weg in den hemel te komen. Reeds was hij zoover gekomen, dat de apen tot in de wolken waren opgeklommen en de sterren van den hemel namen....

— Dat zie je dadelijk, dat een leugen is! zei Dirks, want ze zijn er nog!

— O, zei Atjong, je weet toch niet hoeveel er vroeger waren. Maar er regeerde toen een sultan over Bantam, die Loera Dalam heette. Deze nu kwam den goden te hulp. Hij sneed een stuk van den berg af en toen konden de apen niet verder.

— 't Is mooi, dat, mompelde Dirks, allemaal heidensche sprookjes. Neen Atjong, ik zie het wel, dat die boel niks waard is. Onze goede God heeft dien berg gemaakt net als alle andere en daarmee basta!

XIV.

Wij gaan de reis, die nogal lang duurde met stilzwijgen voorbij. Op den 24sten Maart lag de vloot voor de stad en had de bevelhebber De St. Marten reeds verscheidene vergeefsche pogingen gedaan om tusschen de beide sultans vrede te stichten. Maar de vader sultan Ageng wilde van niets hooren. Hij had het kasteel, waarin zijn zoon sultan Hadji zich met weinige getrouwen verdedigde, scherp ingesloten en het reeds zoo gebombardeerd, dat vele muren daarvan in puin lagen of in zeer treurigen toestand verkeerden. Daar nagenoeg de geheele bevolking hem bijgevalen was, hoopte hij natuurlijk die Hollandsche indringers zich wel van het lijf te zullen houden. Had hij eerst met hen afgerekend, dan zou zijn zoon wel genoodzaakt zijn zich over te geven. Daarom wilde sultan Ageng van niets weten en gaf zelfs niet eens antwoord op de aan hem gerichte brieven.

Onze bevelhebber had nu al spoedig gezien, dat het er voor ons slecht uitzag. Overal waren batterijen aangelegd met geschut voorzien en de ingang tot de rivier was versperd door palissaden en andere versperringen. Voeg bij dit alles een terrein, dat overal even drassig was, en uit bijna enkel modderbanken bestond, dan kan

men zich een flauw begrip vormen van de moeielijkheid om aan land te komen, daar waar natuurlijk duizenden en duizenden vijanden in versterkingen en hinderlagen gereed zaten om de enkele honderden te ontvangen.

Den geheelen dag door echter klonk de donder van het geschutvuur, dat de oude sultan op het kasteel onderhield en het werd tijd den jongen sultan te hulp te komen. Viel hij, dan was er veel meer verloren en al hield nu Jacob de Roy met zijn handvol verdedigers het beleg met mannenmoed en taaie volharding uit, op den duur kon toch de val niet uitblijven.

De St. Martin beproefde nu met eene drijvende batterij de rivier op te komen, maar zooals gezegd is was het vaarwater met palissaden en andere dingen versperd en toen hij probeerde die op te ruimen, begon men dadelijk van den oever te vuren.

De St. Martin bleef het antwoord niet schuldig en weldra donderde het geschut allerwegen op eene verschrikkelijke manier. Het geschut der Bantammers werd bediend door Engelschen en Denen, dat merkte men spoedig door de groote schade, welke op onze schepen werd aangericht.

Nu begon ook sultan Hadji mede te praten. De kanonnen van het kasteel werden op de versterkingen der Bantammers gericht en de oude sultan kwam nu tusschen twee vuren. Het deerde hem echter weinig, want onmiddellijk werd nog meer geschut in gevecht gebracht en tegen het kasteel en tegen de onzen en De St. Martin zag zich eindelijk genoodzaakt terug te trekken naar de reede.

Wat nu te doen? Het was duidelijk, dat men er zoo nooit zou komen. Men moest meer macht hebben wilde men tegenover de groote overmacht van den sultan met vrucht kunnen handelen. De resident Caeff, die zich en terecht in de Hollandsche loge niet meer veilig achtte, wist ongemerkt uit de stad te komen en de schepen te bereiken met een paar edellieden van sultan Hadji en bevestigde alles, n.l. dat er eene zoo groote massa vijanden op de been was, dat men zonder eene flinke versterking niets zou uitrichten. Sultan Ageng had een massa volk verzameld, zoowel uit Bantam als uit de Lampongs op Sumatra en daar waren er velen onder, die bekend waren als dappere officieren en als onverzoenlijke vijanden der Hollanders, ja eigenlijk van alle Westersche volken. Dat men met Engelschen en Denen bevriend was en die in dienst van den sultan waren, was niet anders, dan om zich van hen te bedienen. Mocht het gelukken de Hollanders te verslaan, dan zou zonder eenigen twijfel de beurt komen aan de anderen.

De St. Martin besloot versterking aan te vragen. En derhalve zond hij den resident Caeff met kapitein Sloot en de twee socrokans van den sultan naar Batavia.

Toen Atjong vernam wat er gebeurd was, n.l. dat wij teruggetrokken waren, gedwongen door het hevig vuren van den vijand, begon hij te twifelen of het ons wel ooit zou gelukken zijn geliefden meester te bevrijden. Hij dacht aan zijne meesteres de sultane en aan den sultan Ageng, die zoo'n beul was geweest voor zijne ouders en hij werd hoe langer hoe opgewonde-

ner. Om aan land te komen daar was geen denken aan. Na de poging van De St. Martin om de rivier op te komen, werd elk punt van de kust streng bewaakt en het ging niet aan om er door te komen. Toen hij dan ook vernam, dat een der schepen naar Batavia zou gaan om versterking te halen, toen begreep hij dat het het beste was niet hier te blijven, waar hij bij gebrek aan bezigheid zeker van verveling zou sterven, maar mede naar Batavia te gaan en te pogen over land Bantam te bereiken evenals hij dit reeds eenmaal had gedaan. Hij wist dat de Compagnie ook een leger over land tegen Bantam had afgezonden en hoopte zich daarbij te voegen.

Zoo gezegd, zoo gedaan. Men gaf den page van de sultane gereedelijk de vergunning, die hij vroeg en na een hartelijk afscheid van onzen musketier vertrok Atjong weer naar Batavia.

— Het spijt mij voor jou, zeide Dirks, toen de knaap vertrok, dat je niet bij mij blijft; al liggen wij hier voor 't oogenblik werkeloos, toch geloof ik niet dat ge eer uwe bestemming zult bereiken dan wij. Maar in ieder geval hoop ik, dat we elkander weer zullen ontmoeten. En wat dien sultan Ageng aangaat, als ik hem ooit voor mijn musket mocht krijgen, dan kan je verzekerd zijn, dat ik hem een bruine boon te slikken geef, waaraan hij genoeg heeft.

Atjong's oogen fonkelden.

— Goed, doe dat, zeide hij en ik zal altijd uw vriend zijn!

— Afgesproken dat! zei Dirks.

XV.

Atjong vernam te Batavia voor zijn reisplan slecht nieuws. Het geheele grondgebied van Bantam, dat aan dat van Batavia grensde, was door de troepen van Ageng bezet. De oude sultan had de geheele bevolking op de been gebracht en alles was hem toegefallen. Het was een samenraapsel van allerlei volk: Makassaren, Balineezen, Maleiers en weggelopen slaven. Deze troepenmacht lag langs den linkeroever van de Tangerang over eene uitgestrektheid van vier mijlen. Meer dan dertig dorpen werden door dat leger bezet en onderling waren die kampongs door borstweringen verbonden, door palissaden en bents, terwijl vooruitspringende posten op den rechteroever tegen overrompeling waakten. Ons grondgebied werd, van het oogenblik dat de oorlog uitgebroken was, ja reeds lang van te voren, bijna dagelijks bedreigd en het werd zaak om daaraan een einde te maken.

Zoo trok dan den 12^{den} Maart, dus zes dagen na het vertrek der vloot een legertje van 650 man naar de Tangerang onder bevel van den kapitein Willem Hartsinck om den vijand daar aan te tasten en hem zoo tusschen twee vuren te brengen.

Het zou echter hier evenals te Bantam zelf blijken,

dat men sultan Ageng's macht en krijgskunde veel te gering had geschat, want nòch te Bantam nòch te Tangerang wist de vijand van wijken en de onzen vorderden aanvankelijk geen duim breed.

Reeds waren te Batavia berichten aangekomen van den kapitein Hartsinck, dat hij overal in de bosschen en op de wegen op versperringen stiet en daardoor bijna niet vooruitkomen kon en toen Atjong een dag te Batavia was, was er weder een ontmoedigend bericht van hem ontvangen. Den volgenden dag zou er een convooi met levensmiddelen en krijgsbenoodigdheden naar het leger worden gezonden en Atjong kreeg vergunning zich daarbij aan te sluiten, terwijl hij eene aanbeveling medekreeg voor den bevelhebber.

Verheugd, uit de rust die hem verveelde, verlost te zijn, verliet Atjong met het convooi Batavia, en hoewel hij thans niet veel hoop meer had spoedig te Bantam te zullen zijn, was het hem toch veel beter te moede. Hij gevoelde zich op het land en in de wildernis veel meer tehuis dan op zee binnen het enge scheepsboord. Hij had spoedig vriendschap gesloten met een dokter of wondheeler, die met het convooi meeging, om zich bij het leger te voegen, waar hij als dokter geplaatst was. Deze man, een hartstochtelijk minnaar der natuurlijke historie, had met den oorlog niets op, maar had om plaatsing bij het veldleger aan de Tangerang verzocht, ten einde in de gelegenheid te komen het binnenland te bezoeken, op plaatsen waar men in gewone omstandigheden zoo licht niet zou komen. Meester Machielszoon was dan ook gedurende den tocht geheel en al aandacht voor de omringende grootsche natuur, keek met onder-

zoekende blikken in het rond en was een en al aandacht als het een of ander dier zichtbaar werd. Bij het gezicht van een onbekende vogelsoort geraakte hij in verrukking, een kapel of ander insect was voldoende om hem alles te doen vergeten en voor het verzamelen van weinig bekende dieren, zou hij de grootste gevaren hebben getrotseerd en op de lichtvaardigste wijze zich in gevaar hebben begeven.

Als uitstekend schutter en koelbloedig jager, was hij verzot op de jacht, maar altijd uit een wetenschappelijk oogpunt, niet om wildbraad te bemachtigen; want hij maakte liever jacht op een roofdier, dan op herten of zwijnen.

Toen Atjong hem vertelde van zijn avontuur met de bantengs en den zwarten tijger, was hij geheel oor en hij zou gaarne de plaats hebben bezocht, waar de tijger den laatsten adem had uitgeblazen ten einde het overschot op te zoeken. Toen Atjong hem echter aan het verstand bracht, dat dit onmogelijk was, daar hij zelf de plaats niet meer zou weten te vinden, schikte hij er zich in met de hoop nu toch in een streek te zijn aangeland waar tijgers en dergelijk goed te vinden waren.

Merkende dat Atjong bijzonder op de hoogte was van sommige dieren, bestormde hij den jongen met vragen omtrent verschillende dieren. Nu, Atjong had genoeg in de wildernis rondgezwalkt en genoeg vogel-nestjes uitgehaald, beesten gevangen, insecten gezocht en visschen verschalkt, om den weetgragen dokter een en ander te vertellen. Hij vertelde van krokodillen en vogels, van tijgerkatten, die de kippen roofden, van

groote vlinders en bantengs, van jachten op koningstijgers enz. enz. en meester Machielszoon luisterde steeds met de meeste aandacht.

Zoo gingen de eentonige dagen nogal tamelijk wel om en toen men in het begin van April het leger aan de Tangerang bereikte, bemerkte men, dat het daar pas sedert een paar dagen was aangekomen.

De tocht was toch een nare tocht met hindernissen geweest. Niemand had verwacht, dat men zoo'n last zou ondervinden van de in opstand gekomen bevolking. Elke weg, elk pad was als het ware versperd of ontoegankelijk gemaakt. Als de voorhoede de zware versperingen uit den weg ruimde, werd men van alle zijden door onzichtbare of verschijnende en plotseling weer verdwijnende vijanden bestookt. Was men er dan eindelijk in geslaagd den weg weder vrij te maken, dan was de wildernis bezaaid met voet- of buikrandjoes, aangepunte en in het vuur geharde stukken scherp bamboes, die in schuinsche richting in den grond waren gestoken, zoodat men of den voet kwetste of met het onderlijf in zoo'n ding liep en dikwijls gevaarlijke wonden bekwam. De vijand zat overal en nergens en toen men na vijf en twintig dagen op die wijs te hebben doorgebracht eindelijk voor Tangerang aankwam, waar men zoo maar dacht te kunnen binnentrekken, toen vond men de stad herschapeu in eene sterke vesting, opgepropt met soldaten en ammunitie en daarachter de over dertig dorpen uitgestrekte linie van verdediging.

De kommandant, die gemeend had dat zoodra hij voor Tangerang verscheen, Sultan Ageng Bantam zou verlaten om de bedreigde stad te hulp te komen,

Plotseling, terwijl zij daar zoo rustig zaten, sprongen een zestal Makassaren te voorschijn, grepen onze vrienden aan en hadden hen in een oogenblik ontwapend en gevangen genomen.
(Blz. 93).

zag zich deerlijk misrekend. Sultan Ageng bleef kalm te Bantam, om dáár door zijne tegenwoordigheid de lieden tot geestdrift aan te sporen en liet de taak in het oosten van Bantam aan zijne beste legerhoofden over, die tot aller tevredenheid, zich dapper weerden tegen de Hollanders en die niet gezind waren een voet breed te wijken, zoolang Ageng nog leefde.

XVI.

De dagen gingen voorbij en werden weken en nog altijd lag het leger voor Tangerang. Atjong had nu een gruwelijke spijt, dat hij maar niet op de vloot gebleven was. Misschien ja, nagenoeg zeker, was hij dan vroeger binnen Bantam gekomen dan nu. Hij dacht aan de woorden van Dirks en dan dwaalden zijne gedachten af naar Bantam, naar den kraton, waar zijne geliefde meesteres in de doodelijkste onrust moest verkeerden. Niet echter om hem, want dat of hij of Dirks te Batavia moest zijn aangekomen, daarvan moest zij, na het verschijnen van de vloot voor Bantam, natuurlijk overtuigd zijn, maar over de weinige vordering van leger en vloot, over het gevaar waarin sultan Hadji en allen die hem getrouw gebleven waren verkeerden. De eenige troost voor Atjong was nog, dat Jacob de Roy het bevel voerde in het kasteel, dat die een dapper, een onversaagd man was, die zoo lang stand zou houden als er nog maar één muur overeind stond.

Als hij des daags door het bosch dwaalde met meester Machielszoon en hij naderde dan bij zulke gelegenheden den oever van de Tangerang, dan zag hij daar aan de overzijde de Makassaren of Balineezen op

hunne lansen leunend staan turen over het water en dan kwam menigmaal de wensch bij hem op, dat hij daar maar aan de overzijde mocht zijn, om, zooals den eersten keer zijn reis naar Bantam te vervolgen, ten einde ten minste in de nabijheid te zijn als er iets gebeurde. Maar bespeurde hij dan al die bentsings langs de rivier, dan schudde hij treurig het hoofd en trad weer terug in het dichte groen, om niet door den een of anderen stroopenden troep Makassaren bemerkt te worden.

Zoo was hij op zekeren dag weer op verzoek van meester Machielszoon medegegaan om insecten te verzamelen of vogelnesten te zoeken.

Het was vroeg in den morgen toen zij het kamp verlieten en door de aangelegde versterkingen en ver-schansingen gingen. Buiten de linie gekomen zochten zij terstond het bosch op en genoten van de heerlijke morgenlucht. Zij zochten insecten onder omgevallen boomen en onder struiken en planten, betrapten hier een slang, dáár een hagedis en trokken zoo voort, totdat zij na een paar uren weder aan den oever van de rivier waren, die zich door het geboomte heen liet zien.

In zijn ijver om een dier te bemachtigen, waagde meester Machielszoon zich echter een beetje te ver buiten het beschermende hout en Atjong waarschuwde hem verschrikt toch op te passen, dat de schildwach-ten aan de overzijde hen niet ontdekten.

— Goed, zei meester Machielszoon, ge hebt gelijk; laten we dan maar maken weer wat verder in het bosch te komen.

Atjong liet daar geen gras over groeien en voerde meester Machielszoon meer naar het hart van het bosch. Daar aangekomen, bleven zij op eene opene plek een poosje zitten rusten. Meester Machielszoon keek onderwijl naar de talrijke rondkruipende, loopende en vliegende insecten en vergat daarbij geheel te letten op Atjong, die langzamerhand onder den invloed van de warmte gerakend, in slaap viel. Hij zat op een omgevallen boom evenals meester Machielszoon en leunde met den rug tegen een anderen aan.

Plotseling, terwijl zij daar zoo rustig zaten, sprongen een zestal Makassaren te voorschijn, grepen onze vrienden aan en hadden hen in een oogenblik ontwapend en gevangen genomen.

Atjong keek bij deze plotselinge verandering van tooneel zóó gek op, dat de vijanden in lachen uitbarstten. Wat meester Machielszoon betreft, deze was niet erg verschrikt. Hij bezat nogal eene kalme natuur en bleef zelfs in de zonderlingste omstandigheden zijne tegenwoordigheid van geest bewaren. Hij stemde dan ook hartelijk met het gelach in, want het gezicht van den armen jongen, die dacht dat hij droomde was ook zóó gek, dat het moeite kostte zich goed te houden.

— Ziezoo, zeide eindelijk een der Makassaren, nu hebben wij ze, en dit is, als ik mij niet bedrieg, denzelfden jongen, die toen naar Onderandier moest, om zijn vader te halen. Is dit misschien je vader, mannetje?

Atjong antwoordde niet; hij begon te begrijpen, dat het er voor hem wel eens slecht kon gaan uitzien.

— Ja, ja, hij is het, zeide de Makassaar. Nu, jongens, dat is een goede vangst. Doe hem vooral geen leed.

— Waarom niet? vroeg er een. Waarom ze niet te gelijk gespiest, die honden?

— Wel, dat zal ik je zeggen, daar zou je niets mee winnen, dan een beetje bloed te zien vloeien, terwijl wij nu heel wat geld kunnen verdienen door hem levend en heelhuids onzen sultan uit te leveren. Want dit is de knaap, die ons en allen heeft bedrogen, dit is Atjong, de page van de sultane Hadji, die door zijne meesteres naar de Hollanders te Batavia is gezonden, om hen te hulp te roepen tegen sultan Ageng!

Er steeg een woest gebrul uit de bende op.

— Ja, jongens, zoo is het!

Een van de kerels hief dreigend zijn golok op.

— Weg met die golok! zeide de aanvoerder. Zijn bloed behoort den sultan. Wat zullen wij veel goudstukken krijgen voor dien kop en wat zullen wij in gunst geraken! Bij Mahomed, dat is een goede dag vandaag!

— Allah, wat een geluk, heden! riep een ander.

— En deze hond is zeker een officier van de Hollanders, zeide het opperhoofd, ook goed. Die kunnen we uitwisselen tegen de onzen of anders zijn kop naar Batavia zenden.

De soldaten lachten om deze ruwe scherts.

— En nu vooruit, naar de rivier, zeide de aanvoerder.

Men bond Atjong en meester Machielszoon de handen op den rug, en ontdekte toen bij den laatste een flesch met insecten en een trommel met hagedissen en andere dieren.

— Bah! riep de hoofdman, zie met welke toover-

kunsten dit volk omgaat. Die dieren heeft hij zeker noodig om vergif van te koken om hunne kogels en zwaarden in te doopen. Misschien bereidt hij er wel tooverdranken van. Gooi weg dat tuig!

— Halt! riep meester Machielszoon, thans voor het eerst boos wordend, laat mij dat houden, ik heb het, zooals ik nu zie, zelfs met levensgevaar verkregen, laat ze mij dan ten minste houden!

— Neen, voort er mee! riep de hoofdman en slingerde flesch en doos weg in het groen.

— O, jou onbeschaafde deugniet! riep meester Machielszoon woedend uit. Pas op dat ik nooit loskom, want dan zult ge met mij te doen hebben!

De kerel lachte luid.

— Daar zullen wij wel voor zorgen! riep hij uit. Vooruit nu, éér een van die lui ginds ons in den neus krijgt.

De troep marcheerde af.

XVII.

Een uur later ongeveer bevonden Atjong en meester Machielszoon zich aan de overzijde van de Tangerang in het kamp der opstandelingen. Men was de rivier gepasseerd over eene doorwaadbare plaats en ofschoon tot onder de armen in het water gaande, waren zij er zonder ongelukken overgekomen. En thans waren zij midden in het kamp omringd en aangegaapt door eene nieuwsgierige menigte Maleiers, Arabieren, Balineezen, Makassaren enz., die hun in de eerste plaats de noodige scheld- en schimpwoorden niet spaarden.

Opeens traden er een paar mannen voor, die Atjong een oogenblik scherp opnamen en toen zeide een van hen:

— Dat is hij!

— Ja, zeide de andere, hij is het.

Atjong hield zich zoo kalm mogelijk, begrijpende dat hij met alles zijn voordeel moest trachten te doen en sloeg onderwijl van onder zijne lange, donkere neergeslagen wimpers deze lieden oplettend gade.

Die kerels kwamen hem bekend voor, maar waar kon hij ze meer gezien hebben?

Hij dacht na en pijnigde zijne hersens, totdat het hem opeens te binnen schoot, dat het de twee scha-

vuiten waren uit de opiumkit, die toen de buffels hadden willen stelen welken roof hij verhinderd had.

— Mooi, dacht Atjong, we ontmoeten hier, naar het schijnt, allemaal oude kennissen, die bandieten zijn natuurlijk alleen omdat zij nu ongestraft kunnen rooven en plunderen. Het kan hun geen zier schelen, dat heb ik hen indertijd zelf hooren zeggen, of sultan Ageng dan wel sultan Hadji regeert; maar dit weten de bevelhebbers natuurlijk niet; in ieder geval kan het te pas komen.

Ondertusschen was het getal nieuwsgierigen steeds aangegroeid en allen gaapten onze beide vrienden om het zeerst en om het onbeschaamdst aan.

Meester Machielszoon gedroeg zich onder dit alles zeer kalm. Hij scheen volkomen op zijn gemak, ja, men zou haast gezegd hebben, dat hij volkomen tevreden was. Hij bekeek de zich rondom hem verdringende inlanders met dezelfde nieuwsgierigheid als zij hem. Zijne blikken dwaalden van den een naar den ander en het scheen wel alsof hij bij zichzelf allerlei opmerkingen maakte. Sedert hunne aankomst aan de overzijde der rivier had men hunne armen ontbonden, zoodat zij zich thans geheel vrij konden bewegen. Van deze vrijheid maakte meester Machielszoon dan ook een ruim gebruik; hij haalde al spoedig een boekje uit den zak en begon de kenmerkende types, die zich rondom hem bewogen, te teekenen.

De inlanders keken elkander eerst een weinig verbaasd aan en begonnen vervolgens te lachen, maar toen de strepen op het papier door den zonderlingen man gemaakt, weldra vorm en gedaante aannamen,

toen de eene inlander na den andere op dat papier te voorschijn kwam, toen maakte de vroolijkheid plaats voor verbazing en bewondering. Zij begonnen zich rond hem te scharen, naast en achter hem en als meester Machielszoon soms een der krijgers wilde uitteekenen, stond hij even op en zette den man op den behoorlijken afstand en in de goede houding om hem te kunnen teekenen. De inlanders beschouwden hem natuurlijk als een heksenmeester en gaven luide aan hunne bewondering lucht.

Atjong vermaakte zich zeer met dit alles. Van lieverlede werd hij verzoend met zijn toestand van krijgsgevangene en dacht hij er aan, dat hij ten minste weer dichter bij Bantam was gekomen. Mocht men hem opzenden naar den sultan, dan, zoo dacht hij, was er altijd nog kans op ontvluchten. Hij hoopte op zijn goed gesternte en de eventueel te verwachten straf was nog verre. Wel begreep hij, dat zoo hij eenmaal in de macht van sultan Ageng mocht komen, hem de gruwelijkste martelingen wachtten, maar hij had zich vast voorgenomen om van het eerste oogenblik van zijn vrijheid van banden, die hem in dat geval mocht worden gelaten, gebruik te maken, om den vijand van zijn geslacht te dooden.

Want dat was sultan Ageng en de geschiedenis van de ouders van Atjong was verschrikkelijk.

Zijn vader, die als edelman eene hooge betrekking aan het hof bekleedde, had op zekeren dag het ongeluk op de jacht door een verkeerden speerworp den toen nog jongen sultan te wonden. De kwetsuur was slechts onbeduidend, maar dwong den sultan zich eenige

dagen af te zonderen. Hoezeer nu ook Atjong's vader zijn leedwezen mocht betuigen, hoezeer hij zich beijverde door allerlei moeilijke, zware diensten en door velerlei oplettendheden het onwillekeurig begane kwaad te verzachten, het mocht niet helpen. Hij viel in ongenade en werd verbannen naar het zuiden van Bantam.

Het leed zou nog te dragen zijn geweest, indien de reeds zoo zwaar beproefde man hier in zijne afzondering rust hadde gevonden, maar dit was eene illusie, die spoedig week. Zooals hem later bleek op last van den sultan, zag hij zich weldra aan allerlei hatelijkheden en vervolgingen blootgesteld van de zijde der overheden. Dit verbitterde hem zoozeer, dat hij zich geheel van de wereld afzonderde en zich binnen de palen van zijn landgoed geheel aan zijne jonge gade en zijn eenigen zoon, Atjong, wijdde. Op 't onverwachtscheen er een lichtstraal in dezen akeligen toestand te komen, want een bevel van den sultan riep hem naar Bantam en plaatste hem in eene betrekking aan het Hof, hooger dan zijne vroegere functie.

Vol vreugde toog Atjong's vader naar de hoofdplaats waar hij weer in genade werd aangenomen en met nieuwen lust en ijver zijne functie aanvaardde.

Helaas! Alles was slechts schijn geweest. De sultan had met bestudeerde valscheid hem naar het hof gelokt, ten einde hem zooveel te beter in zijne macht te hebben. Om dezelfde reden had hij zijne verwanten, die mede in ongenade waren gevallen, nader rondom zich vereenigd.

De schandelijke toeleg bleek spoedig.

Een van de broeders van Atjong's vader werd op

't onverwachts beschuldigd van verraad en ter dood gebracht. Zijne goederen werden verbeurd verklaard en zijne vrouw en kinderen tot den bedelstaf gebracht. Atjong's vader, overtuigd van zijne onschuld, nam de weduwe en hare kinderen tot zich en stuurde hen naar zijn landgoed in het zuiden. Dat was eene misdaad, die hij zwaar zou boeten. Zijn andere broeder werd kort daarna beschuldigd van knevelarij en eveneens ter dood gebracht.

Ondanks de waarschuwingen, hem van verschillende zijden gedaan, verzocht Atjong's vader, dat het bewijs zou geleverd worden van de misdaden zijner broeders. Dat was eene persoonlijke belediging den Sultan aangedaan en die werd gestraft, zooals alleen een despotisch vorst dat durfde doen, namelijk met eene geeseling, eene straf, die men alleen op inlanders van de geringste soort toepaste.

De schok, die hierdoor lichamelijk en zedelijk aan den ongelukkigen man werd toegebracht, was van dien aard, dat hij in eene langdurige ziekte viel, die hem op den rand van het graf bracht. Toen hij hersteld was, was zijne jonge vrouw verdwenen en toen hij zijne omgeving tot spreken dwong, vernam hij, dat die door den sultan met geweld uit zijne woning was gevoerd en voor zijne heeren was gebracht.

Schuimbekkend van woede begaf de ongelukkige zich geheel gewapend naar het hof en eischte van den sultan zijne vrouw terug. Zijne verontwaardiging niet langer meester, verweet hij hem in bijzijn van alle rijksgrooten welke misdaden hij achtereenvolgens had bedreven.

De ongelukkige kwam echter niet eens aan het einde zijner rede. Op een woord van den Sultan werd hij gegrepen en in de gevangenis geworpen. Men pijnigde hem langer dan tien dagen, toen hij ten slotte onder de laatste geeseling bezweek.

Daarna kwamen de overgeblevene leden der familie aan de beurt. De weduwe en kinderen, die op het landgoed van Atjong weder indertijd waren opgenomen, vluchtten, toen zij den vreeselijken dood van hun zwager en oom vernamen, naar het gebergte, uit vrees voor nog grooter wraakneming. Zij werden deels vermoord door sluipmoordenaars van den sultan en kwamen deels door honger en ellende om. Alleen Atjong bleef over. Hij was in stilte tot zich genomen door zijne voedster, een meisje, dat van jongsaf in de familie had gediend. Deze liet hem voor haar kind doorgaan, totdat hij door de jonge sultane, de vrouw van sultan Hadji in dienst genomen werd. Deze was er alleen mede bekend wie Atjong eigenlijk was en daar zij sultan Ageng niet mocht lijden, had zij hem aan haren dienst verbonden, teneinde bij voorkomende gelegenheid een vertrouwde te hebben, die met het meeste genoegen en de grootste toewijding haar tegen sultan Ageng zou willen dienen.

Atjong, de eenige overgeblevene van zijn geslacht, rekende het zich niet alleen tot plicht te zorgen, dat dat geslacht weder in eer hersteld zou worden, doch ook om voorbeeldig wraak te nemen. Vandaar dat hij alles zou hebben ondernomen wat slechts strekken kon om den sultan Ageng te benadeelen.

Sultan Ageng was met Atjong's bestaan geheel

onbekend. Maar het was door een trouweloos overge-
loopen bediende uitgelekt, dat Atjong door de sultane
naar Batavia was gezonden om hulp te halen en om
die reden had de sultan een prijs uitgelooft voor het
gevangennemen van den knaap, die zoo iets had
durven ondernemen.

De toestand waarin Atjong zich thans bevond, was
allesbehalve benijdenswaard, maar hij rekende op
zijn goed gesternte en op de wapenen der compagnie.
Het zou niet lang duren, meende hij, of de schepen
zouden Bantam aantasten en dan zouden weldra de
Nederlanders in het bezit van Bantam zijn.

Met deze troostende gedachten ging Atjong de
toekomst kalm tegemoet.

XVIII.

Meester Machielszoon teekende voort, dagen lang en niet alleen inboorlingen maar landschappen en versterkingen, schuiten en wapenen. Men liet hem ook in de nabijheid der versterkingen ronddolen om planten en dieren te zoeken en lachte om het eene, terwijl men het andere bewonderde. Over het geheel beschouwde men hem als een goedaardigen gek, een soort van onschadelijken duizendkunstenaar, van wiens handelingen men niet veel begreep.

Maar na een dag of tien in dit kamp te hebben doorgebracht kwam er een bode uit Bantam met den last de beide gevangenen op te zenden naar de stad en diensvolgens marcheerden meester Machielszoon en Atjong den volgenden morgen, bij het kriecken van den dag, onder geleide van een tiental gewapenden naar hunne bestemming.

Het was een haveloos en smerig uitziende troep Makassaren die hun tot escorte diende en Atjong, zoowel als meester Machielszoon, wien hij op het hart had gedrukt gedurende dezen tocht elke gelegenheid tot ontvluchting aan te grijpen, namen ze eens goed op, ten einde hunne waarde bij een mogelijk gevecht te kunnen beoordeelen.

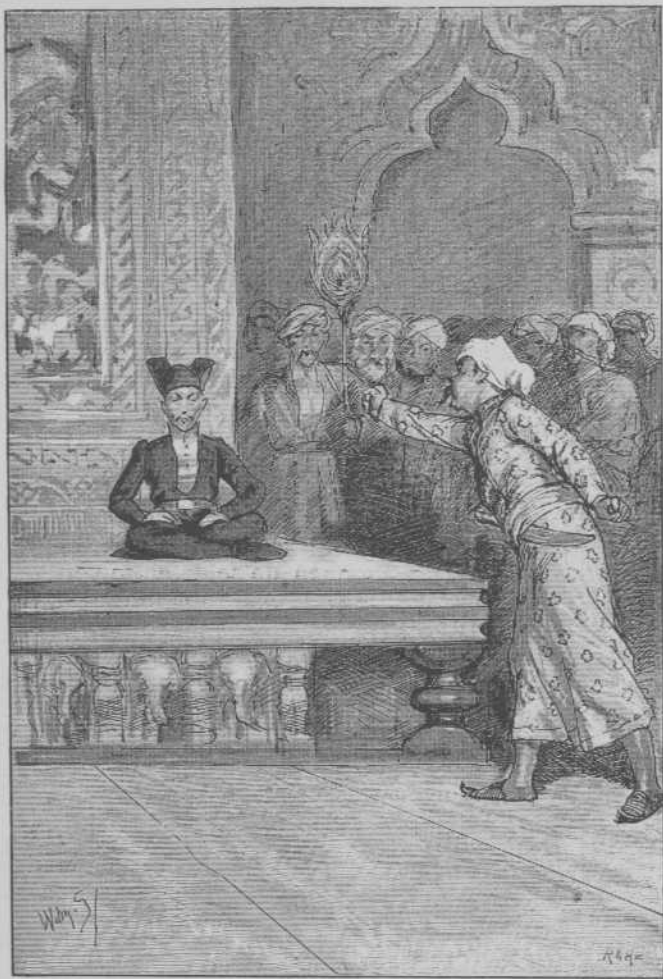
— Ik sta er vier van, als ik maar een goed wapen in handen heb, zeide meester Machielszoon zacht tot Atjong, en met een flink musket in de handen wel zes.

Atjong knikte. — Zij zijn niet veel waard met hun tieners, merkte hij op en wij zullen dan ook de eerste de beste gelegenheid aangrijpen.

Nu had de officier, die met hunne overbrenging naar Bantam belast was, wel het nadrukkelijk bevel gekregen goed op de gevangenen te passen, maar in zijne bekrompen hersens kon de gedachte maar geen ingang vinden, dat de gevangenen werkelijk pogingen tot ontvluchten zouden doen. Vóór en achter, links en rechts, aldus redeneerde de man, was het land in hun bezit, alle punten waren bezet door troepen van sultan Ageng en waarheen zouden zij dus moeten gaan? Er was nergens een uitweg voor om langs te ontkomen en het zou derhalve van die twee de grootste dwaasheid zijn, want men zou ze dadelijk weder achterhalen.

Hij was derhalve niet van plan zijn gewone genoegens op te offeren voor zijn gevangenen, die zich bovendien zoo ordelijk gedroegen als men slechts kon wenschen.

Intusschen verwaarloosde hij niet juist zijn plicht, maar behandelde de gevangenen ook niet uitermate streng. Vooral liet hij aan meester Machielszoon nogal veel vrijheid. Alleen Atjong waren de handen gebonden, onze wondheeler ging geheel onbelemmerd en zoo ging hij dan ook zelf gedurende dezen tocht, aan welks einde toch ook voor hem hoogstwaarschijnlijk niets anders dan ellendige gevangenschap of de dood

*Zijne verontwaardiging niet langer meester, verweet hij hem in bijzijn
van alle rijks grooten welke misdaden hij achtereenvolgens had
bedreven. (Blz. 100).*

lag, kalm zijn gewonen gang en verzamelde insecten en planten, teekende af en toe, als men rust nam, wat hij der moeite waard achte en bleef steeds in goede luim en in de beste verstandhouding met zijne bewakers.

Den tweeden dag na hun vertrek eindelijk tegen den avond, zagen de soldaten reikhalzend naar een kampong uit, waar zij den nacht zouden kunnen doorbrengen. Het was dien dag verschrikkelijk heet geweest en zij snakten naar rust, schaduw en eene versnapering. Toen dan ook een kampong opdaagde, trokken zij terstond met hun gevangenen daarheen en vonden bij het dorpshoofd een onderkomen.

Een schotel rijst met visch en wat er verder bij een zoodanig gerecht behoorde, bracht de lieden weer in de beste stemming en na den inwendigen mensch te hebben versterkt, begonnen de soldaten te vertellen van den oorlog en van hunne eigene heldendaden...!

Atjong lag met gebonden handen in een hoek van de galerij, waar dit tooneel voorviel en meester Machielszoon zat te luisteren naar de bluffende verhalen der krijgers, totdat het dorpshoofd, die een verhard opiumschuiver was, zijn heulsap voor den dag haalde en een pijpje gereed maakte. Ook den vrienden die hem zoo aangenaam hadden beziggehouden werd een weinig van dit kostbare goedje aangeboden, want het was te begeerlijk om er royaal mede te zijn. Met graagte nam men het aanbod aan en het duurde niet lang of onze van vermoeienis en warmte slaperig geworden bewakers, kregen door de opium een flinke roes in en de een na den ander sliep in en droomde droomen vol genot.

Maar waar zij niet van droomden was, dat Atjong en meester Machielszoon van deze gelegenheid gebruik zouden maken om te ontvluchten.

Toen alles in diepe rust was en de duisternis zich over de aarde had uitgebreid, toen stond meester Machielszoon zonder gerucht te maken op, sneed de banden van Atjong door, duwde hem een golok in de hand en zeide:

Nu is het tijd, vooruit!

In hetzelfde oogenblik gleden twee schimmen onhoorbaar naar buiten, het erf over en verdwenen in de duisternis in het bosch, dat zich achter den kampong uitstrekte. Een enkele waakzame kamponghond hief een huilend geluid aan, maar toen werd het weer even stil als te voren.

Atjong en meester Machielszoon waren vrij.

XIX.

Zonder een woord te spreken liepen zij een langen tijd voort; zij verspilden geen tijd met praten maar handelden. Atjong matigde zich de leiding van den tocht aan en gaf zwijgend aan den wondheeler een wenk hem te volgen. En toen ging het dwars door bosch en veld, door rimbol en sawah's steeds in noord-noordwestelijke richting, totdat zij door uitputting bijna neervielen.

Zij waren nu aangeland in een dicht bosch, een soort van als netwerk zoo dicht ineengestrengeld kreupelhout met klimplanten en doode in slingerplanten hangend gebleven boomen. De duisternis was oorzaak geweest, dat zij niet konden zien waar zij waren heengeloopen maar in ieder geval was het een afgelegen oord. Eigenlijk waren zij als in een net van slingerplanten en allerlei onkruid gevangen.

— Wat nu? vroeg meester Machielszoon wanhopend.

— Laten wij in een boom klimmen, zeide Atjong en ons vastbinden en zoo trachten te slapen. Wij zullen onze krachten noodig hebben als men ons vervolgt.

— Goed, zei meester Machielszoon, dat is ook beter voor de tijgers, die misschien hier ronddwalen.

Spoedig had Atjong een geschikten boom gevonden

met zware takken, die dicht bij elkander zaten. Zij kozen een plaatsje uit vlak bij elkander en bonden zich toen stevig vast. Zoodra zij gevoelden, dat zij goed en veilig zaten, sliepen zij ook terstond.

Gelukkig konden zij dit hier ongestoord doen, want zij waren in een zeer afgezonderd gedeelte dat nooit door iemand bezocht werd, aangeland. Misschien had daar wel niemand ooit den voet gezet. Het was een ongerept woud, een onbetwist gebied der wilde dieren.

Geen wonder dat het zeer laat was toen onze beide vrienden ontwaakten. De zon had al eenige uren geschinen, toen Atjong door eenig gedruisch in den omtrek ontwaakte. Hij wreef de oogen uit en ontdekte toen een paar rhinocerossen of neushoorns, die elkander een verwoed gevecht leverden.

Terstond maakte hij meester Machielszoon wakker, die niet weinig verbaasd was zoo te worden gewekt.

Het was een belangwekkend gezicht die twee groote dieren te zien vechten, de grond daverde van het getrappel der kolossen en menig jong dun boompje werd eenvoudig omgeworpen na krakend doormidden te zijn gebroken.

Eindelijk scheen een van de twee het op te geven; hij ging op de vlucht als de wind gevolgd door den ander.

— Prachtig! riep meester Machielszoon opgewonden uit. Heerlijk, dat is iets dat niet vele Hollanders in Indië zullen zien.

Intusschen was Atjong uit den boom geklommen en de wondheeler haastte zich hem te volgen.

— Om nu wat te eten te krijgen, dat zal een lastige geschiedenis zijn, merkte Atjong op.

— Ja, we zitten midden in de wildernis, merkte meester Machielszoon op, rondom zich ziende, en er is misschien hier meer kans gegeten te worden dan zelf te eten.

— Hoe bedoelt ge dat? vroeg Atjong.

— Ik bedoel door tijgers.

— Het is niet gezegd dat die hier menigvuldig zijn.

— Nu, dat zou ik toch wel denken. Als we zoo ver zijn doorgedrongen, dat we de rhinocerossen zien vechten met elkander, dan is dat een bewijs, dunkt me, dat we ver van menschelijke woningen en ver van bebouwde streken af zijn en daar zullen dan wel tijgers ook huizen.

— Misschien, zei Atjong.

— In ieder geval is het thans de vraag waar we heen moeten? zeide meester Machielszoon, en die vraag is niet gemakkelijk op te lossen. Van welke richting zijn wij gisterenavond hier gekomen?

Atjong maakte een gebaar van verwondering.

— Ja, van welke richting? herhaalde meester Machielszoon.

— Van de richting van Onderandier, ongeveer, natuurlijk, want daar waren wij dicht bij, zeide Atjong, als ik het wel heb was zelfs die kampong een der eerste van Onderandier.

— Heel goed, aangenomen, dat dat zoo is, dan wou ik maar weten: waar ligt nu, ten opzichte van de plaats waar wij ons op 't oogenblik bevinden, dat Onderandier?

— Ik begrijp u niet, zei Atjong.

— Wel, zeide meester Machielszoon, ik zal het u duidelijk maken. Als ge te Batavia zijt, kunt ge dan zeggen: in die richting ligt Tangerang?

— Ja zeker.

— Nu op 't oogenblik hier staande, wijs mij nu eens in welke richting Onderandier ligt.

— Dat weet ik niet, zei Atjong, rondom zich ziende.

— Dat is het, wat ik bedoel. Wij kunnen ons niet oriënteeren, dat wil zeggen: wij weten op 't oogenblik niet waar wij zijn.

— Neen, ik weet het ten minste niet.

— Kunt gij het niet gissen ook?

— Neen.

— Weet ge in welke richting wij gegaan zijn, toen we vluchtten?

— Ja, noordwestwaarts.

— Dat is reeds iets, maar we weten niet of wij die richting zijn blijven volgen.

— Neen, we zijn in de duisternis de wildernis ingegaan. We hebben langs kampongs en door sawah's geloopt, ik weet niet waar wij kunnen zijn.

— Wat dan te doen?

— Laten wij maar voortgaan, onverschillig waarheen, zeide Atjong; hier blijven kunnen we ook niet.

— Weet je wel, dat ik het haast ga betreuren, dat wij gevlucht zijn, want als we hier van honger moeten omkomen, was ik nog liever gevangen gebleven.

— 't Is zoo, zei Atjong ontmoedigd.

— Maar opgestapt dan, zei meester Machielszoon.

Zij gingen zwiigend op weg, maar de wildernis zonder gebaand pad is geen weg om op te schieten.

Toen de zon op het hoogste punt stond, waren zij nog niet veel voortgekomen en uitgeput, hongerig en wanhopend zetten zij zich neer.

Eenige oogenblikken later stond Atjong op en sloop zacht tusschen de boomen door. Hij meende een dier in de struiken te hooren en als hij soms een of ander wild kon bekruipen, zou hij het niet laten. Hij zeide meester Machielszoon wat hij ging doen en verdween.

De wondheeler keek intusschen naar de insecten, die tegen de boomstammen opkropen, over den grond marcheerden en rond de bladeren fladderden en hoe meer hij keek, hoe meer hij er zag. Hij kon zich aan dien rijkdom haast niet verzadigen en was zoo geheel in zijne beschouwing verdiept, dat hij Atjong niet eens terug had hooren komen.

Atjong zag zeer bleek en ontsteld en toen meester Machielszoon hem verbaasd aankeek, zeide hij slechts:

— Ga mede, heer.

Meester Machielszoon werd zoo getroffen door den ernstigen toon van Atjongs stem, dat hij opstond en hem volgde.

XX.

Zwijgend ging Atjong voorwaarts door de wildernis, die hoe langer hoe dichter werd. Plotseling echter schoof Atjong het groen, dat als een gordijn naar beneden hing, terzijde, en meester Machielszoon bespeurde een open plek in het bosch.

Toen hij bukte, om door de opening door Atjong gemaakt te gaan, wierp hij een blik rechts en links en uitte een kreet van afschuw. Vervolgens bleef hij zoo wit als marmer met uitpuilende oogen staan kijken naar het vreeselijke schouwspel, dat zich aan zijn oog vertoonde, zonder een enkel woord te kunnen uitbrengen.

En het was inderdaad ontzettend.

Deze open plek scheen een soort van gerechtsplaats te zijn, want de grond was bedekt met vele doodsbeenderen en doodshoofden, terwijl nog enkele geraamten half afgeknaagd op den grond verspreid lagen.

Maar het afschuwelijkste was het volgende:

Tusschen twee boomen, ongeveer een voet boven den grond, hing een man, met de armen en beenen uitgestrekt tusschen die beide boomen gebonden en zoodanig vastgemaakt dat hij als eene groote X

tusschen de beide boomen als het ware uitgespannen was.

Dit lijk, waarvan het hoofd op de borst hing, was, blijkens de overblijfselen van een vuur onder hem, levend verbrand of liever gebraden, want het moest langzaam gegaan zijn, daar de brandwonden niet eens heel erg waren. Gelukkig kon men, zooals meester Machielszoon later kon constateeren, aannemen, dat de dood door verstikking spoedig gevolgd was.

Een tweede was aan de beenen opgehangen, zóó ver boven den grond, dat hij met de toppen zijner vingers den bodem kon bereiken, een derde was op een puntig gesneden bamboes gespiest, dat hem uit den mond kwam; de vierde was tot aan den hals begraven en bovendien van oogen, neus en ooren beroofd; de vijfde en zesde waren rug aan rug aan elkander gebonden en op nog gruwelijker wijze mishandeld. Allen waren sedert lang dood en allen waren Hollandsche soldaten.

Den afschuw te beschrijven, welken onze beide vrienden op dit gezicht ondervonden, is onmogelijk. Het duurde lang, heel lang, voor meester Machielszoon zijne tegenwoordigheid van geest weer terugkreeg, eer de kleur weer in zijn bleek gelaat terugkeerde en toen hij begon te spreken, moest hij zich telkens de keel schrapen, zoo zat het hem, zooals hij zeide, in den krop. Ook Atjong, die meermalen verschrikkelijke straftooneelen had aanschouwd, was zeer ontroerd.

— Dat is beestachtig gruwelijk, zeide meester Machielszoon eindelijk.

Atjong knikte.

Na een vluchtig onderzoek was de wondheeler overtuigd, dat hier alle hulp te laat kwam. Hij haalde echter terstond zijn mes uit den zak, sneed de touwen der gehangenen door en zeide tegen Atjong: — Pak aan en help mij; ik wil ze zoo niet ter prooi aan de wilde dieren laten.

Op hun weg hadden zij een poel gezien, die water genoeg bevatte. Daar droegen zij de lijken heen en wierpen ze alle zes er in.

— Ziezoo, zeide hij, dat is ten minste een eerlijke begrafenis, bij gebrek aan beter en nu moeten wij eens praten. — Ge begrijpt zeker wel, dat we nu dicht bij de opstandelingen zijn. Wij zijn natuurlijk in de verkeerde richting geloopt en misschien er nog erger aan toe dan vroeger, toen we gevangen waren.

Atjong luisterde zwijgend toe; de arme jongen was geheel moedeloos en het pas aanschouwde tooneel van verschrikking vervulde hem niet alleen met angst, maar tooverde voor zijne verbeelding al de schrikbeelden van vroeger. Bovendien had hij evenmin als meester Machielszoon sinds den vorigen avond iets gegeten en het een bij het ander gevoegd, deed hem als verstompt en totaal onverschillig voor alles zijn.

Het dunkt mij het beste om nu, ten einde eens tot de ontdekking te komen waar wij zijn en derhalve te weten wat wij te hopen of te vreezen hebben, den weg te volgen, die naar die gerechtsplaats voert, op die wijze alleen kunnen wij te weten komen waar wij zijn.

Atjong knikte.

— En dan, als we dat weten.

— Wat is dat? riep de barbier-wondheeler uit, zich plotseling oprichtend.

— Och, een beest, dat door de takken breekt, zeker, zei Atjong onverschillig voor alle gevaar. Ge begrijpt dat de verscheurende dieren die gerechtsplaats bezoeken.

— Nu dan, zeide meester Machielszoon, dan, als we dat weten, kunnen we eerst zien wat ons te doen staat.

— Hoordet ge daar niets?

— Neen.

— De plaats hier is voor ons ook niet goed gekozen.

— Neen, erg gevaarlijk, zei Atjong.

— En thans gevaarlijker dan ooit! riep een donderende stem plotseling uit, en op hetzelfde oogenblik zagen de verbaasde avonturiers den aanvoerder van hun escorte uit het hout te voorschijn treden, terwijl op hetzelfde oogenblik van alle zijden gewapende Makassaren als het ware uit den grond verrezen.

Atjong verbleekte en hief zijn golok op.

— Laat staan! riep meester Machielszoon, tegen de overmacht kunnen wij niet strijden!

In een oogwenk waren zij gegrepen en gebonden.

— Ha, zoo! ge dacht ons dus te ontsnappen? We zullen nu beter op u passen! riep de aanvoerder uit.

— Wat hebt ge met die hondenlijken gedaan? vroeg hij toen, zich tot meester Machielszoon wendend.

— Begraven, varken, begraven, zeide deze in het minst niet van zijn stuk gebracht. Is dat soms uw werk geweest, die schandelijke dood, dan hebt ge er eer van!

— Gaat u dat aan, hond?

— O neen, maar laat ik je nooit onder het mes krij-

gen, jou viller, want ik ben dokter, moet ge weten, en ik weet precies hoeveel vleesch ik je kan afnemen zonder je te dooden, en dan zou ik je toch laten bloeden, jou beul, dat je den dag verwenschte dat je *dat* gedaan hebt.

— Vooruit! riep de kerel, den wondheeler een slag met de schacht van zijn lans gevend, voort honden of ik doe met jelui net hetzelfde!

— Goed man, wie weet, de kans kan nog wel eens verkeeren, mompelde meester Machielszoon.

Ongeveer een half uur later waren zij bij een kamp der opstandelingen, waar zij met vreugdekreten werden begroet.

Zij begrepen later eerst dat het afsnijden der gehangenen en het begraven daarvan hen had verraden. Want de Makassaren, daar in den omtrek komende om hen te zoeken, hadden met verbazing gezien, dat de lijken der vermoorde soldaten verdwenen waren. Toen hadden zij rondgekeken en het spoor gevonden waarlangs zij de lijken hadden weggebracht. Door het groen sluipend ontdekte een van hen toen ook onze beide avonturiers en men had hen toen langzaam maar zeker omsingeld.

XXI.

Het was een uitgestrekt kamp, een soort van depôt, waar alle nieuw aangekomen troepen zich verzamelden. Onder die pas aangeworven troepen waren er een menigte die eenvoudig „geprest” waren, d. w. z. gedwongen sultan Ageng te dienen, mannen en jongens, die uit hunne kampongs waren opgelicht om tegen de Kafirs te strijden.

Het lot dat de onzen wedervoer als zij in handen van de Bantammers vielen (een historisch feit als hetgeen wij hebben vermeld, en dat door een Duitsch dokter in Hollandschen dienst, die dezen veldtocht medemaakte, als ooggetuige wordt verhaald) duidt genoegzaam aan van welk gehalte de troepen van sultan Ageng waren en met welk een haat jegens ons bezield.

De bevelhebber van het geleide onzer gevangenen, het mocht zoo'n schurk zijn als er maar één onder de zon was, kende echter te goed de waarde van het geld, om niet zijn eigenbelang te behartigen. Atjong was voor hem sedert lang onschendbaar, sinds de sultan zelf een premie op het „levend vangen” van den page had gesteld, maar nu hij ontdekt had dat de Hollander, dien hij voor een officier hield, een dokter

was, nu was deze ook veel waard. Hij wist toch maar al te goed, dat de dokters der Bantammers niet al te knap waren in het behandelen van gewonden, en dat de sultan hem, dien begeerlijken Kafir, die den gewonden beenen en armen kon afzetten, zonder dat zij altijd stierven, en die kogels uit de wonden kon halen, zonder iemand daarbij geheel open te snijden, met goud zou betalen. Niet om den „gemeenen man”, dien liet men eenvoudig sterven waar hij kwam te vallen, maar om bekwame legerhoofden en verdienstelijke officieren in het leven te behouden en desnoods den sultan zelf in hoogst eigen persoon te helpen.

Om die reden werden onze uitgehongerde vrienden goed onthaald, maar even goed bewaakt, want de Makassar had geen lust voor de tweede maal een vermoeienden tocht in Bantams wildernissen te houden, op gevaar af zijn kostbare gevangenen voorgoed te verliezen.

Voor alle zekerheid had de hoofdman echter besloten, nu in plaats van naar Bantam naar Tirtyassa te gaan, het buitenverblijf van den sultan, en dezen tocht te doen met eene afdeeling, die spoedig daarheen zou vertrekken. Want hij vreesde, en niet ten onrechte, dat zoo hij met zijne gevangenen te Bantam kwam, waar zoovele aanzienlijke hoofden waren, de een of ander hem zijne gevangenen zou ontnemen, ten einde zelf den prijs te verdienen.

Treurig en in sombere overdenkingen verloren, zaten onze vrienden bij elkander in het door obors rijkelijk verlichte kamp. Hier zat een troep te dobbelen, dáár zwelgden er een paar den rook van hunne opiumpijpen

in. Aan den voet van hooge palen met spiesen op de toppen, waarop koppen van Hollandsche soldaten prijkten, zaten anderen te slapen, zoo rustig alsof zij in hun Kampong op de balé balé lagen. Ginds was een twist ontstaan en de beide mannen trachtten hun goed recht te beslechten met de kris, terwijl de toeschouwers een kring rondom hen gevormd hadden en door allerlei ophitsende uitdrukkingen deze twee al doller en doller maakten, totdat een goed aangebrachte krissteek een einde aan het tooneel maakte.

Zoodanig was het tafereel, dat zich voor hunne oogen opdeed, en dat bleef hun bij in den slaap, die hen spoedig overweldigde, en dat deed hen menigmalen in dien nacht met schrik ontwaken.

— Was ik maar op de vloot gebleven, dacht Atjong; nu ben ik nog verder van mijn doel, terwijl zij daar misschien reeds binnen Bantam zijn.

En meester Machielszoon dacht ongeveer hetzelfde toen hij mompelde:

— Had ik mij maar niet zoo ver buiten het beschermende bosch begeven op dien dag aan den oever van de Tangerang, dan zat ik nu nog veilig en wel binnen de verschansingen.

Eerst laat in den nacht hield het rumoer in het kamp op en legden spelers en vechters zich te slapen. Omstreeks een uur of twee werd Atjong wakker door de koude van den regen en hij ontdekte dat het plasregende en de wind met een naargeestig gehuil door het kamp woei. De lange bamboesstaken met de daarop gespieste koppen zwiepten heen en weer en sloegen met een akelig geluid tegen elkander aan,

*Den afschuw te beschrijven, welken onze beide vrienden op dit gezicht
ondervonden, is onmogelijk. (Blz. 114).*

dat de schedels schenen te kraken. De man, die er onder zat, sliep den slaap der rechtvaardigen, maar het aflekkende bloed had op zijn hoofd en schouders donkere vlekken gevormd.

Atjong kroop in de hut, waarvoor men hem had vergund te blijven zitten, want zijne handen waren evengoed geboeid als zijn voeten en het geheele kamp was omringd door schildwachten, die elkander van tijd tot tijd aanriepen. Een oogenblik kwam weer de gedachte aan ontvluchten bij hem op, maar toen voelde hij zich eensklaps aangestooten en omziende zag hij dat het meester Machielszoon was, die hem met zijn hoofd had aangestooten.

Deze scheen de gedachten van den knaap te hebben geraden.

— Denk maar niet meer aan ontvluchten, zeide hij.

— Waarom niet? vroeg Atjong.

— Ge dacht zeker, dat het nu eene gunstige gelegenheid was, niet waar?

— Ja.

— Nu, kijk dan eens naar de overzijde, naar die hut.

Atjong keek in de aangewezen richting en bespeurde een man, dien hij tot nog toe niet had gezien.

— Dat is onze beul, zei meester Machielszoon, hij zit daar al zoolang het donker is en hij slaapt niet, ik heb hem telkens zien bewegen. Daarom heeft hij ons een open hut gegeven om te kunnen zien wat wij doen, want de onze is verlicht door dien obor.

— Ge hebt gelijk, zei Atjong.

— Ga slapen, doe als ik en schik je in je noodlot, zei meester Machielszoon.

— Het is niet aangenaam een toekomst te ontmoeten te gaan als de mijne, zeide Atjong. Als het de dood alleen was, zou het zoo erg niet zijn, maar de pijniging.

— Och kom, ik wed dat onze troepen al lang binnen Bantam zijn en dat zij ons handig uit de klauwen van dit gespuis zullen verlossen.

— Allah geve het! zei Atjong.

XXII.

De gevraagde versterking van schepen en landingstroepen was voor Bantam aangekomen, de jonge sultan hield zich, dank zij de Roy's dappere verdediging, nog staande en de oude sultan had nog steeds al het terrein bezet en bombardeerde wat er te bombardeeren viel.

Met de versterkingstroepen was nog een ander officier meegekomen een „wakker en ervaren” man, zooals de heeren te Batavia zeiden, toen zij dat aan den bevelhebber te Bantam schreven, en die man was niemand anders dan den commandeur François Tak, onzen lezers van *de Kroon van Mataram* wel bekend, en thans zou men zonder dralen gaan handelen.

Het was de 7de April en op de reede van Bantam heerschte de diepste stilte. Nog was de zon niet opgekomen en alles in grauwe duisternis gehuld. Als het sultan Ageng echter vergund ware geweest het duister met zijne oogen te doorboren, zou hij vreemd opgekeken hebben. Want de schepen van de compagnie lagen niet meer daar waar zij den vorigen avond nog hadden gelegen. Onder begunstiging van de duisternis toch had men dien nacht de ankers gelicht en was verzeild naar eene plaats, ongeveer een uur buiten de

stad, Kepatian genaamd. De vijand had daar niets van gemerkt en thans voeren reeds de talrijke prauwen en sloepen af en aan tusschen de schepen en het strand en zetten het krijgsvolk aan land onder bevel van de kapiteins Michiels, Spruyt en Liebout, terwijl men op de schepen klaar stond bij het geschut, om bij den eersten aanval van den vijand dezen met kanonskogels te begroeten.

Onze musketier Dirks, bij de voorhoede ingedeeld, was een der eersten die aan land kwam. Terstond stelde men zich in marschorde op en na eenige oogeblikken ging het voorwaarts.

Daar kwam de zon op, de duisternis week; een hevige tumult verbrak opeens de stilte, die er heerschte. De vijand had de onzen ontdekt, had gezien dat hij verast was. Reeds marcheerden de gehate Hollanders kalm op alsof zij niets te duchten hadden en steeds voeren de prauwen af en aan om meer troepen aan land te brengen.

— Ziezoo, nu gaat het er op los! zei Dirks. Hé, ik wou dat nu Atjong hier was, wie weet waar de jongen zit, misschien hebben zij hem wel al vermoord. Duivels, daar komen zij al, kanaillepak dat!

En Dirks voelde eens of zijn rapier gemakkelijk uit de scheede kon en keek eens naar zijn musket.

De Bantammers, van hun eersten schrik bekomen, begonnen onmiddellijk den aanval en dat met een moed en doodsverachting, die aan het fabelachtige grensde.

In een oogenblik was het gevecht algemeen. Het geschut van weerszijden donderde dat hooren en zien

verging en daartusschen door klonken de woedende kreten der strijders. Het achterste gedeelte der troepen stond nog tot de knieën in zee en kon niet voortkomen. De spits had echter een hevigen aanval te verduren en wel voornamelijk uit een bosch, waarin de vijand zich had opgesteld en waaruit het kanon, door Deensche en Engelsche constabels bediend, dood en verderf braakte.

De voorhoede, hoe fel bestookt ook, wist van geen wijken. Dat waren de in het vuur beproefde oude soldaten, die den veldtocht naar het binnenste van Java hadden medegemaakt, die de kroon van Mataram met Tak hadden veroverd. En het spande er; want bij schieten alleen bleef het niet, maar met de voorvechters als razenden vooruitsnellend, deden de Bantammers een algemeenen aanval over de geheele linie.

Het was een kritiek oogenblik. Behalve de voorhoede, die geen duimbreed week, geraakte de rest van onze troepen spoedig in verwarring en de kolonne werd gedurende een oogenblik verbroken. Reeds dacht de vijand te triumfeeren, maar toen wierpen de officieren zich met den degen in de vuist aan de spits en spoorden hen aan stand te houden en voorwaarts te dringen.

De opperbevelhebber De St. Martin en de commandeur Tak, waren op alle punten te gelijk. Als razenden snelden zij langs de kolonne, den soldaten moed insprekende en aanvurende en op elk hevig bedreigd punt te hulp snellend.

Het was een verschrikkelijke strijd. Dirks streed reeds lang met het blanke wapen, hoewel hij zijn

musket niet had verloren of weggeworpen. Naast hem streed een jong officier, die Somer ¹⁾ heette, zooals Dirks reeds aan boord had vernomen en aan diens zijde streden twee constabels, die geen oogenblik van hem weken. Elk opdringen der Bantammers, elke aanval kostte hun eenige mannen; het scheen wel alsof die mannen onkwetsbaar waren. De beide zee-lieden gebruikten geen sabel, ofschoon zij die hadden, maar gaven de voorkeur aan hunne musketten, die zij als knotsen gebruikten. Zij drongen steeds door ofschoon voet voor voet en het was aan de met verdubbelde woede telkens herhaald wordende aanvallen der Bantammers op de voorhoede te zien, dat zij alle moeite deden om dit groepje aan het wankelen te brengen.

— Pas op, Gijs! riep opeens de luitenant, toen deze die een eind vóór hem was, bedreigd werd door een lange speer, welke een inlander van flinke gestalte over de hoofden der voor hem staande Makassaren heenstak.

Maar onze musketier had het ook gezien dat dien flinken constabel gevaar dreigde en op hetzelfde oogenblik legde hij snel zijn musket aan op den vijand en schoot hem door den kop.

— Mooi zoo, musketier, dank je, zeide de luitenant. Ha, die was voor jou bestemd. En hij diende een Javaan, die kruipend tusschen de strijders naderde, een houw in den nek toe, zoodat hij bleef liggen waar hij zich bevond en de opgeheven speer, die op Dirks was gericht, op den grond viel.

¹⁾ Huyg Somer uit „De Kroon van Mataram.”

Intusschen had Gijs, de constabel, een snellen blik op Dirks geworpen en hem een »hartelijk dank" toegevoegen, want er was niet veel tijd tot praten, de vijand drong opnieuw op en viel als een wanhopige aan. De Makassaren niet het minst van allen streden met ware doodsverachting.

Daar vloog de opperbevelhebber weer langs de kolonne en drong met zijn paard tot bij de voorhoede door.

— Flink zoo, soldaten! riep hij. Geef geen kamp, laat den moed niet zakken, maar ziet in 's vijands werken door te dringen, dan krijgen we vasten voet. Honderd gulden voor de eerste drie, die in zijn werken komen! Honderd gulden voor ieder en twee slaven en een vat Spaanschen wijn toe! Vooruit mannen, vooruit, daar komen de houwitsers om het bosch schoon te vegen!

— Hoera! leve de Compagnie! riep Gijs, en zich toen omwendend, zeide hij: — Klaas, dat is een baantje voor ons en voor jou ook, musketier!

Daar kraakten de eerste schoten van de met schroot geladen stukken en ratelden door het met Bantammers volgepropte bosch als een stormwind.

— Nu vooruit, op die batterij af! riep Gijs, stormen maats, stormen, hoera!

Het kanon zweeg, want men begreep de bedoeling.

Daar vlogen de dapperen vooruit, als leeuwen tegen de verschrikte bemanning van de batterij op. Een vlugge sprong en zij waren er binnen en sabelden neer wie nog stand hield. Hoera voor de Compagnie! Holland! Holland! Weg met Bantam! klonken de krenten der strijders.

Dien schok konden de Bantammers niet weerstaan. In overhaasting sloegen zij op de vlucht, eene menigte dooden en gewonden achterlatende.

Nu ging het voorwaarts, ondanks het groote gevaar, waarin men zich bevond; want de voorhoede was sinds de verwarring, die er in de achterhoede was ontstaan, geheel van de rest van de troepen gescheiden geworden en was dat nu nog. Zij dreven echter door hun onversaagdheid nu alles voor zich uit tot aan de brug van Karanggantoe, waar de vijand weder in zoo groot aantal had post gevat, dat niet anders kon gedaan worden dan de sabels weer in de scheede te bergen en zich met het musket te verdedigen.

Intusschen was het, dank zij de kloeke houding der officieren, gelukt de in wanorde gebrachte troepen stand te doen houden en voorwaarts te doen gaan, en nu kwamen zij juist bijtijds bij de voorhoede aan om deze te helpen.

De vijand verdedigde dit laatste punt met den moed der wanhoop. Duizenden vielen aan en bestookten de kolonne, maar nu was er ook geen denken meer aan terugkeeren, want daar zag men reeds het kasteel van den jongen sultan, waar De Roy zich zoo kloek verdedigde en waar nu de Hollandsche vlag woei, ten teeken, dat het nog niet in 's vijands handen was.

Voort dus, met alle kracht er op in, en er werd hevig gevochten. Gewonden en stervenden werden vertrappt door de strijders. Hier geen woorden, geen gesprekken. Men hoorde slechts verwoede kreten, hijgende ademhaling en snelle uitroepen van woede

of vertwijfeling. Toen kregen op eens de onzen eenige ruimte en nu ging het in den stormpas als een niet te breidelen stroom.

De Bantammers vloden, dicht vervolgd door de onzen. Tot binnen hun eigene verdedigingswerken werden zij vervolgd en neergehouwen en eenige oogenblikken later marcheerde de dappere voorhoede fier en trotsch het kasteel van den jongen sultan binnen.

Bantam was ons!

XXIII.

Wie in zijn schik was, dat was sultan Hadji. Met hoeveel vreugde verwelkomde hij commandant en officieren, met hoeveel gulheid stelde hij alles ter beschikking van de dappere soldaten en hoe blijde was hij nu, dat hij den raad van Jacob de Roy had gevolgd en niet flauwhartig het zwaard in de scheede had gestoken.

Ja, zij hadden bange dagen gehad in het kasteel, toen de vijand dag aan dag zonder ophouden de wallen bombardeerde, en vooral toen er reeds een geheel stuk muur op bezwijken stond. Maar de bankroet gegane bakker, die voor soldaat in de wieg was gelegd, had nooit den moed opgegeven. „Wanhoopt nooit,” dacht hij, zooals Jan Pieterszoon Koen indertijd uit het benarde Jacatra aan de regeering in Holland schreef, en hij hield kloek stand.

Na gedaan werk is het goed rusten, dacht men, en weldra zaten de voornaamste officieren in het paleis zich te goed te doen aan de verfrisschingen en de ververschingen door den sultan aangeboden.

Daarbuiten kraakten nog de schoten en hoorde men af en toe de doffe slagen der bijlen op 's vijands werken. Want verscheidene afdeelingen trachtten achter

de verschansingen of in de sterkten nog stand te houden, maar de matrozen hakten de toegangen stuk en wierpen met handgranaten naar den vijand en toen de laatste verdreven was, werd iedereen rust gegund tot den middag. Het was toen eerst negen uur in den morgen en van vóór zonsopgang was men in gevecht geweest.

Natuurlijk viel er veel te praten en werd Jacob de Roy menig compliment gemaakt voor zijn flink gedrag; want nu eerst, nu men uit den mond van den sultan zelf vernam wat er gebeurd was, in den langen tijd dat zij belegerd waren, nu eerst kwam men pas tot de erkenning van de rechte waarde van dien man. En onze kloeke bevelhebber en officieren keken niet of De Roy wel huns gelijke was; zij zeiden niet, den neus voor hem optrekkend, het is slechts een bankroetier, een bakker, die uit Batavia gevlucht is, om niet met de overheden in aanraking te komen, zij zagen in hem op het oogenblik slechts den dapperen man, die kloek en onversaagd stand had gehouden, dáár, waar misschien ieder ander zou zijn gevlucht. Toen de opperbevelhebber dan ook verklaarde den dapperen bakker tot luitenant te benoemen, toen steeg een algemeen hoera! binnen het paleis op, waarmede zelfs de sultan instemde.

Hij kon toen niet denken, de dappere De Roy, dat hem nog veel avontuurlijker leven wachtte.

Sultan Ageng was met het overschot van zijn verslagen leger naar zijn kasteel Tirtyassa getrokken en begon dat met den meesten spoed te versterken, evenals hij te Bantam had gedaan, hij gaf den moed nog

volstrekt niet op en wilde tot het uiterste volhouden.

In Bantam werd onderwijl alles geregeld. Het kasteel ontving eene flinke bezetting en de halfverwoeste verdedigingswerken van Bantam werden opnieuw in staat van tegenweer gebracht. Want sultan Ageng kon nog wel eens lust krijgen met al de macht, die hij nog in het binnenland bezat, de stad aan te tasten en dan moest men zich in de stad kunnen verdedigen.

De Engelschen en Denen en andere nationaliteiten, die tot heden trouw hadden geholpen om ons den voet te lichten, die de kanonnen in de versterkingen hadden bediend en kasteel en schepen hadden gebombardeerd, ja, die zelfs hadden aangeboden het kasteel van sultan Hadji te veroveren, die heeren sloegen thans, nu wij meester waren te Bantam, een geheel anderen toon aan. Zij kwamen ons verwelkomen en vertelden op roerenden toon, hoe zij door den sultan gedwongen waren geworden in zijn versterkingen de kanonnen te bedienen, maar dat zij het natuurlijk met groot leedwezen hadden gedaan.

Natuurlijk geloofden de onzen er geen woord van en het beste bewijs, hoe zij zich ten opzichte van ons en sultan Hadji hadden gedragen, was de toorn van sultan Hadji jegens hen. Deze was zoo woedend op die heeren, dat onze officieren terecht vreesden, dat de heetbloedige vorst op den een of anderen dag een algemeen bloedbad onder hen zou aanrichten.

Een geluk was het daarom voor hen te noemen, dat hij in een kalm oogenblik hun allen bevel liet geven, Bantam te verlaten; en om maar spoedig een eind aan

de zaak te maken verleenden de onzen, zooveel hulp als mogelijk was, zoodat weldra dat geheele troepje avonturiers verdwenen was.

Natuurlijk viel er nog veel voor ons te doen eer wij onze taak als geëindigd konden beschouwen, want slechts de naaste streken van de stad onderwierpen zich aan sultan Hadji. Het geheele oosten van het rijk was nog in handen van Ageng en ook aan de overzijde in de Lampong erkende men geen gezag dan dat van sultan Ageng. Daar de geheele kust in zijn bezit was, zond hij uit de rivieren Pontangh en Tanara lichte flotieljes van prauwen, die de geheele zee tot bij Batavia toe onveilig maakten.

Er moest een einde aan dien toestand komen en de regeering te Batavia besloot dan ook nu met kracht op te treden en lichte vaartuigen uit te rusten, die op zee konden ageeren en tevens ook de landmacht aan de Tangerang te versterken, ten einde van twee zijden te gelijk aan te vallen en een eind aan den oorlog te maken. Deed men dat niet, dan zou de bloedige zege, die wij bevochten hadden, ons nog niet veel geven.

XXIV.

Het was kort na de bestorming van Bantam, dat onze musketier de tijdens het gevecht gemaakte kennis met de beide constabels voortzette of liever hernieuwde.

Het was namelijk een warme dag en Dirks had zich naar het strand begeven, waar hij zich in de schaduw van het bosch had neergevleid en droomend de baai of reede van Bantam aanschouwde. Toen hij daar ongeveer een half uurtje had gelegen, naderden de twee constabels. Zij keken zoekend langs het strand en merkten onzen musketier, dien zij blijkbaar zochten, dan ook al spoedig op.

— Daar is hij, 't komt uit wat men zeide, dat hij hierheen was gegaan, zei een van hen.

Zij stapten nu rechtstreeks op Dirks toe, die bij hunne nadering opstond en groette.

— Ziezoo, zeide Gijs, we komen je eens even opzoeken, musketier Dirks; we hebben in de stad bij je vendel naar je gevraagd en toen was er een maat van je, die vertelde, dat hij je in de richting van het strand had zien gaan en zooals je ziet hebben we je gevonden.

— Mij opzettelijk opgezocht? zeide Dirks, zich naast

hen eveneens in half zittende, half liggende houding uitstrekkend, en waarvoor dan wel? Er is toch niets bizonders aan de hand? Brengt ge soms het nieuws, dat sultan Ageng op Bantam aantrekt, dat zou....

— Je welkom zijn. Ja, dat geloof ik, aldus viel Klaas hem lachend in de rede. Neen maat, dat is het niet. Er is eigenlijk niets aan de hand, dan dat wij je opzoeken, om afscheid van je te nemen.

— Afscheid? vroeg Dirks, waar gaat ge dan heen?

— Naar Batavia. Ziet ge dat schip daar, dat gereed ligt om morgenochtend te vertrekken? Dat zal ons overbrengen.

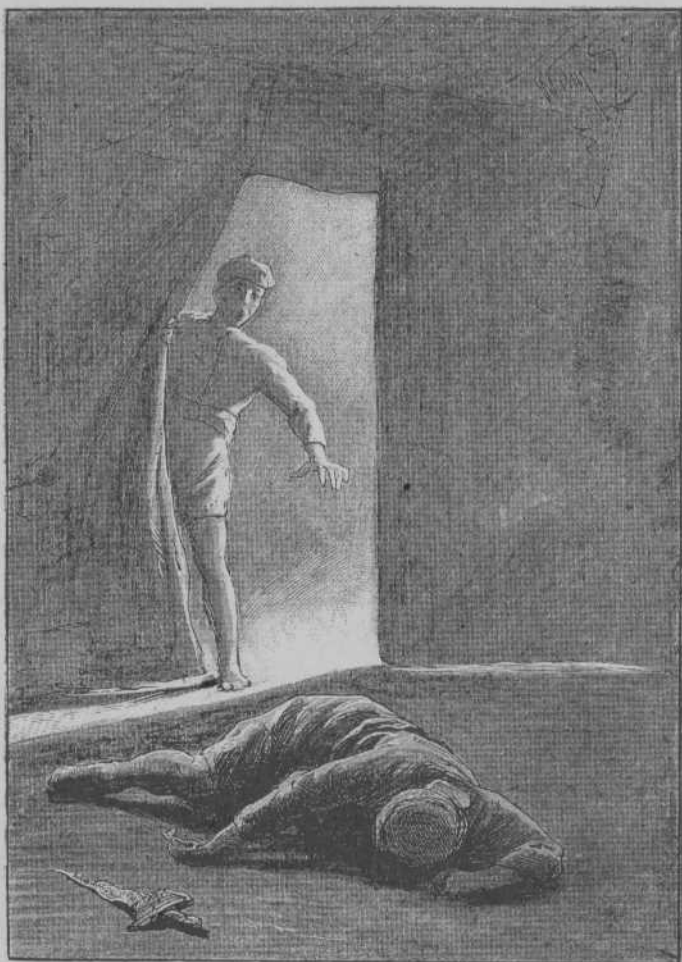
— En, voegde Gijs er bij, we wilden niet heengaan zonder afscheid van je te nemen, want onze kennismaking is wel erg kort geweest, maar we hebben je genoeg leeren kennen, om te weten, dat je een kerel bent waarop we staat zullen kunnen maken. En om die reden komen we bij je, want we hebben je ook een verzoek te doen.

— Een verzoek, aan mij?

— Ja, maar om je dat te doen begrijpen, moeten we je eerst vertellen wie en wat we eigenlijk zijn.

— Juist, zeide Gijs knikkend.

— We zijn broers, zie-je, aldus begon Klaas, en we zijn geen landrotten, zooals jij en anderen, zou ik zeggen, al bedoel ik daar niets kwaads mee, en we verlangen allebei hartelijk weer naar zee. We kunnen het op 't land niet lang uithouden; het is daar zoo miserabel vast onder je voeten en wij zijn van jongsaf aan gewend aan het schommelende scheepsdek.

Bij dat opflikkerende licht, bespeurde Atjong plotseling tot zijne ontzetting, dat de ongelukkige in een plas bloed lag, en een kris naast hem op den grond. (Bldz. 145).

Gijs knikte zwijgend ten bewijze dat Klaas zijn opinie volkomen weergaf.

— Nu hebben wij den oorlog tegen Troeno-Djojo meegemaakt, vervolgde Gijs. We hebben meegeholpen om dien kerel naar de maan te sturen en om Mataram in te nemen. We zijn zelfs overgelopen om beter voor de zaak der Compagnie te kunnen werken. Om kort te gaan, we zijn daarvoor beloond met eene bevordering tot constabel. ¹⁾

— Nu kent ge onzen officier wel. Somer heet hij, Huyg Somer, nu die z'n vader was, moet je weten, een goede vriend van ons. Nu, die vonden we in gevangenschap bij Troeno-Djojo. Toen wij Mataram veroverd hadden, hebben we hem nog maar net bijtijds uit de klauwen van dien bloeddorstigen schurk, dien Troeno-Djojo, kunnen redden, en zijn zoon Huyg Somer, die om zijn dapperheid reeds spoedig tot onderofficier was benoemd, werd toen bevorderd tot officier.

Hier hield Klaas een oogenblik op om Gijs toe te knikken, die hem allerlei bewijzen van instemming gaf.

— Herinner je je nog, merkte hij aan, hoe wij zijn vader vonden?

— Nou, zei Klaas, of ik.

— Hoe dan? vroeg Dirks.

— Wel, vastgebonden, ze waren juist bezig hem dood te geeselen. Maar dat viel die schoften niet mee. In een oogenblik lagen ze allebei zoo dood als een pier op den grond. Het was tijd ook, dat wij hem verlos-

¹⁾ Zie: De Kroon van Mataram.

ten, want het scheelde maar weinig of hij was er om koud geweest.

— Een heelen tijd heeft hij gesukkeld eer hij het er weer boven op haalde, antwoordde Gijs.

— Zie-je, nou wou ik maar zeggen, vervolgde Klaas na eenige oogenblikken stilte, dat wij voor luitenant Somer nogal hart hebben. Hij is erg fortuinlijk geweest, en omdat hij een zoon is van onzen ouden vriend, zie-je, daarom laten wij ons wel een beetje aan hem gelegen liggen.

— Maar nu wil het geval dat wij weggaan. Zooals je weet, wordt er een vloot klaargemaakt om de Bantamsche zeeroovers te vernielen en daar zouden wij graag bij willen zijn. Wij kunnen hier aan den wal maar niet aarden en willen weer naar boord terug. En daarom wilden we jou vragen, of je, daar je toch bij zijn compagnie wordt ingedeeld, als het weer op vechten aankomt, eens een beetje op hem letten wil, dat wil zeggen, wat dicht bij hem blijven als de slagen wat erg vallen. Niet dat hij zich niet weet te verweren, maar je weet ook wel, dat dit Indische tuig zoo valschen listig is, dat het rondkruipt als slangen, om je opeens soms van achteren te doorsteken met een vergiftigen dolk.

— Je bedoelt luitenant Somer? vroeg Dirks.

— Ja, knikten de beide constabels.

— Naar mijn beste kracht zal ik hem bijstaan, zeide Dirks en een wakend oogje over hem houden. Mijn hand er op!

Klaas en Gijs drukten hem voldaan de hand.

— Ik had het wel voorzien, dat we op je konden

rekenen, zeide Klaas en ook Gijs knikte, als bewijs dat hij het volkomen met hem eens was.

— Maar, zeide Dirks, de eene dienst is den anderen waard, als jelui soms op zee ooit die Javaansche jongen in handen mocht vallen, die toen met ons van Batavia hierheen is meegekomen, je kent hem immers wel, die Atjong, nu, denk er dan eens aan, dat je hem voorthelpt en beschermt. In den oorlog loopen de kansen soms zoo raar, dat je niet weet hoe je weer met elkander in aanraking komt.

— Afgesproken! zei Klaas. Gijs, jij denkt ook om dien jongen, je weet wel, dien bruinen aap.

— Jawel, ik ken hem best, zei Gijs. Ik heb hem te Batavia vaak genoeg gezien.

Men praatte nog een poosje, waarbij Dirks de beide broeders hoe langer hoe meer als een paar ruwe maar kranige kerels leerde kennen. Toen wandelde het drietal naar de stad, waar met een frisschen dronk de vriendschap en het verbond werd bezegeld en daarna stapten Klaas en Gijs in de sloep, die gereed lag om de laatste mannen aan boord te brengen.

XXV.

We hebben Atjong en meester Machielszoon achtergelaten in het kamp der opstandelingen, toen zij in dien stormachtigen nacht niet konden slapen en zich bespied zagen door den bevelhebber van hun escorte.

Alle moeite die zij dien nacht deden om te slapen was vruchteloos. Voor hunne oogen verreezen allerlei schrikbeelden, waarin de zes gemartelde lichamen der Hollandsche soldaten geen geringe rol speelden. Gedurig dachten zij daaraan en zoo kon het wel niet anders, dan dat zij, na eene korte onrustige sluimering, telkens weer door een benauwendend droom werden wakker geschrikt.

Als dan Atjong de oogen opende en ontdekte waar hij zich bevond, dan keek hij onwillekeurig weer naar dien man aan de overzijde, waarvan meester Machielszoon had gezegd dat het de bevelhebber van hun escorte was, die daar voortdurend op de loer zat om zijne gevangenen te bewaken. *Zien* dat hij het was kon Atjong niet op dien afstand en bij deze duisternis, maar hij twijfelde er geen oogenblik aan of het was zoo.

Inderdaad was dit ook zoo. De officier, bevreesd dat

hem zijn buit andermaal en dan misschien voorgoed zou ontsnappen, had besloten zelf de bewaking daarvan op zich te nemen, wijl hij zijne mannen geen van allen vertrouwden. Zoo was hij dan gaan zitten in zijne tent, recht tegenover die der gevangenen, om hen te nauwlettender en zonder dat zij het merkten te bewaken. Dat hun tent open zou blijven, daarvoor had hij gezorgd door de punten die haar konden sluiten er af te laten snijden.

Ongelukkig had hij zijn onder-hoofdman of onder-officier op dien dag van de ontvluchting der gevangenen wat ruw behandeld. Hij had dien man, die evenals hij aan het opiumschiiven was gegaan, verweten dat hij geen wacht had gehouden en hem terstond geschorst.

Dit beviel den Makassaar maar half. Hij, die tot nog toe gewoon was te bevelen, daalde opeens tot gemeen soldaat af en daar hij zelf niet van de mensche-lievendsten was geweest, was de overgang te groot, want de anderen deden hem nu bij voorkeur dezelfde behandeling aan, die hij zelf zoo vaak aan anderen had bevolen en dit verbitterde den man zoodanig, dat het niet lang duurde of hij zon op wraak.

Het onbeschaafde Indische natuurkind is spoedig gereed om bloedige wraak te nemen en zoo gebeurde het, dat de achteruit gezette dienzelfden avond besloot zich de heerschende duisternis en den regen en storm ten nutte te maken en zich te wreken.

Zoodra hij ontdekte dat iedereen in zijne hut of tent was gekropen om het onaangename weer te ontvlieden, sloop hij voorzichtig tusschen zijne mak-

kers weg en kroop als een slang in de duisternis voort.

Toen hij bij de tent van den chef kwam, luisterde hij uiterst behoedzaam en bemerkende dat deze niet sliep, kroop hij achter de tent om en keek of er kans was om daar binnen te komen.

Na eenige moeite, gedurende welken tijd hij plat op den grond in den stortregen lag, gelukte het hem een plaatsje te vinden waar hij het zeil kon oplichten.

Naar binnen kijkend, ontdekte hij, dat de officier in slaap was gevallen en nu kroop hij als een slang onder het opgelichte zeil door de tent binnen en stak den slapende zijn dolk in het hart tot aan het gevest toe.

De getroffene sloeg een paar malen wild met de armen in de lucht en viel toen achterover.

Hij was dood en de Makassaar haastte zich langs denzelfden weg terug te sluipen, zijn bebloede dolk in het lijk achterlatend.

Ofschoon Atjong wakker was terwijl dit gebeurde, was er toch geen denken aan dat hij er iets van kon zien. Het was reeds onmogelijk den man daar in de tent te zien zitten, ofschoon hij, afgaande op de aanwijzing en verzekering van meester Machielszoon, stellig meende het te zien. Maar het denkbeeld, dat hij aanhoudend werd gadegeslagen, bespied, dat twee oogen aanhoudend op hem rustten, maakte den knaap zoo zenuwachtig, dat hij besloot eens te gaan zien of meester Machielszoon soms geen ongelijk had.

Dit besloten hebbende, begon Atjong, wiens handen niet, maar wiens voeten wel gebonden waren, naar de overzijde te kruipen. Doch dit ging niet gemakkelijk, want daar hij niet heen voor heen naar zich toe kon

met zijn handen kan hij het niet maken

halen, was hij genoodzaakt ze te gelijk als het ware op te hijschen of naar zich toe te trekken met geweldige inspanning. Zoo kwam hij slechts langzaam vooruit en daar het steeds regende en de bodem nogal nat was, zag Atjong er weldra ontoonbaar uit.

Intusschen verdroot het hem niet en hij kroop ijverig voort. Reeds was hij over de helft van den weg, toen hij plotseling een ver verwijderd dreunend geluid vernam, maar dat, ofschoon dof en gedempt, toch zoo sterk was, dat hij vreesde dat de slapers in de verschillende hutten en tenten rondom hem er van zouden ontwaken.

Wat kan dat zijn, dacht Atjong, men zou haast denken aan eene uitbarsting van een brandenden berg (vuurspuwenden berg).

Hij bleef stil liggen op de plaats waar hij zich bevond, totdat hij opeens overal stemmen vernam en wapengerucht. Hij hoorde kreten, zag overal opeens obors opflikkeren, en hoorde paardengetrappel vermengd met de snelle schreden van menschen, kortom, het kamp scheen plotseling met een schrik te ontwaken. Er was zeker iets bizonders, iets ergs gebeurd, daaraan viel niet langer te twijfelen.

Atjong wist niet zoo spoedig wat hij zou doen. Hij was het dichtst bij de tent van den chef van het escorte, en vreezend dat de een of andere ontwakende hem zou zien, en thans nu hij in die tent nog geen geluid vernam, nog geen enkel gerucht hoorde, werkelijk geloovend dat de officier sliep, kroop hij er heen en gluurde even om den hoek van de tent.

De officier lag uitgestrekt op den grond, dat was

alles wat Atjong zag, maar daar aan de overzijde werd opeens een obor ontstoken, en bij dat opflikkerende licht, bespeurde Atjong plotseling tot zijne ontzetting, dat de ongelukkige in een plas bloed lag, en een kris naast hem op den grond.

Deze ontdekking was zoo plotseling, dat Atjong een wilden kreet van schrik niet kon weerhouden.

Op dien kreet kwamen eenige Balineezen en Javanen toegesneld met fakkels in de hand. Zij aanschouwden het tooneel met verbazing, en slaakten woeste kreten. Zij zagen het lijk van den bekenden officier badend in bloed, en dáár bij den ingang van de tent Atjong, en zonder zich een oogenblik te bedenken, wierpen zij zich op hem.

— Moordenaar! Moordenaar! klonk het, en de arme Atjong zag zich door een tiental handen tegelijk aangegrepen en voortgesleurd.

— Wat gebeurt er toch? vroeg meester Machielszoon, ontwakend door het vreeselijke geweld.

— Dat zoudt gij niet weten, hond? beet er een hem toe, die voorbijliep, Atjong de verrader (dat Allah hem verdelge!) heeft onzen officier vermoord, terwijl hij sliep.

Meester Machielszoon keek den officier eenige oogenblikken met open mond aan, en toen zeide hij:

— Als je nooit gelogen hebt, dan heb je het nu gedaan, schurk!

— Hond! brulde de Makassaar, wil ik het je bewijzen?

— Ja, als ge dat kunt?

— Ga mee!

— Waarheen?

— Ga mee! zeg ik je; ik zal je bewijzen, dat ik niet lieg!

En de officier greep meester Machielszoon bij den arm en trok hem met zich voort naar de woning van den bevelhebber der Makassaren.

Hier was eene groote menigte verzameld. Men zag niets dan een massa volk van allerlei kleur en allerlei bewapening. Die geheele groep werd verlicht door het roode licht der obors. In hun midden hadden zij Atjong stevig vast; een soldaat toonde de nog van bloed druipende kris aan de menigte, die brullende kreten uitstiet, en vertelde hoe men hem had gevonden.

— Geloofst ge nu, hond? vroeg de officier.

— Neen, zeide meester Machielszoon, ik geloof het nooit!

— Allah verdelge je! bromde de Makassar woe-dend, niettemin zal hij zijn kop verliezen!

XXVI.

Toen onze gevangenen op dien nacht ontvloden meenden zij, of ten minste Atjong, zooals men weet, dicht bij Onderandier te zijn geweest. Dit nu was eene vergissing. Zij bevonden zich in de streek tusschen de Tanara en de Tji-Kandi, en toen zij zich in overhaaste vlucht noordwestwaarts dachten te begeven, waren zij door de duisternis, de snelle vlucht en de onbekendheid met de omstreken, ten slotte juist in tegenovergestelde richting gegaan, zoodat zij, toen de chef van hun escorte hen vond, weder niet ver van de versterkingen waren die aan de overzijde van Tangerang langs den rivieroever waren aangelegd. Eens, daags na dien noodlottigen nacht, toen Atjong beschuldigd van moord was weggesleept, kwam meester Machielszoon tot die ontdekking. Want de hevige slag des nachts gehoord, die het geheele kamp in opschudding had gebracht, was veroorzaakt door het in de lucht vliegen van een gedeelte der wallen van het door de onzen belegerde Tangerang.

Zooals men weet lag ons veldleger daar reeds lang rondom de stad in hare werken verzekerd, zonder veel te kunnen vorderen. Ziende hoe sterk de stad was en begrijpend dat men op deze wijs er niet spoedig zou

komen, was de bevelhebber begonnen met loopgraven te maken, ten einde alzoo een paar mijnen onder of bij de wallen te brengen en die in de lucht te doen vliegen. Dit was hem na veel werk en ontzettend veel moeite eindelijk gelukt. In het begin had Hartsinck veel volk verloren, maar later, toen hij een behoorlijk verschanst kamp had gemaakt, werd het beter. De uitvallen door de belegerden gedaan, werden nu al hoe langer hoe minder, nu zij zagen dat zij er niet anders mede behaalden dan bloedige koppen.

Intusschen breidde men de versterkingen rondom het kamp steeds verder uit, totdat men tot een musketschot afstand genaderd was. Toen maakte men loopgraven. De grond was echter te moerassig om er diep in door te dringen, en derhalve overdekte men deze gangen van boven met balken met planken er over, en daarop aarde. Zodoende naderde men dag aan dag meer de vesting, totdat men ten laatste onder 's vijands werken kon komen.

Nu was alles in orde. Er werden mijnen aangelegd, en op een' goeden nacht ontstoken, en daar vloog een groot deel van 's vijands werken met al wat er in was, en een groot stuk van den wal in de lucht, met een slag die tot in de uren verder gelegen kampen des vijands gehoord werd.

De bres in den muur door deze ontploffing ontstaan, was zoo wijd, dat er wel vier wagens naast elkaar konden passeeren en zonder tijdverlies maakte men zich de gelegenheid ten nutte om de stad binnen te dringen. Aanstonds werd er stormgeloopen en nu werd het een waar tooneel van verschrikking.

Van weerszijden begreep men, dat het er op aan kwam. De onzen vielen aan, zooals een ooggetuige zegt, met het vaste besluit te overwinnen of te sterven en de Bantammers verdedigden de vesting met den moed van lieden, die weten hoeveel er aan gelegen was, deze Nederlandsche legermacht daar op te houden.

De tegenstand was dan ook hevig en dooden en gewonden bedekten spoedig met duizenden de straten, totdat het den onzen eindelijk gelukte in de stad te dringen en den vijand tot de vlucht te noodzaken.

Als door een panischen schrik bevangen, zochten alle verdedigers nu een goed heenkomen, maar dat gelukte zoo gemakkelijk niet, want Tangerang bezat in de wallen slechts kleine deuren in plaats van groote poorten en om door die kleine deuren te geraken, ontstond zoo'n gedrang, dat er een menigte het leven bij inschoot. De een hief zijn wapen of zijn arm op tegen den ander, om zich een doortocht te banen; in elke poort was opstopping en dreigde de dood. Slechts de vlugsten en sterksten ontkwamen; de rest viel door het staal en het lood der onzen en vertrappt en vertreden door hun eigen makkers.

Moordende salvo's drongen aan elke poort in de massa door. De musketiers schoten tot hun geweer warm was geworden en gebruikten verder de kolf en het rapier; het was een ware verdelingskrijg.

Toen alles voorbij was waren op een plein bij een der poorten alleen 5000 man gedood. Een ooggetuige verklaart daarvan: „Eenige daegen langh laegen deese

dus gesneuveld op malkander, met verdraeyde oogen, 't welck een verschricklijck schouwspel gaf. Eyndlijk lieten wy haer, wegens de afschouwlijcke stanck, door onse Swarten in den voorby-stroomenden vloed Dagerangh werpen."

Men stelle zich zoo'n tafereel voor. Vijfduizend lijken op een plek, die onder de heete keerkringszon weldra tot ontbinding overgaan, zoodat men, wegens de afschuwelijke lucht, er eindelijk toe over moet gaan deze lijken in den Tangerang te werpen. Ja, de oorlog is een vreeselijk kwaad! Zij, die hem soms zoo roekeloos beginnen, moesten zulke tooneelen voor oogen hebben tot het einde hunner dagen.

De bevochten zege was wel niet door de verovering zelf, maar door het lange beleg en de daarmede gepaard gaande verliezen voor de onzen duur gekocht, maar thans was alle leed vergeten. Men had nu eene sterke vesting veroverd en de kapitein Hartsinck besloot om zich dit buitenkansje ten nutte te maken. Onze troepen betrokken dus de woningen en alles werd behoorlijk verdeeld en voor de verdediging van elk gedeelte aangewezen en toen besloot men af te wachten wat er te Bantam zelf zou gebeuren om dan op verdere orders te wachten. In ieder geval was den Bantamschen vorst, den oproerigen sultan Ageng de gelegenheid afgesneden aan deze zijde verder iets uit te richten; want nu onze kleine legermacht in eene flinke vesting lag, was zij eens zoo sterk en vreesde geen groote macht van Javanen, Balineezen, Makassaren of wat ook.

Wij, die weten, dat ook de inneming van Bantam ge-

lukt was, kunnen nu ook bevroeden, dat sultan Ageng's val zoo goed als zeker was. Tusschen twee vuren gebracht, kon hij het onmogelijk lang uithouden en was het einde van dezen opstand slechts een kwestie van tijd.

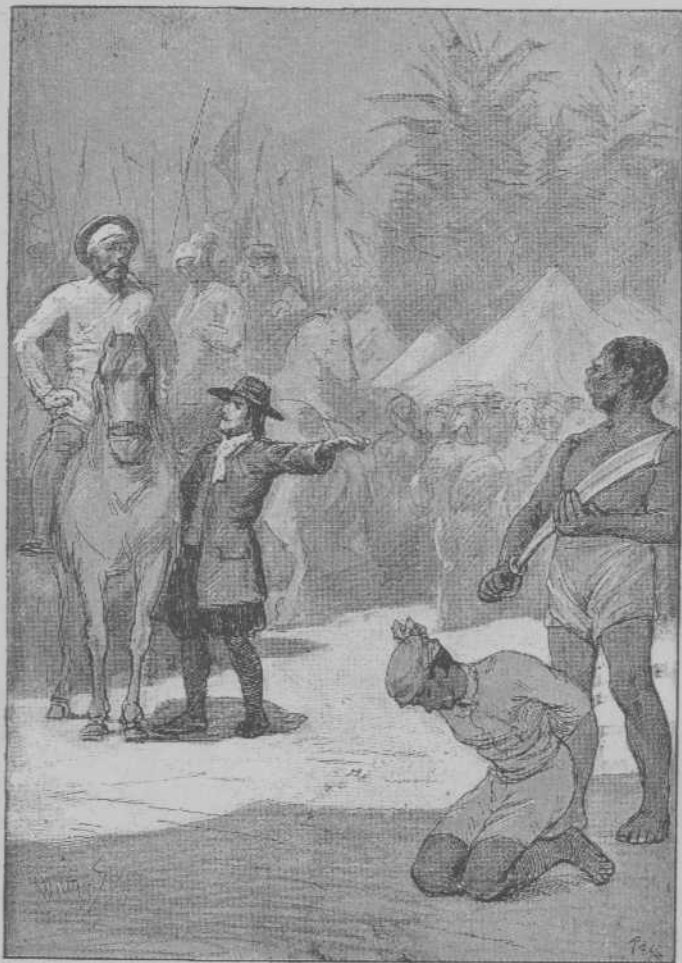
XXVII.

Men begrijpt allicht, dat de inneming van Tangerang voor Atjong en meester Machielszoon niet zeer gelukkig was. Eerst den volgenden dag, toen duizenden vluchtelingen de rivier overkwamen en in de werken aan deze zijde van de rivier verschenen, kwamen zij tot de ontdekking van hetgeen er eigenlijk gebeurd was.

— Dat kan nog leelijk voor ons worden, zeide meester Machielszoon, die voor het eerst sinds zijne gevangenneming eenig belang toonde in hetgeen er gebeurde. De val van Tangerang zal een troep verbitterde lui hierheen brengen, die we ons anders nog een tijdlang van den hals hadden gehouden. Dat fanatieke volk is, als hunne hartstochten zijn ontwaakt, tot alles in staat en de eerste de beste geestdrijver of amokmaker kan ons doorsteken.

— Ja, zeide Atjong, die weder in de hut teruggebracht was, ditmaal echter aan handen en voeten gebonden, ik geloof ook, dat het met ons ten einde loopt.

— O, maar dat beweer ik nog niet, zei meester Machielszoon, zie je, als ik dien Madurees aanzie, die daar voor onze hut op schildwacht staat, dan zeg ik

*Wacht, totdat ik dien jongen het hoofd heb laten afslaan, dan zal ik mij
verder rustig houden. Ga op zij, opdat ik het leeken kan geven,
den moordenaar te onthoofden. (Blz. 162.)*

weer, dat er ook wel goeden onder deze natuurkin-
deren zijn, want die kerel heeft bepaald een goedig
voorkomen, iets wat men bij ons te lande betitelt
met den weinig vleienden naam „lobbes”. En zoo zijn
er veel, die gedwongen zijn te dienen in het leger
van sultan Ageng, op gevaar af anders voor aanhan-
gers van sultan Hadji en de Hollanders te worden
aangezien.

— Ik zie er toch niet veel heil in, zeide Atjong.
Ze zullen ons toch wel vermoorden en eigenlijk hin-
dert het ook niet veel. Ja, liever nog word ik hier
door de opstandelingen ineens een kop kleiner
gemaakt, dan daar ginds door sultan Ageng te worden
gemarteld.

— Dat is juist geredeneerd, merkte meester Machiels-
zoon aan, in de hut heen en weer loopend, want hij
was al sinds eenige dagen van banden ontslagen,
omdat hij diensten als dokter verrichtte. Maar ik zeg
je, dat ik het nog niet zie. Daar heb je in de eerste
plaats jou. Je bent door sultan Ageng opgeëischt en
nu zou het al een verwoed dolle officier moeten zijn,
die je durfde ter dood brengen. Want hij zou er in
dat geval zeker van zijn bij den sultan in ongenade te
geraken, zoo hij al niet gedood werd. Dan volg ik.
Nu bewijs ik hun, zonder mijne talenten te hoog te schat-
ten, veel diensten. Zij hebben mij leeren waardeeren;
niet de mindere man, maar de hoofden, en dat zweer
ik u, als zij u een haar krenken, help ik niemand meer.

Atjong zette groote oogen op. Er ging den knaap
een licht op wat de steun van den barbier-wondheeler
voor hem op het oogenblik wel waard was.

— Maar dan zou men u dooden, zeide hij.

— Dat gebeurt zoo spoedig maar niet, vooral als de menschen zien, dat hun eigenbelang er bij in het spel is. Maar een ander praatje: wie die moord toch wel kan bedreven hebben? De kerel zag er zeker leelijk uit toen hij daar zoo dood terneerlag?

— Ja erg, zei Atjong, huiverend.

— En ik had dien vent nog kort geleden zoo onge-zouten de waarheid gezegd over dat martelen van die gevangenen. Nu, er is niets aan verloren. Een schoft minder op de wereld, dat is alles. De eerste, die er drukte over maakt, zal ik de waarheid zeggen.

— Op dat oogenblik trad een Makassaar binnen met een boodschap van den bevelhebber der Makassaarsche troepen voor meester Machielszoon, om terstond naar hem toe te komen.

— Is hij gewond, je Heer? vroeg meester Machielszoon.

— Ja, Heer.

— Komt hij soms uit Tangerang? want ik heb tot nog toe van geen bevelhebber der Makassaren gehoord, vorschte hij verder.

— Ja, Heer, klonk het andermaal.

— Goed, ik ga mee. Is er omtrent Atjong nog niets besloten?

— Ja, Heer, de hond zal vanmiddag worden terecht-gesteld, antwoordde de man.

Atjong maakte eene beweging van schrik.

— En wie heeft dat gelast?

— Mijn meester, Heer.

— Goed, ik ga met je mede.

— Houd je nu rustig, doodkalm, vervolgde meester

Machielszoon en denk om hetgeen ik je heb gezegd. Als ze een haar op je hoofd krenken weiger ik alles.

Met deze woorden vertrok meester Machielszoon. Hij volgde zijn geleider naar eene woning, waar hij een Makassaarsch officier, de opperbevelhebber van die verschillende benden, met een wonde in den arm op een rustbank vond liggen.

Meester Machielszoon, die gewoon was in het begin bij ieder hoofd waar zijne hulp werd ingeroepen met de gewone onbeschofftheid en vernedering behandeld te worden, trok zich niets aan van de ruwe woorden waarmede hij werd begroet maar onderzocht de wond nauwkeurig. De man had een geduchten houw met een rapier gekregen, maar van gevaar was er geen sprake.

Hij wiesch de wond en legde een verband.

Gedurende al dien tijd had de Makassaar niet anders gesproken dan scheldwoorden en verwenschingen, en meester Machielszoon, die vond dat dit al lang genoeg had geduurd, begon nu op zijne gewone manier de bordjes te verhangen.

— Die wond is zeer gevaarlijk, Heer, ge moet u zeer in acht nemen.

De Makassaar keek hem verbaasd aan en werd een weinig bleeker, terwijl het scheldwoord, dat hem reeds op de lippen zweefde, werd binnengehouden.

— Wat bedoelt ge? vroeg hij barsch. Moet ik sterven?

— Dat juist niet, zei meester Machielszoon, die wist dat die lieden veel minder vrees voor den dood hadden dan voor verminking, ik bedoel dat het wel eens noodig kon zijn dat die arm er af zou moeten.

— Er af....?

De woorden bestieven den Makassar op de lippen.

— Ja, als ge u niet in acht neemt. Die wond kan slechts langzaam en bij zeer zorgvuldige oppassing genezen. Alleen in dat geval kan ik er u weer bovenop helpen. Het zal lang duren, maar als ge mijne voorschriften goed opvolgt zult ge hem behouden.

Er lichtte een straal van hoop in de donkere, woeste oogen.

— Ik zal doen wat ge zegt, kafir, zeide de hoofdman, maar er af gaat hij niet, dan liever dood.

— Goed, zeide meester Machielszoon, we willen hopen dat gij te redden zijt. Zijn er nog meer, die mijn hulp noodig hebben?

— Ja, mijn broeder, in het naaste vertrek, die een kogel in het been heeft gekregen.

Hij stond op en ging meester Machielszoon vóór.

De broeder, een jonger exemplaar van hetzelfde soort, lag op de balé balé en had een kogel in het dik van zijn been. Meester Machielszoon zag direct waar deze zat en haalde zijn instrumenten voor den dag.

Maar dat viel den gewonde niet in den smaak. Hij dacht niet anders, dan dat de chirurg hem het been wilde afzetten en eerst na lang onderhandelen gelukte het meester Machielszoon hem te overtuigen van de noodzakelijkheid om den kogel er uit te halen.

Dé operatie, door den broeder van begin tot einde bijgewoond, was tamelijk snel verricht en toen was het duidelijk op de gebruinde gezichten dier mannen te zien, dat zij de bekwaamheid en vaardigheid van meester Machielszoon bewonderden. Hij was in enkele

oogenblikken zeer in hunne achting gerezen. Zulk een man, al was het ook een kafir, moest men in eere houden, want hoevelen waren er reeds niet door gebrek aan de noodige hulp aan hunne bekomen wonden gestorven en hoevelen stierven er nog niet dagelijks van hen, die bij de inneming van Tangerang gewond waren! Toen meester Machielszoon dan ook na urenlangen arbeid de woning verliet, had hij een geschenk in geld ontvangen niet alleen, maar was hem de toezegging gedaan dat er beter voor zijne huisvesting, voeding enz. zou worden gezorgd.

In opgewekte stemming begaf hij zich naar zijne hut, ten einde Atjong te vertellen hoe hij zich had weten onmisbaar te maken voor den invloedrijken bevelhebber der Makassaren.

XXVIII.

Het kleine pleintje in het midden der legerplaats was opgepropt met soldaten en kooplieden, dansmeiden en koelies en slechts in het midden was eene kleine plek, welke door piekeniers werd opgehouden, die de steeds opdringende menigte tegenhielden.

Want er zou niets minder dan eene terechtstelling plaats hebben en de veroordeelde was Atjong, die thans in het midden van de cirkelvormige ruimte tusschen de tenten op de knieën lag, met de handen op den rug gebonden en aan het touw bevestigd, dat hem de voeten samensnoerde. De scherprechter, in dit geval een Makassaarsch soldaat stond met de breede klewang ontbloot, naast hem te wachten tot hij zijn taak zou moeten volbrengen. Geen blok of bijl of iets anders was er te zien. Men sloeg het hoofd eenvoudig met den klewang af en wierp lijk en hoofd buiten het kamp. Zoodanig waren de terechtstellingen.

Kort nadat de wondheeler dien morgen was geroepen, waren eenige Makassaren Atjong komen halen en hadden hem medegenomen en thans had de arme jongen alle hoop opgegeven. Men hield hem zon-

der verder onderzoek voor schuldig en dat was genoeg.

Toen meester Machielszoon zijne hut bereikt had, ontstelde hij niet weinig deze ledig te vinden en zelfs de gewone schildwacht weg. Een bange vrees beving hem en eenigszins ontsteld keek hij in alle hoeken der hut en riep Atjong bij zijn naam.

Ware hij niet zoo in gedachten verzonken geweest, toen hij van den bevelhebber terugkeerend, naar huis ging, dan zou hij hebben opgemerkt, hoevele lieden er in een en dezelfde richting gingen, en daaruit zou hij gemakkelijk hebben kunnen afleiden, dat er wat bijzonders aan de hand was. Maar in gedachten verdiept over het voorgevallene van dien morgen, had hij dat niet opgemerkt.

Eerst thans keek hij bijna werktuiglijk naar buiten en bespeurde toen eene ongewone beweging op straat. Alle menschen liepen in een en dezelfde richting naar het plein.

— Domkop die ik ben, mompelde meester Machielszoon, men zou hem immers terechtstellen. Dat ik daar niet dadelijk aan gedacht heb! Als ik maar niet te laat kom!

En zonder langer te dralen, vloog de chirurg de deur uit en ijde voort, naar het plein. Hij liep alle nieuwsgierigen voorbij en duwde en drong, zoodat hem menige verwensching werd nagezonden, maar daarom bekommerde hij zich niet.

Plotseling werd er ruimte gemaakt om eenige hoofden te paard met hun gevolg door te laten en meester Machielszoon wel begrijpend dat hij zonder list daar

nooit zou doorkomen, sloot zich eenvoudig achter die lieden aan, alsof hij er bij hoorde. Daar men nu wist wie hij was, liet men hem door, ofschoon menigeen vreemd opzag dat deze kafir kwam kijken naar de terechtstelling van zijn makker.

Zoodra meester Machielszoon op het pleintje was aangekomen, richtten zich aller blikken op hem, en van hem naar een hoofd te paard, die omringd van officieren te voet en te paard als toeschouwers daar waren.

Het was het hoofd, dat meester Machielszoon dien morgen had verbonden.

Zonder te wachten liep de chirurg recht op het hoofd toe, maakte zijne begroeting, en vroeg toen:

— Heer, sta mij toe een paar woorden te spreken.

— Onnoodig, was het antwoord, gij komt natuurlijk om dien hond te redden, maar daar kunt ge niets aan veranderen. Bloed om bloed; hij heeft een mijner officieren vermoord, hij zal sterven!

— Het was niet daarover in de eerste plaats dat ik iets wilde zeggen, Heer, antwoordde meester Machielszoon. Dat komt later, maar ik wilde u waarschuwen tegen uw roekeloosheid om uit te gaan en te paard te stijgen, terwijl ik u volkomen rust heb aanbevolen.

— Ah, wat dat betreft, wij Makassaren zijn geen vrouwen.

— De sterkste man is niet bestand tegen wondkoorts en tegen verwaarloozing van de voorschriften van den geneesheer. Gij zijt gewond en het minste wat er bij komt zijt ge een lijk.

De Makassaar fronste de wenkbrauwen. Hij werd woedend, en vond toch dat meester Machielszoon gelijk had.

— Wacht, totdat ik dien jongen het hoofd heb laten afslaan, dan zal ik mij verder rustig houden. Ga op zij, opdat ik het teeken kan geven, den moordenaar te onthoofden.

— Heer, weet gij zeker dat de knaap een moordenaar is? Hoe kunt ge zoo iets denken? De knaap was gebonden, en zonder wapens. Hij heeft uw officier niet gedood, en als gij hem, ondanks dat, wilt dooden, kunt gij het mij ook doen, of ik doe het zelf. Weet wel wat ge doet?

Na deze woorden trad meester Machielszoon terzijde om den bevelhebber gelegenheid te geven voort te gaan.

Maar de Makassaar reed niet verder en gaf geen teeken.

— Hoe weet ge dat die jongen onschuldig is? vroeg hij, met moeite zijne boosheid bedwingend.

— Omdat hij geen wapens had.

— En er werd toch een kris bij het lijk gevonden.

— Ja, deze, zeide meester Machielszoon, de kris te voorschijn halend, die hij op zijn verlangen van een dankbaar patiënt had gekregen, daar hij begrepen had dat dat ding hem misschien van veel nut zou kunnen zijn. Deze kris vond men bij het lijk en de mannen die haar gevonden hebben kunnen dat getuigen. Dit is de kris van den moordenaar.

De bevelhebber gaf een teeken en een paar officieren kwamen bij hem en namen de kris van meester Machielszoon aan.

— Vraag of iemand die kris kent.

Dit bevel werd terstond uitgevoerd, maar het was niet eens noodig, want een der soldaten zakte opeens met een lichten kreet in elkaar.

— Dat is hij, riep een der officieren als bij ingeving.

— Goed, men binde hem, en brenge hem hier, klonk het.

In een oogwenk was de soldaat gebonden en door eenige stokslagen weder bijgebracht. Toen bracht men den kerel, die meer dood dan levend was, voor den bevelhebber.

Een kort verhoor bracht de waarheid terstond aan het licht. De ongelukkige was op de knieën gevallen met het hoofd ter aarde en bleef zoo om genade roepen. Maar dat alles mocht niet baten. De woede van den bevelhebber, dat die Hollander zoo boud tegen hem had durven spreken, maakte hem op dit oogenblik ongevoelig voor elke bede. Hij was aan den eenen kant verheugd, dat hij een middel had gevonden om den geneesheer, die misschien wel zijn leven in de hand had, niet tegen zich te verbitteren, maar was tevens boos, dat hij in de noodzakelijkheid verkeerde dien man te sparen. Hij zou hem met het grootste genoegen in plaats van Atjong den kop hebben doen afslaan en betreurde zijne machteloosheid in dit geval.

Intusschen begreep Atjong, die meer dood dan levend was, niets van dit alles. Het eenige wat hij begreep, was, dat meester Machielszoon moeite voor hem deed. Bevend wachtte hij af wat er zou gebeuren.

Eindelijk kwam er een officier op hem af, die iets

tot den beul fluisterde en toen werden zijne banden met een scherp mes doorgesneden.

— Sta op en bedank uw Heer daar, zeide de officier. Gij zijt vrij.

Atjong sprong verbaasd op, maar meester Machielszoon moest hem nog eens aan het verstand brengen, dat hij den bevelhebber moest bedanken.

Deze keek slechts even naar den knaap, toen echter zeide hij:

— Men zende hem naar Tirtyassa.

Het verzamelde volk, dat van het gesprokene op dien grooten afstand zooveel als niets had vernomen, begreep niet goed hoe de vork in den steel zat. Ware de veroordeelde eenvoudig in vrijheid gesteld zonder door een ander te worden vervangen, dan zou de massa zeker zeer ontevreden zijn geworden en misschien zou dan die ontevredenheid zich wel hebben geuit in een opstootje. Thans echter, nu haar een ander offer werd geboden om hare bloedgierigheid te bevredigen, nu was het goed.

Met saamgetrokken wenkbrauwen en vlamme oogen keek de bevelhebber den Hollander na, die zich zoo vrij tegen hem had uitgelaten. „Wee uwer, dacht hij, als ik je niet meer noodig heb!”

Men liet hen overal waar zij passeerden den doorgang vrij en gedurende eenige minuten heerschte er eene doodelijke stilte.

Toen gaf de bevelhebber het teeken.

De soldaat hief zijn klewang op en fluitend doorkliefde de kling de lucht. Een doffe slag, een kreet van schrik van enkelen, die zich niet goed konden houden,

toen spoot het bloed hoog op en het hoofd van den moordenaar rolde over het pleintje heen.

— Dat had mijn hoofd kunnen zijn, als u niet tijdig waart gekomen, zeide Atjong, sidderend van ontroering.

— Ik had het u immers gezegd op mij te vertrouwen, zeide meester Machielszoon eenvoudig, maar als ik dien bevelhebber en zijn broer niet juist van morgen onder mijne patiënten had gekregen, dan geloof ik niet dat het mij zou zijn gelukt.

XXIX.

Toen meester Machielszoon den volgenden morgen naar zijn patiënten ging kijken, vond hij den bevelhebber met wondkoorts en zijn broeder daarentegen tamelijk wel.

Het geluk diende hem, want nu kon hij hem er op wijzen, dat hij hem ten goede had geraten en de jongere broeder voegde nu ook zijnen raad daarbij, zoodat meester Machielszoon hierdoor een steun kreeg, waar hij dien het minst had verwacht.

Andermaal kwam dien dag het bevel om den knaap Atjong, den page van de sultane en den Hollandschen dokter naar Tirtyassa op te zenden. Nu Bantam in handen der onzen was, scheen de sultan bevreesd te zijn, dat de bevelhebber Atjong naar Bantam had gezonden. Maar thans duldde men niet dat meester Machielszoon vertrok. Eerst als de beide broeders hersteld waren, zou men de gevangenen opzenden. De Makassaren waren als bondgenooten een beetje onafhankelijk en gehoorzaamden niet altijd aan een gegeven bevel. Bovendien begon zijn invloed, sedert wij Bantam hadden veroverd, reeds een beetje te tanen en moest hij zich thans laten welgevalen wat hij vroeger onverbiddelijk zou gestraft hebben.

Zoo bleven zij er dus nog dagen en weken lang, eer het bevel om zich marschvaardig te maken gegeven werd.

En intusschen wachtten beiden in voortdurende hoop en vrees de dingen af die zouden gebeuren. Nu de Hollandsche troepen in de vesting zaten, was het de vraag, of zij niet spoedig ook over den stroom zouden zijn, want dan konden zij misschien op bevrijding hopen, maar als meester Machielszoon dan dacht aan de menigte versterkingen aan deze zijde van de Tangerang en aan de linie van dorpen, alle onderling met batterijen verbonden, de duizenden en duizenden fanatieke krijgers daarachter, dan begon de moed weer te zakken en zag hij het onmogelijke er van in dat kapitein Hartsinck over de rivier zou komen.

Integendeel geleek het er veel op of de Hollanders het veld zouden moeten ruimen, want de Bantammers trokken alle macht te zamen om, bij de eerste gunstige gelegenheid een onverhoedschen aanval op de stad te doen en die weder aan de macht der onzen te ontrukken.

Eindelijk echter brak toch de dag aan dat men de reis zou aanvaarden. De beide Makassaren waren geheel hersteld en thans was er geen reden langer aan hun vertrek naar Tirtyassa beletselen in den weg te leggen. De reis zou thans worden gedaan te water, langs het kanaal, denzelfden weg, dien Dirks had gevolgd in de prauw van den visscher, en op een goeden morgen begaven onze vrienden zich onder behoorlijk gewapend geleide op weg naar de oevers van de Tji-Kandi om van daar het sultanskanaal te volgen.

Het was een fraaie dag toen men den tocht aannam. Men zou den grooten weg tot aan de Tji-Kandi volgen, want er was geen waterweg dien zij van uit de kampplaats terstond konden volgen. In één dagmarsch was die afstand af te leggen en men had in last eerst te Tji-Kandi, een onaanzienlijk plaatsje aan de rivier, te pleisteren en te overnachten. Het hoofd van de troepen aldaar zou hen aan één of meer prauwen helpen.

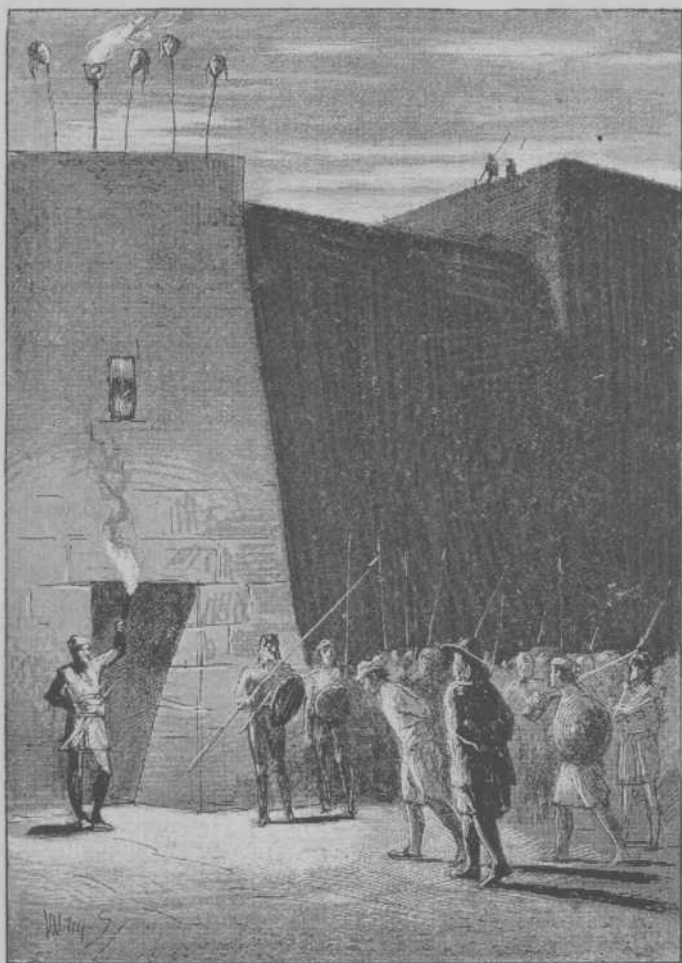
Geen wonder dat onze vrienden allesbehalve vroolijk gestemd waren nu zij het kamp verlieten, om een nagenoeg zekeren dood te gemoet te gaan. Geen uitkomst was voor hen meer te ontdekken en Atjong ten minste gaf zich met het fatalisme van een oosterling aan zijn noodlot over. Wat meester Machielszoon aangaat, deze was nog het minst terneergedrukt omdat hij de theorie huldigde: „zoolang er leven is, is er hoop.” Hij bekeek op de oude manier met het oog van een hartstochtelijk natuurvorscher alles wat hem opmerkenswaardig toescheen en deed den inlanders weer allerlei vragen, waarop deze, die hem tijdens zijne gevangenschap als geneesheer hadden leeren waardeeren, bereidwillig antwoordden.

Zoo waren zij op zeker oogenblik in gesprek over alles, toen een der officieren van het escorte zeide:

— 't Is jammer, dat de sultan u van ons heeft opgeëischt, want wij zouden u in het leger nog best hebben kunnen gebruiken en misschien waart ge dan wel voorgoed bij ons gebleven.

— Hoezoo? vroeg meester Machielszoon.

— Wel, als ge ons geloof hadt aangenomen en in dienst van den sultan hadt willen treden.

*Een kwartier later werd een kleine poort in een zwaren muur voor
onze gevangenen geopend. (Blz. 180.)*

— Zoo, zeide meester Machielszoon, zoudt ge dat denken? Zeg, mijnheer, wilt ge mij eerst eens een vraag beantwoorden?

De Makassaar knikte.

— Zoudt gij bij ons in dienst willen treden en ons geloof omhelzen?

De Makassaar maakte zoo'n koddige beweging van schrik en afschuw, dat meester Machielszoon begon te lachen.

— Neen, nooit, Allah behoeft mij daarvoor! zeide hij toen.

— Welnu, zeide meester Machielszoon, hoe kunt ge dan denken, dat een Hollander zijn land ontrouw zal worden?

— 't Is waar, zeide de man, maar. . . .

— Maar weet ge, wanneer ik met genoeg in dienst van uw sultan zou willen treden? vervolgde meester Machielszoon.

— Nu?

— Zoodra uw sultan met ons eens vrede heeft gesloten en hij wil mij dan hebben zonder van geloof te veranderen, dan ben ik je man, vriend.

— Ja, als dat gebeurde, begon de man op een toon die grooten twijfel uitdrukte, maar wat ik wilde zeggen: ge gaat nu toch ook naar onzen sultan toe en ge zult het daar zeker wel goed hebben, want sultan Ageng heeft u bepaald noodig. Hij zal te Bantam veel gewonden hebben gekregen.

— Ja, als dat het geval is, dan is de kafir, de ongelooovige goed genoeg, merkte meester Machielszoon brommend op, maar wat zou men daarentegen mij

niet doen als men geen voordeel van mij trok! Denk maar eens aan dien knaap.

— Ja, dat is waar, diens vonnis is geveld.

— Dat denk ik ook wel, maar als men hem doodt kan men het mij gerust ook doen, zeide meester Machielszoon droog, want dan help ik toch geen enkelen gewonde, al ware het uw sultan Ageng zelf.

De Makassaar keek hem verstomd van verbazing aan.

— Vertel het maar gerust over, zeide meester Machielszoon, het ontstelde gelaat van den officier aanziende.

— Neen, dat zal ik niet doen, want ge hebt ons veel dienst bewezen.

— Daar doet ge toch niet goed aan, zeide meester Machielszoon, want *ik* vertel het toch, zoodra wij op Tirtyassa zijn aangekomen, en als gij het nu vooruit vertelt, kunt ge misschien nog voorkomen dat men mij dwingt geen hand uit te steken.

De man knikte maar zweeg verder geruimen tijd.

Meester Machielszoon had zijn doel bereikt. Hij wilde de vrees er in brengen en hoopte in stilte, dat sultan Ageng zelf maar flink gewond zou zijn, dan kon hij veel invloed op diens besluit uitoefenen.

XXX.

Nadat men te Tji-Kandi den nacht had doorgebracht, vervolgde men des morgens den tocht te water. De bevelhebber had twee flinke prauwen verschaft, die van eenigen mondkost voorzien en toen ging men onder zeil.

Men volgde den linkeroever van de rivier, waarlangs overal moerassige streken zich uitstrekten, een ware wildernis, bevolkt door allerlei wilde dieren en wemelend van insecten, die het onzen reizigers somwijlen lastig genoeg maakten.

Meester Machielszoon was hier in zijn element. Overal bespeurde hij wat nieuws en zijne belangstelling werd zoozeer gaande gemaakt, dat hij bijna vergat dat hij een gevangene was. Hier was het een nipah- of poelpalm, een kokosboom wiens bladeren als het ware zonder stam onmiddellijk uit den grond opschieten en die zoowel eetbare vruchten als palmwijn levert, terwijl uit de bladeren bovendien zout wordt gewonnen. Een Makassaar vertelde hem dit en voegde er bij dat in de Molukken wel, maar zoover hem bekend was op Java geen palmwijn van dien boom werd getrokken. Dan zag hij weer de kajoe gaboës met buitengewoon zacht hout, zoo zacht als

kurk, straks in de stilstaande poelen de utricularia's met hare talrijke gele bloemen en de taraté's of lotusbloemen, die zulk een groote rol spelen in de Indische mythologie. Witte en blauwe, en groote fraai rozenroode wisselden met elkander af en meester Machielszoon zou, ondanks de vergiftige ongezonde uitdamping dezer moerassen, daarin gaarne eens eenige dagen hebben willen doorbrengen.

Soms kwam men ook voorbij uitgestrekte alang-alang of grasvelden hoog opgeschoten en waartusschen nu en dan plekken van nog hooger opgeschoten gras te zien waren.

Toen onze vrienden het sultans-kanaal bereikt hadden en daarin hun tocht voortzetten, bespeurde de chef van den troep een pad dat evenwijdig liep met het kanaal. Het slingerde zich op zeer korten afstand door struiken en boschjes, door grasvelden en langs moerassen en bood voor hen die van het lange zitten stijf in de beenen waren geworden een welkome gelegenheid om eenige afwisseling in de eentonigheid te brengen door te voet te gaan. De officier liet derhalve alleen Atjong met de roeiers in de prauw achter en begaf zich zelf aan land met meester Machielszoon, wien hij nog gaarne dien kleinen dienst wilde bewijzen om een uitstapje in de wilde natuur alhier te maken.

Zoo schreed dan meester Machielszoon weldra onder behoorlijk gewapend geleide op den oever voort evenwijdig met de prauw en was weldra een en al oog voor de wonderen der omringende natuur.

Tal van dieren trokken zijne aandacht. Nu eens

waren het kikkers en hagedissen, dan weder kleine en groote slangen, vreemd gevormde insecten en kleine zoogdieren. Zijn geleider, de meer genoemde officier was meester Machielszoon juist aan het vertellen, hoe de slangenbezweerders den gebetene door hunne onverklaarbare macht konden genezen, zonder den lijder zelf aan te raken, toen de voortroep, bestaande uit een zestal Makassaren, plotseling luid schreeuwend terugstoof.

Wat is er aan de hand? vroeg de officier verontrust.

— Slangen heer, zóó groot! riepen eenige stemmen verward dooreen.

— Eén slang heer, zóó groot! zeide een ander, naar een hoogen, flinken boom wijzend.

— Onzin, zeide meester Machielszoon, die terstond een en al belangstelling was, zulke groote slangen zijn er niet.

— Waar is die slang? vroeg de officier.

— Dáár heer, dáár!

En aller handen wezen in één richting.

— Vooruit! kommandeerde de officier.

De Makassaren volgden schoorvoetend meester Machielszoon en den officier. De eerste ging met groote schreden recht op de plaats toe die aangewezen werd, terwijl de soldaten voortdurend waarschuwdien niet zoo onvoorzichtig te zijn.

Maar meester Machielszoon hoorde naar geen reden. Deze gelegenheid kon hij niet ongebruikt voorbij laten gaan, de kans wat bizonders te zien was te schoon.

Aan eene tamelijk groote grasplek gekomen, die te

midden van wild, dicht struikgewas als het ware verschoolen lag, hield hij stand. Want daar op die plek zag hij inderdaad een slang van reusachtige afmetingen en kolossalen omvang.

— Drommels, mompelde hij, de kerels hebben gelijk, dat is een ontzettend groot dier, ik dacht niet dat er zulke slangen bestonden.

— Die zou haast een karbouw kunnen dooddrukken, zeide de officier, zoo groot is zij. Laten we ons vooral stilhouden, want als dat dier op ons afkwam zouden we het kwaad kunnen krijgen.

— Maar, riep meester Machielszoon op eens uit, dat is niet ééne slang, dat zijn er twee.

Hij had onafgebroken naar het monsterachtige dier gekeken en bespeurde nu opeens in het midden op korten afstand van elkander twee koppen.

Ook de officier en de soldaten keken bij dien uitroep verrast op en zagen werkelijk hetzelfde.

Wat was het geval?

De beide reuzenslangen hadden te zamen een wild varken te pakken en waren natuurlijk begonnen den een den ander dat te betwisten. Naar hunne gewoonte hadden zij direct een aanvang gemaakt met het naar binnen werken en lieten geen van beide haar prooi los.

Thans lagen zij moede van inspanning en geen van beide verder kunnende komen, bijna met de muilen tegen elkander aan. De kromme vorm harer tanden maakte het haar, zooals meester Machielszoon terstond begreep, onmogelijk om haar prooi weer los te laten en daar lagen zij nu.

— Geef me een zwaard, een golok, riep meester Machielszoon, zij kunnen niets doen!

De officier reikte hem een golok over en sprong, nu hij den stand van zaken doorzag, terstond vooruit, zijn zwaard trekkend.

Bij de onverwachte verschijning dezer menschen op het tooneel van den strijd, begonnen de pythons vergeefsche pogingen aan te wenden om zich van elkander los te maken en weg te komen, maar dat was nu te laat.

Meester Machielszoon sprong als een bezetene rond en hieuw er met zijn golok zoo duchtig op los, dat na verloop van enkele oogenblikken de kop van een der slangen totaal afgehakt was; de andere onderging hetzelfde lot door het zwaard van den Makassaar.

Toen hieuw meester Machielszoon met een paar houwen het varken door en nu lagen daar de beide koppen nevens de lichamen, die zich nog kronkelden over den met bloed gedrenkten grond.

— Ha, ha, lachte onze dokter, dat is met recht een buitenkansje.

— Ja, zeide de officier, ik heb zoo iets nog nooit gezien.

— Nu moet ik ze toch eens wat goed bekijken, zeide meester Machielszoon op de lichamen toetredend, die de dikte hadden van een flinken boom.

— Twaalf ellen, goed geteld, mompelde hij, toen hij, met behulp der soldaten, het kleinste der beide dieren met den kop er behoorlijk tegen aan recht had gelegd en daarlangs loopende met passen de maat had genomen.

Het was een respectabele lengte, maar de andere was nog twee ellen langer. Men kon dus begrijpen hoe onze soldaten deze twee dieren, toen zij ze voor

één aanzagen schrikten en dat hunne vergelijking met een hoogen boom niet overdreven was.

Het kostte onzen dokter eenige moeite van den officier gedaan te krijgen, dat hij zijne lieden de grootste der slangen het vel liet afhalen en toen nam hij dit netjes opgerold mede, benevens den daarbij behorenden kop.

De prauw was intusschen een heel eind vooruitge-
raakt, maar men riep haar in om zich andermaal in te
schepen, want daar het tegen den avond begon te
loopen, besloot men niet langer in de wildernis te blij-
ven, maar op het altijd meer veilige Sultanskanaal.

XXXI.

De prauw, door een pas opkomend avondwindje zachtjes voortgestuwd, gleed onhoorbaar over de effene oppervlakte van het Sultanskanaal, de andere volgde in hetzelfde zog en in de stilte en de rust die hen omgaf, waren de zacht daarhenen gaande scheepjes een toonbeeld van vrede en rust.

Men zou weinig hebben kunnen vermoeden, dat men zoo dicht bij eene plaats was, waar spoedig het gedonder van het geschut, het knallen der geweren en het kletteren der zwaarden zou weerklinken, waar moord en roof, misdaad en ellende hand aan hand zouden gaan met de verschrikkingen van den oorlog en waar de ongelukkige bewoners have en goed zouden zien opgeofferd aan de hartstochten van hunne vorsten.

In de beide prauwen was het doodstil. Iedereen dacht na; de inlanders dachten aan het Sultanspaleis, dat weldra voor hunne blikken zou verrijzen en aan den man die daar troonde, den ontembaren sultan Ageng, die niet wilde bukken voor de macht der vreemdelingen. Wat was het toch, dacht menigeen,

dat zoo groote macht aan die handvol volks verleende, dat het zachtjes aan de hand over geheel Java had uitgestrekt, dat het nu reeds, na zoo korten tijd, overal zich deed gelden, met groot geluk oorlogen voerde en den eenen vorst na den anderen de wet stelde. Zou dat in tooverkracht of in iets anders te zoeken zijn? En nu lag daar Tirtyassa, het versterkte slot, neen kasteel, neen stad, vesting, alles tegelijk, waar de laatste onafhankelijke vorst van Java nog stand hield en waar de laatste, de beslissende strijd zeker wel zou gestreden worden. Wat zou dus Tirtyassa hen brengen? De overwinning of de nederlaag? De zege of den dood? Allah is groot! dachten zij, van het peinzen moede, en die zal ons toch doen zegevieren over de ongeloovigen.

Ook Atjong dacht aan Tirtyassa, maar met vertwijfeling en woede in het hart. Dat hij sterven moest, baarde hem minder zorg, wanneer hij slechts gewroken kon sterven. Kon hij slechts den tiran den dolk in het hart drukken, hem stervende in het aangezicht slaan en hem toeroepen: „Dit is voor hetgeen ge aan mijn geslacht hebt gedaan!” dan zou hij met liefde zijn leven geven. Maar gemarteld en gehoond in schande te sterven, dat hinderde hem het meest.

De gedachten van meester Machielszoon golden ook Tirtyassa. Maar niet met vrees en beven dacht onzen dokter er aan. Hij wist te goed hoe in die dagen een Hollandsch geneesheer door de Indische vorsten, die, meestentijds van kwakzalvers afhankelijk, bij elke ongesteldheid voor hun leven vreesden, gewaardeerd werd en hoe zij er schatten voor over hadden om er

een in hun dienst te kunnen krijgen. Neen, waaraan hij dacht, aan al het onbekende dat hem daar zeker weder te wachten stond. Zijn geest verdiepte zich in de bekoring van het onbekende, van het nieuwe, en hij stelde zich voor hoe hij later, met schatten van kennis op allerlei gebied vergaderd, naar Holland zou terugkeeren, om een van die groote boeken te schrijven, met tal van koperen printverbeeldingen versierd en in zwaar perkament gebonden, die nog heden voor het nageslacht zooveel waarde bezitten.

Zoo waren dan aller gedachten geconcentreerd op dat ééne punt, op die ééne plek van Bantam, waarop ook de oogen van geheel Java op dit tijdstip gericht waren, op die plek, waaraan de Bantammers dachten in hun gebed en de Hollanders als zij hun kanonnen en rapieren zagen schitteren in de zon, kortom op Tirtyassa.

De zon zonk juist achter de bergen neder, toen de prauwen werden aangeroepen door een wacht, die het Sultanskanaal bewaakte.

Men wendde den steven en landde, na de verklaring van den Makassar wie hij was en vanwaar hij kwam. Toen gaf hij zijn lastbrief over en onder geleide van een paar soldaten ging men op marsch.

Een kwartier later werd een kleine poort in een zwaren muur voor onze gevangenen geopend. Daarboven prijkten, door walmende obors akelig beschenen, op pieken eenige bloedige koppen, die met hunne open oogen onze vrienden treurig schenen aan te zien.

Atjong kon een rilling niet bedwingen.

— Wij zijn te Tirtyassa, zeide de chef van het geleide.

En een zucht van verlichting ontsnapte hem.

— Dat beteekent voor mij den dood, dacht Atjong.

OORSPRONKELIJKE NOVELLEN.

Onze Selekt.

Melati van Java, Het Violtje van St. Germain.

„Dit is een soort novelle met historischen achtergrond, die ons in een aangenaamen, boeienden stijl een paar bladzijden uit het leven en schoonheidsgevoel en werkelijke ontbering schildert, dat het lot der Stuarts in Frankrijk was.”

Ons recht.

„Melati van Java heeft hier de geschiedenis behandeld der onvergetelijke zuster van den ridder St. Georges, derhalve ook schoonzuster van onzen prins Willem III, die hare zuster koningin Maria huwde. Zij heeft daardoor een der belangwekkendste bladzijden uit de Engelsche en Fransche geschiedenissen opgeslagen, en onze lezeressen zullen onverschillig welken leeftijd, gaarne tot die tijden worden teruggevoerd.”

Lelie en Rozenknoppen.

„Een verhaal met historischen grondslag, aangenaam en onderhoudend verteld.”

Arnhemse Courant.

„Met deze historische novelle, die in 't laatst der vorige eeuw aan de hoven van Frankrijk en Engeland speelt, was de keus van de auteur zeer gelukkig.”

De Leeswijzer.

„Het kan niet anders of de schildering der jonge prinses Louise Marie, zoo uitnemend aan Melati van Java gelukt, moet een diepen indruk maken.”

Het Schoolblad.

F. H. v. Leent, Een Varensgezel in dagen van woeling en strijd.
Historisch Verhaal.

A. de Visser, Door de branding.

Suze Andriessen, Guido de Vioolspeler.

Ant. L. de Rop, Het Huis op het Nachtegaalspad.

C. Alberdingk Thijm, De Huistiran.

Voor Oud en Jong.

Melati van Java, Ontmaskerd.

G. L. Kepper, Voor het voetlicht.

Henriette van Loo, Een edel Driemanschap, Bolivar, Sucre en Miranda.

Betsy Perk, Uit het roode Boek van den laatsten der Ridders,
Maximiliaan, Voogd der Nederlandsche gewesten.

Melati van Java, De ring der Grootvorstin. Historische novelle.

Louise Stratenus, Beschermengelen. Geschiedkundig verhaal.

Betsy Perk, Een recruit op Corsica, onder Luitenant Napoleon Bonaparte.

C. Alberdingk Thijm, In één dag verwelkt. Roman voor jonge dames.

„Juffr. Thijm's roman voor jonge dames is een boek dat van onmiskenbaar talent getuigt.”

De Portefeuille.

R. Koopmans van Boekeren, Nog wat knutselwerk.

A. von Haxthausen, Erica van Elmeringhausen. Uit het Duitsch door Mevr. Koorders—Boeke, in geïllustreerden omslag.

Bekroonde novelle.

Bovenstaande gebrocheerd *f* 1.90. Gebonden *f* 2.25.

KLEINE EN GROOTE MENSCHEN.

NOVELLEN EN SCHETSEN,

DOOR

JO VAN SLOTEN.

In geïllustreerden omslag *f* 1.90. Gebonden *f* 2.50.

INHOUD: Na dertig jaar. — Kobussie Slaap-os. — Een blok aan 't been. — Mijn eerste liefde. — La flor de mimorsase. — De vrouw in 't zwart. — Bloempje. — Naar huis. — Onkel Bart. — Beth-San. — Kerstnacht. — Novemberlicht.

GULDENSBIBLIOTHEEK.

Met medewerking van: R. Koopmans van Boekeren, Dr. Jan ten Brink, H. T. Chappuis, Fiore Della Neve, Cornelia Huygens, George Kepper, Melati van Java, Willem Otto, Ant. L. de Rop, A. S. Reule, Louise Stratenus, Catharina Alberdingk Thijm, Titia v. d. Tuuk, Jan C. de Vos, Mevr. van Westheene en anderen.

Met den steun van zoovele letterkundigen, als hierboven genoemd zijn, vertrouwen de Uitgevers, dat de GULDENSBIBLIOTHEEK aan alle eischen, welke men aan goedkoope en degelijke lectuur stelt, ruimschoots zal voldoen en hopen dat deze Uitgave de sympathie van velen moge verwerven.

- N°. 1. **Louise Stratenus**, Een Reddingboei.
" 2. **George Kepper**, De val eener Dynastie.
" 3. **Willem Otto**, Luchtkasteelen.
" 4. **Mevr. v. Westheene**, Een leven vol strijd.

Gebrocheerd *f* 1.—. Gebonden *f* 1.40.

„Deze onderneming zal zeer zeker den steun van H.H. Directeuren van leesgezelschappen genieten, daar de druk net, het formaat handig en de prijs laag is.”
De Gids voor leesgezelschappen.

UIT HET PARADIJS DES LEVENS.

PROZA EN POËZIE,

BIJEEVENVERZAMELD

DOOR **F. H. VAN LEENT.**

10 LICHTDRUKKEN van WEGNER & MOTTU, naar Schilderijen van WILM STEELINK.

MEDEWERKERS: F. H. VAN LEENT, MEV. ELIZE VAN CALCAR, MELATI VAN JAVA, PIET VLUCHTIG, A. F. J. REIGER, D. F. VAN HEYST, FIORE DELLA NEVE, B. VAN MEURS, J. P. HASEBROEK, ANT. L. DE ROF, A. PIERSON.

Gebonden in prachtband, verguld op snee f 13.50

NEËRLANDS NIEUWE KUNST,

LICHTDRUKKEN naar J. W. BILDERS, J. BOSBOOM, HEIN J. BURGERS, JOZEF ISRAËLS, D. JAMIN, CH. ROCHUSSEN en W. ROELOFS. Met oorspronkelijke gedichten van N. BEETS, J. P. HASEBROEK, J. J. L. TEN KATE en E. LAURILLARD.

Gebonden in Prachtband, verguld op snee f 10.80.

L'ÉCOLE HOLLANDAISE,

Ancienne et Moderne en Oléographie, d'après des tableaux des peintres les plus renommés avec texte Polyglotte,

DOOR **W. J. HOFDIJK,**

en Inleiding tot de Hollandsche School, Franche tekst,

DOOR **CHARLES BLANC.**

Het papier, formaat Colombier, is, even als het carton, waarop de platen zijn opgezet, Handpapier, expresselijk vervaardigd door de HH. VAN GELDER ZONEN; de Oléographieën, bewerkt op het atelier van den Heer AMAND, wedijveren, zoo niet, overtreffen wat tot heden in dit genre is gemaakt.

De tekst met Elzevierletter gedrukt, is van dien aard dat zulk een ensemble, waar de meest mogelijke zorg in alle opzichten aan besteed is, met recht onder de Pracht-Edities kan gerangschikt worden.

De tekst in het Hollandsch, Fransch, Hoogduitsch en Engelsch gedrukt, maakt dit werk als het ware à la portée de tout le monde.

Deze Serie bevat 12 afleveringen; iedere aflevering bevat een plaat en één vel tekst.

VOLGORDE DER PLATEN:

- Nº. 1. MEINDERT HOBDEMA, de Watermolen.
- " 2. WILLEM VAN DER VELDE, Het Seinschot.
- " 3. JACOB VAN RUYSDAEL, Riviergezicht.
- " 4. J. HACKAERT en A. VAN DE VELDE, De Essenlaan.
- " 5. L. ALMA TADEMA, De Gondel.
- " 6. H. W. MESDAG, Bij Winter.
- " 7. CHARLES ROCHUSSEN, Het strand te Scheveningen.
- " 8. JOZEF ISRAËLS, Verlangen.
- " 9. DAVID BLES, Het IJdelruitje.
- " 10. C. F. PHILIPPEAU, Uit het Volksleven. (Italië.)
- " 11. JAN HAVICS STEEN, zooals de ouden zongen zoo piepen de jongen.
- " 12. PIETER DE HOOGH, De Kelderkamer.

Afzonderlijke Platen f 10, compleet met tekst f 108.

